

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Bojana Špegel

Sodelovanje med nevladnimi organizacijami in občinami

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Bojana Špegel

Mentorica: red. prof. dr. Zinka Kolarič

Sodelovanje med nevladnimi organizacijami in občinami

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

ZAHVALA

Pot do cilja je včasih neverjetno dolga ...

Moja »pot« do diplome na FDV šteje že v desetletjih. Hvala moji edinki Pini, ki me je, ko je sama pisala diplomu, spodbudila, da končam študij, ki sem ga morda prekinila tudi zaradi nje. Prav zaradi nje mi nikoli ni bilo žal, da sem mama postala že med rednim študijem. Hvala možu Stanetu za vso podporo in njegovo glasbo, ki me je po dolgi pavzi spodbujala tudi med dokončanjem študijskih obveznosti in pisanjem diplomske naloge. In hvala sodelavcem Našega časa in Radia Velenje, ki so me prav tako spodbujali in mi omogočili, da sem ob razgibanem novinarskem delu našla čas in energijo za dokončanje študija.

Največja zahvala pa gre moji mentorici dr. Zinki Kolarič, ki me je pri pisanju strokovno usmerjala in svetovala. Hvala vam za potrpežljivost s »staro« študentko.

Vem, da bi bili konca davno začete poti najbolj veseli oče Anton, mama Ana in brat Toni. Čeprav tega niste doživeli, bom veselje delila z vami. Do cilja sem prišla tudi zaradi vas!

Sodelovanje med nevladnimi organizacijami in občinami

Občina je večini nevladnih organizacij (NVO) prvi partner, saj večina slovenskih NVO neprofitno deluje na lokalni ravni, neposredno med ljudmi. Zato v diplomski nalogi raziskujem, ali lahko občine s svojo politiko vplivajo na rast, hitrejši razvoj in profesionalizacijo NVO. Zanima me tudi, kaj lahko NVO naredijo za hitrejši razvoj občine in večjo blaginjo med ljudmi. V prvem delu predstavim osnovne opredelitve, definicije, značilnosti in financiranje NVO, v nadaljevanju organizacijske in pravne oblike NVO v Sloveniji in oblikovanje politik do slovenskih NVO. S pomočjo strokovne literature, podatkov Stičišča NVO za Savinjsko regijo, statističnih podatkov in intervjujev raziskovalni vprašanji in predpostavke preverjam na vzorcu Savinjske statistične regije in v Mestni občini Velenje. Predpostavka, da NVO spodbujajo socialni dialog in aktivno participacijo državljanov pri oblikovanju odločitev, programov, ukrepov in politik občin, je na primeru Savinjske statistične regije le delno potrjena, prav tako predpostavka, da lahko občina s svojo politiko, programi in ukrepi prispeva k hitrejšemu razvoju NVO. Na primeru Mestne občine Velenje obe raziskovalni vprašanji in večino predpostavk potrdim.

Ključne besede: nevladne organizacije, občine, oblikovanje politik, participacija, socialni dialog.

Cooperation Between Non-Governmental Organizations and Municipalities

Municipality is the first partner of a majority of nongovernmental organizations, because a majority of Slovene nongovernmental non-profit organizations work voluntarily on a local level, directly with people. Therefore, this thesis explores whether a municipality can impact on the growth, quicker development and professionalization of nongovernmental organizations with its policy. I also want to find out what nongovernmental organizations can do to accelerate the development of municipalities and greater prosperity among the people. In the first part of this bachelor thesis I introduce basic definitions, characteristics and financing of nongovernmental organizations. Furthermore, I describe organizational and legal forms of nongovernmental organizations in Slovenia and policy making to nongovernmental organizations. I am checking my research questions and predispositions on the model of Savinjska region and in the municipality of Velenje with the help of literature, data of nongovernmental organizations in Savinjska region, statistics and interviews. The assumption that nongovernmental organizations stimulate social dialogue and active participation of the citizens in making decisions, programs, measures and policies of municipalities, was only partly confirmed in the case of Savinjska region, as well as the assumption that a municipality contributes to faster development of nongovernmental organizations with its policies, programs and measures. I confirm both research questions and most of the predispositions in the case of municipality of Velenje.

Keywords: nongovernmental organizations, local communities, forming politics, participation, social dialogue.

KAZALO

1	UVOD	6
2	NEVLADNE ORGANIZACIJE	9
2.1	Osnovna opredelitev nevladnih organizacij	9
2.1.1	Definicije NVO	10
2.2	Umestitev NVO v družbeni prostor – blaginjski trikotnik	12
2.3	Značilnosti NVO	12
2.4	Tipologija NVO	13
2.5	Klasifikacija NVO	16
2.6	Financiranje NVO	17
3	ORGANIZACIJSKE IN PRAVNE OBLIKE NVO V SLOVENIJI	19
3.1	Tipologija slovenskih NVO	19
3.2	NVO v Sloveniji danes	20
3.3	Povezovanje NVO v Sloveniji	22
3.4	Financiranje NVO v Sloveniji	23
3.5	Pravne podlage za delovanje NVO	25
3.6	Davčna zakonodaja za NVO	26
4	OBLIKOVANJE POLITIK DO SLOVENSКИH NVO	29
4.1	Strategije systemskega razvoja NVO	29
4.2	Odnosi NVO z državo	30
4.3	Odnosi NVO z občino	31
4.4	Sodelovanje NVO in občin pri sprejemanju odločitev	32
5	ANALIZA NVO V SAVINJSKI STATISTIČNI REGIJI IN MESTNI OBČINI VELENJE	34
5.1	Analiza NVO v Savinjski statistični regiji	34
5.1.1	Splošni podatki	34
5.1.2	Število zaposlenih v NVO v regiji	35
5.1.3	Financiranje NVO v regiji	36
5.1.4	Težave in ovire pri delovanju NVO v regiji	36
5.1.5	Strategija razvoja NVO v regiji	38
5.1.6	Sklepne ugotovitve sodelovanja NVO in občin v savinjski regiji	39
5.2	Analiza NVO v Mestni občini Velenje	44
5.2.1	Zgodovina mesta Velenje	44
5.2.2	Mestna občina Velenje danes	45
5.2.3	NVO v Mestni občini Velenje	46
5.2.4	Velenje – mesto prostovoljstva	49
5.2.5	Ocena sodelovanja NVO – MO Velenje	51
5.2.6	Sklepne ugotovitve sodelovanja NVO in MO Velenje	54
6	ZAKLJUČEK	57
7	LITERATURA	60
	Priloga A: Transkripcije posnetih intervjujev	67

1 UVOD

Nevladne organizacije (NVO) so organizacije civilne družbe, katerih cilj je delovanje v splošnem družbenem interesu. Poleg javnega in zasebnega sektorja predstavljajo tako imenovani tretji sektor. V sodobni družbi civilni sektor ustvarja zaupanje v družbo, s čimer omogoča uspešno izvajanje pomembnih družbenih projektov, hkrati pa ustvarja delovna mesta v času, ko se zaradi globalizacije proizvodnih procesov njihovo število v neposredni proizvodnji hitro zmanjšuje. V času svetovne krize, ki je močno zarezala tudi v Slovensko družbo, je zato vloga nevladnih organizacij zelo pomembna. Pa ne le zato, ker NVO pomagajo ljudem v stiski, kar je v zadnjem času ena najbolj prepoznavnih vlog NVO, ampak tudi zato, ker razvijajo pozitivno naravnost ljudi, ki v njih delujejo večinoma kot prostovoljci in tistih, ki jim s svojim delovanjem pomagajo. S svojim delovanjem NVO podpirajo tudi znanje, umetnost, dobrotelost in svobodo. Predstavljajo osnovo za civilni dialog, kar je pogoj uspešnosti družbe. Sploh v zadnjem času, ko se močno krepi tudi nezaupanje v uradno politiko, je sodelovanje z nevladnimi organizacijami vse bolj pomembno.

NVO so vpete v lokalno okolje in tesno povezane s potrebami ljudi in družbenih skupin ter zadovoljevanjem njihovih potreb in interesov. So velikega pomena na področju sociale, zagovorništva človekovih pravic, ohranjanja okolja in drugih področjih družbenega življenja. Čeprav se vsakodnevno srečujemo z njimi in smo tudi sami člani kakšnega društva, morda celo prostovoljci, pa javnost o vlogi in pomenu NVO še vedno ne ve veliko. To je bil povod, da sem za temo diplomskega dela izbrala prav nevladne organizacije.

Nevladni sektor opravlja celo vrsto storitev na praktično vseh družbenih področjih, ki jih državni organi, občine in podjetja iz različnih razlogov izvajajo le deloma ali pa sploh ne. Pri tem je namen nevladnega sektorja služenje javnemu dobremu in povečevanje kakovosti družbenega življenja. Predstavlja najhitreje rastoči in razvijajoči se sektor 20. stoletja v EU in ZDA, pri tem pa je vse pomembnejši tudi komercialni uspeh v tem sektorju, saj vedno več denarja ustvari iz lastnih dejavnosti na trgu (Drucker 2009).

Vloga nevladnega sektorja se tudi v Sloveniji spreminja – postaja vedno bolj pomemben, a še vedno premalo izkoriščen. Slovenija je v vrhu držav z največjim številom nevladnih

organizacij na prebivalca, a je delež zaposlenih v NVO daleč najnižji. Slovenija namreč spada med države z najmanjšim deležem zaposlenih v nevladnem sektorju. Kar 80,6 % nevladnih organizacij nima redno zaposlenih. V razmerju do vseh delovno aktivnih prebivalcev Slovenije je to približno le 0,66 %, kar je zelo nizek delež v primerjavi z drugimi razvitimi državami. Zaposlovanje v nevladnih organizacijah zato pomeni »nišo« za dvig stopnje zaposlenosti v državi, predvsem za iskalce prve zaposlitve, pa tudi za izkušene starejše ljudi (Črnak Meglič v Blatnik in Strahovnik 2009, 2).

Cilj in namen mojega diplomskega dela je ugotoviti, kako lahko občina, ki je temeljni subjekt lokalne samouprave, s svojo politiko ter ustreznimi programi in ukrepi vpliva na razvoj NVO. Po drugi strani me zanima, kaj lahko NVO naredijo za razvoj lokalne skupnosti in blaginjo njenih prebivalcev. Osrednji raziskovalni vprašanji, ki si ju zastavljam in na katera skušam skozi diplomsko delo odgovoriti, sta:

1. Ali občina kot oblastno instrumentalna struktura lahko s svojo politiko, ustreznimi programi in ukrepi, prispeva ne le k rasti, ampak predvsem k hitrejšemu razvoju in profesionalizaciji NVO?

Občina teoretično lahko vključi NVO v postopke odločanja, saj sprejema veliko aktov, ki so zelo pomembni za razvoj lokalne skupnosti kot celote. Raziskujem, ali občine v razpravo pred sprejetjem tovrstnih aktov upoštevajo mnenje NVO. Ker NVO združujejo večino ljudi v občini me zanima, ali je z njihovim sodelovanjem informiranost občanov o posameznih predlogih občine večja. Ugotavljam, ali lahko občina s svojo politiko in ukrepi do NVO prispeva k njihovem razvoju in profesionalizaciji.

2. Ali NVO dopolnjujejo socialno državo, spodbujajo socialni dialog in aktivno participacijo državljanov pri oblikovanju odločitev, programov, ukrepov ter politik občin in države, s tem pa krepijo povezanost in blaginjo med ljudmi v lokalni skupnosti?

Raziskujem, ali NVO dopolnjujejo občino in državo kot instanci, ki zagotavljata socialno varnost in blaginjo za ljudi. Ugotavljam, ali NVO vzpodbujajo socialni dialog oziroma aktivno participacijo občanov/državljanov pri oblikovanju odločitev, programov, ukrepov in politik ter preučujem, ali se NVO vključujejo v procese javnega odločanja predvsem na občinski ravni in na ta način vplivajo na oblikovanje družbe.

Diplomsko delo temelji na predpostavki, da se bo počasi, ob večji podpori občin ter države, povečal razvoj in profesionalizacija NVO. S tem se bo tudi kvaliteta njihovih storitev dvignila, prepoznavnost povečala, deležne bodo večjega zaupanja. NVO bodo bolj uspešne na

trgu, njihovo financiranje pa bo bolj razpršeno. Vedno večji del dohodka bodo ustvarile s svojo dejavnostjo. Hkrati predpostavljam, da delovanje NVO v občinah dopolnjuje občino in državo kot instanci, ki zagotavljata socialno varnost in blaginjo za ljudi, gradijo čut solidarnosti, spodbujajo stike med ljudmi in prispevajo k aktivni participaciji občanov/državljanov pri oblikovanju lokalnih politik.

Raziskovalni vprašanji in predpostavke preverjam s pomočjo različnih raziskovalnih metod in tehnik. Uporabim metodo analize in interpretacije sekundarnih virov, ki se v strokovni literaturi nahajajo v obliki avtorskih del, člankov, internetnih objav, analiz, strategij in raziskovalnih poročil. V empiričnem delu naloge interpretiram podatke analiz, za pridobitev kvalitativnih podatkov pa uporabim tudi metodo polstrukturiranega družboslovnega intervjuja. Pomagam si tudi z raznovrstnimi informacijami in bazami podatkov, ki so dostopni na svetovnem spletu.

Pri opredeljevanju ključnih pojmov iz področja razvoja NVO uporabljam opisno metodo. Pri analizi podatkov prikaza stanja NVO v Savinjski statistični regiji in v MO Velenje uporabim tudi empirično analizo podatkov Stičišča nevladnih organizacij Savinjske regije in drugih virov. Veliko podatkov sem pridobila v polstrukturiranih intervjujih z vodjem in raziskovalcem Stičišča nevladnih organizacij Savinjske regije ter z županom MO Velenje. Med NVO sem za intervju izbrala Medobčinsko zvezo prijateljev mladine Velenje, Karitas Velenje, društvo Beli obroč in zasebni inštitut Integra. Tako dobljene podatke v empiričnem delu tudi analiziram in interpretiram. Ker pri svojem poklicnem delu novinarka pri dveh velenjskih lokalnih medijih spremljam tudi delo nevladnih organizacij in oblikovanje lokalnih politik, sem na nek način izvajala tudi metodo opazovanja z udeležbo.

Diplomsko delo je, skupaj z uvodom, sestavljeno iz sedmih poglavij. V drugem poglavju opredeljujem osnovne pojme NVO. V tretjem poglavju se osredotočam na organizacijske in pravne oblike, vlogo in pomen NVO v Sloveniji. V četrtem poglavju predstavim strategije systemskega razvoja NVO, opredelim odnose NVO z državo in občino ter prikažem možnosti sodelovanja NVO pri sprejemanju odločitev ter vplivanje občine na razvoj NVO. V petem poglavju prikažem in analiziram stanje NVO v savinjski statistični regiji in Mestni občini Velenje in odgovorim na raziskovalni vprašanji, ki sem si ju zastavila. V šestem poglavju, ki predstavlja zaključni del naloge, povzamem ugotovitve in odgovore na raziskovalni vprašanji in predpostavke, ki sem si jih zastavila. V sedmem poglavju navajam literaturo.

2 NEVLADNE ORGANIZACIJE

2.1 Osnovna opredelitev nevladnih organizacij

Nevladne organizacije so organizacije civilne družbe. V povezavi z njimi v pravnih predpisih, literaturi, medijih in javnosti srečamo tudi izraze, kot so neprofitne organizacije in neprofitni sektor, prostovoljne organizacije, civilno-družbene organizacije, neodvisne organizacije, zasebne organizacije, organizacije tretjega sektorja in podobno. Do tega prihaja zato, ker v Sloveniji ni zakonsko določene opredelitve pojma nevladne organizacije, zato tudi ni poenotene uporabe v praksi. Sama sem se odločila, da bom v diplomskem delu uporabljala izraz nevladne organizacije (NVO).

Nevladne organizacije obstajajo in delujejo v vseh sodobnih družbah. Opravljajo vsaj dve pomembni funkciji – ekspresivno in storitveno. Ob tem, da predstavljajo eno od oblik sodelovanja državljanov pri upravljanju države in družbe, so namreč tudi pomemben izvajalec javno-koristnih storitev na področjih sociale, zdravja, družine, mladih, kulture, športa, okolja in podobno (Kolarič in drugi 2002, 6).

Kljub velikim raznolikostim imajo vse nevladne organizacije naslednje **skupne značilnosti**:

- **so zasebne**, kar pomeni, da so institucionalno ločene od države, oziroma da so njihovi ustanovitelji oziroma lastniki fizične in pravne osebe;
- **so neprofitne**, kar pomeni, da je osnovni smisel njihovega obstoja delovanje v splošne družbeno koristne namene; NVO lahko izvajajo komercialne storitve na trgu, vendar morajo ustvarjeni dobiček nameniti za svojo registrirano dejavnost, ne pa razdeliti med člane ali upravne organe. Organizacije, ki postavijo služenje javnemu interesu in/ali skupnemu interesu kot temeljni cilj oz. smisel svojega delovanja, so neprofitne organizacije;
- **so organizacije**, kar pomeni, da imajo izoblikovano osnovno organizacijsko strukturo in pravila, ki veljajo za vse, ki so vanjo vključeni;
- **so prostovoljne**, kar pomeni, da članstvo v njih ni zakonsko obvezno, pritegnejo pa večji ali manjši časovni in denarni vložek volonterjev (Kolarič in drugi 2002, 6).

Smisel obstoja nevladnih organizacij je delovanje v splošnem družbenem interesu, oziroma delovanje v splošno družbeno korist. Splošni družbeni interes je legitimno operacionaliziran

kot javni in kot skupni interes. Tako lahko NVO opredelimo kot organizacije, ki vidijo svoj temeljni cilj oziroma smisel obstoja in delovanja v služenju javnemu ali skupnemu interesu. Med javne (vladne) neprofitne organizacije (NPO) uvrščamo organizacije, ki so ustanovljene s strani javnih avtoritet in služijo javnemu interesu. NVO pa so organizacije, ki so ustanovljene s strani zasebnih fizičnih in pravnih oseb in lahko služijo tako javnemu kot tudi skupnemu interesu (Kolarič in drugi 2002, 10–18).

V okviru javnih NPO poteka produkcija izobrazbenih, zdravstvenih, socialnovarstvenih, terapevtskih in drugih storitev, ki so dostopne vsem državljanom pod enakimi pogoji, so javno dobro. Za NPO je značilna njihova velika raznovrstnost. Odvisno od tega, kje v prostoru civilne družbe je organizacija, se oblikujejo njene druge značilnosti, pri čemer je pomemben način, kako organizacija izvaja svojo dejavnost in kako si zagotavlja sredstva, pomembna pa je tudi vsebina dejavnosti oz. vloge, ki jo ima organizacija v družbi. NVO so avtonomne in samostojne, njihovi ustanovitelji so skupine ljudi z različnimi motivi, interesi, cilji in potrebami. Delujejo drugače kot javne NPO; bistvo njihovega delovanja je v povezovanju posameznikov brez posredovanja in kontrole države za doseganje skupnega cilja (Kolarič in drugi 2002, 10–23).

Razvoj vsake posamezne NVO, tako v svetu kot pri nas, tvorijo trije med seboj tesno prepleteni procesi: proces **profesionalizacije**, proces **etatizacije** in/ali proces **komercializacije**. Medtem ko procesa etatizacije in/ali komercializacije povečujeta usmeritev k profesionalizaciji NVO, pa vsi trije procesi skupaj spreminjajo vlogo prostovoljcev v njih in s tem značaj teh organizacij (Kolarič in drugi 2002, 8).

2.1.1 Definicije NVO

V svetu obstaja več opredelitev NVO, vsaka od njih pa uporablja druge kriterije za razlikovanje nevladnih organizacij od drugih organizacij:

- **Pravna definicija** je zapisana v zakonih različnih držav. Posamezne države pa imajo specifične pravne sisteme in pravno ureditev, zato takšna definicija otežuje primerjavo na mednarodni ravni.
- **Ekonomska definicija** opredeljuje področje glede na vir prihodkov in uvršča med NVO tiste, pri katerih več kot polovico prihodkov pokrivajo donacije podpornikov in članov. Spornost te definicije je potrdila primerjalna analiza virov prihodkov

nevladnih organizacij, ki sta jo raziskovalca Salamon in Anheier opravila leta 1994, saj v praksi NVO s takšno strukturo prihodkov praktično ni.

- **Funkcionalna definicija** med NVO uvršča tiste zasebne in nevladne organizacije, ki imajo splošno koristne/javne namene. Ta definicija je sporna, ker takšnega razlikovanja ne upoštevajo v vseh državah, zato je njena uporabnost omejena.
- **Strukturalno-operacionalna definicija**, katere avtorja sta Salamon in Anheier, za osnovo uporablja več kriterijev. Med neprofitne organizacije uvršča tiste organizacije, ki:
 - so formalno ustanovljene in imajo določeno stopnjo organizacijske nepretrganosti;
 - so zasebne, ustanovijo jih nevladni akterji;
 - so neprofitno-distributivne (morebitne presežke prihodkov uporabljajo le za uresničevanje svojega poslanstva in programa);
 - so vodene in upravljane samostojno in
 - vključujejo določeno količino prostovoljnega dela (Vrečko 2003, 7–8).

»Navedeni kriteriji v posameznih organizacijah v resnici variirajo, ne glede na to pa morajo biti pri uvrstitvi organizacije med NVO vsaj v določeni meri navzoči prav vsi. Strukturalno-operacionalna definicija je najširše sprejeta, saj je njena prednost v tem, da zajema širšo množico organizacij in s tem zagotavlja dobro osnovo za primerjavo« (Vrečko 2003,8).

Ker pojma nevladne organizacije (NVO) slovenska zakonodaja še ne pozna, različne zasebne in državne institucije ta pojem različno tolmačijo. Pogovorno imamo kot nevladno organizacijo v mislih društvo, zvezo društev, zasebni zavod ali ustanovo. Pravno-informacijski center (PIC) nevladnih organizacij je sestavil predlog definicije NVO. Po njej je NVO organizacija:

- katere ustanovitelji so domače ali tuje fizične osebe ali pravne osebe zasebnega prava
- ni ustanovljena zaradi služenja osebnim ali poslovnim namenom in ciljem;
- ustanovljena je prostovoljno, sodelovanje v njej je prostovoljno in običajno vključuje prostovoljno delo;
- njen ustanovitveni akt določa, da je namen in cilj njenega delovanja nepridobiten;
- je svobodna pri določanju ciljev svojega delovanja in pri izbiri sredstev za njihovo doseganje, ki so omejeni le z zahtevo, da so v skladu s pravnim redom; deluje

samostojno in je neodvisna od drugih subjektov, zlasti od državnih organov, političnih strank in gospodarskih subjektov;

- deluje javno in odprto (Vrečko 2003, 9–10).

2.2 Umestitev NVO v družbeni prostor – blaginjski trikotnik

Osnova za opredelitev in umestitev nevladnih organizacij v družbeni prostor je »trikotnik blaginje« ali blaginjski trikotnik, ki ga je v začetku devetdesetih let 20. stoletja oblikoval V. Prestof (v Črnak Meglič in Vojnovič 1998, 4). Trikotnik prikaže štiri sfere, ki se pojavljajo v modernih družbah. V sklopu teh sfer posamezniki dobivajo resurse za zadovoljitev potreb. To so trg, država in civilna družba oziroma skupnost.

Blaginja posameznika je odvisna od obsega in kombinacij povezav/odnosov, ki mu jih uspe vzpostaviti s temi tremi sferami. Abrahamson (v Kolarič in drugi 2002, 15) pravi, da za vsako od teh sfer veljajo specifični načini in instrumenti, prek katerih se zagotavljajo sredstva. Instrument trga je denar, instrument države je moč, instrument civilne družbe oziroma skupnosti pa je solidarnost. Znotraj presečišča teh treh sfer – trga kot privatnega profitnega sektorja, države kot javnega sektorja in neformalnega sektorja – je sektor, kjer se nahajajo tako skupine samopomoči in kooperative, kot tudi prostovoljne in nevladne, neprofitne organizacije (Kolarič 1997, 17).

Prostor, ki ga zavzema ta sektor, je v odnosu do javnega, komercialnega in neformalnega sektorja nejasno razmejen. Organizacije, ki se uvrščajo v ta sektor, imajo večinoma lastnosti drugih dveh sektorjev. Nevladne organizacije se od organizacij, ki sodijo v neformalni sektor, razlikujejo po večji stopnji formalnosti od organizacij, ki sodijo v komercialni sektor po neprofitnosti, od javnih organizacij pa po tem, da so njihovi ustanovitelji privatne osebe (Kolarič in drugi 2002, 17–19).

2.3 Značilnosti NVO

Nevladne organizacije so organizacije, ki jih lahko na lastno pobudo ustanovi vsak izmed nas. Delujejo neodvisno od države. Imajo nekaj temeljnih značilnosti; so neprofitne in večinoma prostovoljne. Vse morajo imeti neko obliko pravne osebe. V ožjem smislu v Sloveniji med nevladne organizacije uvrščamo društva, zasebne zavode in ustanove ter socialna podjetja, v širšem smislu pa bi v to skupino organizacij lahko umestili tudi civilno-družbene iniciative, sindikate, verske skupnosti, podjetja za zaposlovanje invalidov, zadrage, zbornice, politične

stranke in druge podobne organizacije. Določajo jih pravni, ekonomski in funkcionalni dejavniki.

Splošna predstava, ki jo ima javnost o NVO je, da so to posebne entitete, ki jih oblikujejo tri osnovne značilnosti (Salamon v Kolarič in drugi 2002, 38):

- so majhne, dinamične in nebirokratske entitete in kot takšne so se sposobne hitro in uspešno prilagajati spreminjajočim se družbenim pogojem, to pa je njihova komparativna prednost pred javnimi/vladnimi organizacijami;
- njihova druga odlika so prostovoljci, ki zelo zavzeto izvajajo dejavnosti organizacij. Lahko rečemo, da so NVO sposobne bolj kakovostno zadovoljiti potrebe uporabnikov kot druge organizacije ravno zaradi predanosti volonterjev delu, ki ga opravljajo;
- njihova tretja odlika so vrednote, med katerimi sta najbolj pomembni solidarnost in altruizem. Vrednote so vtakane v te organizacije, v njih so varovane, promovirane in implementirane skozi njihove aktivnosti. Implementirati ti dve vrednosti pa pomeni pomagati tistim v družbi, ki so pomoči najbolj potrebni.

Žal je realnost velikokrat drugačna. V njej imajo NVO:

- ohlapno in fleksibilno organizacijsko strukturo le v prvi fazi razvoja. Kasneje rastejo in se institucionalizirajo, to pa pomeni, da se profesionalizirajo in birokratizirajo;
- dejavnosti izvajajo predvsem z zaposlenimi in plačanimi profesionalci, volonterjem pa zaupajo manj pomembna in pomožna dela;
- ne služijo več tistim, ki so najbolj prikrajšani v določeni družbi, ampak se komercializirajo. To pomeni, da se obračajo k tistim uporabnikom, ki kupujejo produkte njihovih dejavnosti (Salamon v Kolarič in drugi 2002, 38–39).

2.4 Tipologija NVO

V odnosu do organizacij, ki sestavljajo javni (neprofitni) sektor, se NVO pojavljajo tam, kjer javni sektor ni sposoben zadovoljiti vseh različnih potreb ljudi. Javni sektor pa ima prednost pred nevladnimi organizacijami tam, kjer ni dopustna selektivnost, oziroma kjer je potrebno zagotoviti univerzalno zadovoljitev potreb (Kolarič in drugi 2002, 10–12).

Tipologijo neprofitnih organizacij lahko povzamemo po Kolaričevi, ki jo je izoblikovala na osnovi naslednjih kriterijev:

- **Kriterij cilja, namena, poslanstva:** na osnovi tega kriterija je mogoče organizacijske entitete v družbi razdeliti na profitne ali neprofitne. Profitne organizacije so tiste, ki so prvenstveno namenjene povečevanju dobička, v nasprotju z neprofitnimi, ki so z opravljanjem javnih storitev in proizvodnjo javnih dobrin služijo javnemu dobremu (*public good*).
- **Kriterij ustanovitelja (lastnika):** ustanovitelj je lahko bodisi vlada/država bodisi privatni akterji. Na osnovi tega kriterija lahko neprofitne organizacije razdelimo na javne/vladne ali nevladne/privatne.
- **Kriterij izvajalcev aktivnosti:** v tej vlogi lahko nastopajo (polno ali delno zaposleni) profesionalci ali pa prostovoljci, tako lahko neprofitne organizacije razdelimo na profesionalne, volonterske ali mešane.
- **Kriterij ciljne skupine oz. uporabnikov:** neprofitne organizacije lahko deluje v korist vseh članov družbe ali pa v korist članov posebne/posamezne skupine. Lahko jih razdelimo na dve podskupini; skupino tistih, ki jim je formalno-pravno priznan status delovanja v javnem interesu, in na skupino tistih, ki delujejo v skupnem interesu svojih članov. V prvi skupini se najpogosteje nahajajo društva, zasebni zavodi, ustanove, socialna podjetja, verske organizacije in drugo. Znotraj druge skupine pa lahko prepoznamo članske klube in društva, članske zadrage, zbornice in druga poslovna združenja, sindikate, politične stranke itd (Kolarič 1997, 17–18).

Smisel obstoja neprofitnih organizacij je torej delovanje v splošnem družbenem interesu, delovanje v splošno družbeno koristne namene. Gre za vsa tista ravnanja, katerih rezultati (dobre, storitve) koristijo vsem (Monnier in Thirty v Kolarič in drugi 2002, 10).

Nevladne organizacije se med seboj razlikujejo glede na to, koga predstavljajo, kakšno odgovornost imajo za posredovanje informacij in komuniciranje s člani v bazi, kakšen javni mandat imajo, ali obstajajo koalicije oz. drugačne povezave med posameznimi NVO ... Pomembna je tudi različnost ravni javne koristnosti nevladnih organizacij, njihovo ozko zastopanje interesov članov posamezne NVO ali pa zavzemanje za širše interese skupnosti.

Nevladne organizacije so torej organizirane (in registrirane) oblike javnosti. Pomembno dejstvo pa je, da NVO ne predstavljajo javnosti v celoti. Zato je potrebno zagotoviti tudi pogoje in možnosti za sodelovanje posameznikov, ki niso del organizirane civilne družbe in

tako zaščititi interese manjšinskih in ranljivejših skupin. Nepravno gledano pa so nevladne organizacije družbeni prostor, ki se razprostira med državo, trgom in različnimi oblikami skupnosti (družina, sosedstvo, sorodstvo, skupine prijateljev ipd.). Poleg tega, da NVO predstavljajo alternativo in korekturo državi, predstavljajo alternativo in korekturo tudi tržnim organizacijam oziroma podjetjem. NVO veljajo kot temelj razvoja in ohranjanja demokracije (Vrečko 2003, 26–28).

NVO na različnih vsebinskih področjih izvajajo predvsem naslednje dejavnosti:

- mobiliziranje prebivalcev in skupin,
- krepitev dostopa do informacij,
- poglobljeno poznavanje socialnih, kulturnih in okoljskih značilnosti,
- opravljanje storitev (na področju izobraževanja, okolja, zdravja, socialnih storitev ...),
- vzpodbujanje in organiziranje skupnosti, krepitev usposobljenosti,
- raziskovalne dejavnosti, opravljanje analiz, svetovanje,
- lajšanje in izboljševanje socialnih in političnih procesov,
- mediacija in mirno reševanje sporov,
- dvig ozaveščenosti in komuniciranje s prebivalci,
- spremljanje in nadzor izvajanja programov in zakonodaje, opozarjanje na nepravilnosti,
- zagovorništvo, izražanje nezadovoljstva s statusom quo, promoviranje novih in alternativnih rešitev,
- usposabljanje in raba participativnih pristopov pri sprejemanju odločitev,
- opozarjanje na diskriminatorne prakse in zahteve po družbenih spremembah,
- zastopanje in vključevanje marginaliziranih družbenih skupin,
- zastopanje državljskih in človekovih pravic.

Tovrstne dejavnosti so komplementarne funkcijam državnega in poslovnega sektorja pri izvajanju razvojnih projektov in programov, še posebno na vmesni ravni med državo in občinami (Vrečko 2003, 10).

»NVO so raznolike tudi po pristopih, ti pa lahko izhajajo iz:

- interesov članstva (npr. strokovna društva ...);

- skrbi/zastopanja (npr. skrb za okolje, skrb za marginalizirane ...);
- sooblikovanje rešitev in sooblikovanje politik (npr. izobraževanje in ozaveščanje, moderiranje ...)« (Vrečko 2003, 10).

2.5 *Klasifikacija NVO*

Organizacijske in pravne oblike ter klasifikacije nevladnih organizacij se od države do države razlikujejo. Prostor nevladnih organizacij je namreč zapolnjen z izrazito raznolikimi organizacijami, zato jih je smiselno in potrebno tudi klasificirati.

»Uveljavljenim klasifikacijskim sistemom je skupno to, da temeljijo na istem, temeljnem merilu razvrščanja organizacij; to merilo je področje, na katerem zasebna neprofitna organizacija deluje. Na enem področju so lahko potem vsi tipi zasebnih neprofitnih organizacij, ki obstajajo v določeni družbi, ali pa le nekateri« (Vrečko 2003, 10).

Klasifikacijski sistemi se med seboj razlikujejo po opredelitvi oziroma po številu področij. 2ISIC - International standard Industrial Classification, ki jo uporablja OZN, razvršča zasebne neprofitne organizacije po področjih izobraževanja, zdravstva in socialnega dela ter drugih področjih. NACE – General Industrial Classification of Economic Activities, ki jo uporablja Evropski statistični urad, razvršča zasebne neprofitne organizacije po področjih izobraževanja, raziskovanja in razvoja, zdravstva, rekreacije in kulture in drugih področjih (Salamon in Anheier 1997, 56–59).

Najbolj izpopolnjena in tudi najbolj uporabna za mednarodno komparativno preučevanje je Mednarodna klasifikacija neprofitnih organizacij - ICNPO (International Classification of Nonprofit Organizations). Tako je v klasifikaciji opredeljenih 12 področij, na katerih delujejo zasebne NVO; teh 12 področij je dodatno razdeljenih na 24 podpodročij, na katerih delujejo različni tipi organizacij; na tej ravni, to je na ravni tipov, klasifikacija ni standardizirana, in to zaradi prevelike raznovrstnosti tipov po posameznih družbah (Salamon in Anheier 1997, 81).

Področja, po katerih so v ICNPO klasifikaciji (izoblikovana je bila v okviru mednarodnega raziskovalnega projekta neprofitnih organizacij, ki ga izvaja John Hopkins University) razvrščene zasebne neprofitne organizacije, so naslednja:

1. področje kulture/umetnosti in rekreacije/športa,
2. področje izobraževanja in raziskovanja,
3. področje zdravstva,
4. področje socialnega varstva,
5. področje zaščite okolja/varstva živali,
6. področje razvoja lokalnih skupnosti in stanovanja,
7. področje prava, zagovorništva in politike,
8. področje nabiranja sredstev/financiranja neprofitnih organizacij in promocije volontarizma,
9. področje mednarodnega delovanja,
10. področje religij,
11. področje poslovnega in poklicnega združevanja,
12. drugo, česar ni mogoče razvrstiti na nobeno od področij.

Na podlagi te klasifikacije dobimo 12 »temeljnih vrst« zasebnih NVO, kar po mnenju avtorjev »vnaša red« v univerzum raznovrstnosti, ki je značilen za sfero civilne družbe (Kolarič in drugi 2002, 28–29).

2.6 Financiranje NVO

Ker cilj nevladnih organizacij za razliko od profitnih ni dobiček, ampak izpolnjevanje poslanstva, je prav financiranje NVO tisto področje, kjer se najbolj razlikujejo od profitnih organizacij. Organizacijsko stabilnost NVO predstavljajo notranji elementi kot so vizija, poslanstvo, dobro opredeljen strateški načrt, pripadnost med člani, prilagajanje okolju ... Problem pa mnogim NVO predstavlja finančna stabilnost, kar najbolj občutijo v manjših NVO, ki imajo prav zaradi pomanjkanja finančnih sredstev veliko težav pri izvajanju osnovne dejavnosti.

Med glavne vire financiranja neprofitnih organizacij uvrščamo:

- Plačila za storitve: mednje uvrščamo prihodke iz neprofitne dejavnosti, prihodke iz profitne dejavnosti, članarine in druge dohodke;
- Dotacije in subvencije države: sem uvrščamo prihodke iz javnih virov subvencije države, občine in skladov – loterije;
- Zasebne donacije in prispevke posameznikov, podjetij in fundacij: med prihodke od donacij uvrščamo donacije podjetij, posameznikov, fundacij, dotacije sorodnih organizacij in zapuščine (Kolarič in drugi 2002, 123).

Glede na to, kateri finančni vir prevladuje, lahko oblikujemo tri glavne modele financiranja neprofitnih organizacij:

- Model dominacije prihodkov iz lastne dejavnosti,
- Model dominacije državnega financiranja,
- Model dominacije zasebnih donacij (Kolarič in drugi 2002, 123).

Raziskava o obsegu in strukturi virov financiranja NVO, ki sta jo naredila Salamon in Anheier leta 1994 v Nemčiji, Italiji, Franciji, Veliki Britaniji, ZDA in na Madžarskem je pokazala, da prevladujoči tip financiranja predstavljajo prihodki od prodaje dobrin in storitev. V povprečju so znašali 47 %. Drugi najpomembnejši vir sredstev so predstavljale subvencije države (43 %), prispevki od privatnih prispevkov in donacij pa so znašali v povprečju 10 %. Raziskava je pokazala, kako pomembno vlogo ima država pri financiranju NVO, pa tudi na dokaj razvit partnerski odnos med njimi (Črnak Meglič in Vojnovič 1998, 46).

3 ORGANIZACIJSKE IN PRAVNE OBLIKE NVO V SLOVENIJI

3.1 Tipologija slovenskih NVO

V Sloveniji imamo več vrst organizacijskih oblik oziroma tipov nevladnih organizacij in tudi več zakonov, ki nadzorujejo ta področja. Za vsako organizacijsko obliko velja poseben zakon, velikokrat pa posamezni zakoni združujejo v enem pravnem statusu profitne in neprofitne organizacije, pa tudi javne in privatne organizacije. Zaradi tega je težko razlikovati NVO od organizacij iz drugih sektorjev (Črnak Meglič in Vojnovič 1997, 164).

Raziskovalki Andreja Črnak Meglič in Maja Vojnovič (1997, 165–166) v skladu s strukturalno-operacionalno definicijo Salomona in Anheierja opredelita naslednje tipe NVO v Sloveniji:

1. **Društva** so prostovoljne članske organizacije, katerih člani med seboj izvolijo svoje vodstvo. Kljub temu je najvišji organ zbor članov oziroma vsi člani društva. Društvo je lahko ustanovljeno za zagotavljanje interesov svojih članov ali za izpolnjevanje javno koristnih interesov. Društvo lahko ustanovi deset fizičnih oseb, ustanovitev pa ni odvisna od soglasja državnih organov. Opravljajo lahko tudi pridobitno dejavnost, vendar v omejenem obsegu, presežek pa morajo vedno porabiti za svojo osnovno dejavnost.
2. **Fundacije** so nečlanske organizacije, ki predstavljajo na določen namen vezano premoženje, namenjeno trajnim splošno koristnim in dobrodelnim namenom v znanosti, kulturi, športu, vzgoji, izobraževanju, zdravstvu, otroškem, invalidskem in socialnem varstvu, varstvu okolja, varstvu naravnih vrednot in kulturne dediščine ter za verske namene. Fundacije so pravne osebe zasebnega prava, lahko so premoženjske in operativne fundacije, ustanovijo pa se lahko le, če pristojno ministrstvo ugotovi, da so sredstva, s katerimi se fundacija ustanovi, zadostna za uresničevanje namena ustanovitve.
3. **Zasebni zavodi** so organizacije, ki se ustanovijo za opravljanje neke dejavnosti. Zavodi nimajo članstva, kakor ga imajo društva, vodilni v zavodu so njegovi ustanovitelji. Namen zavodov je zagotavljanje nepridobitnih, javno koristnih storitev za posameznike ter organizacije. Ob zasebnih zavodih obstajajo tudi javni zavodi, katerih ustanoviteljica je država ali občina in zaradi tega niso del nevladnega sektorja. Če zasebni zavodi ustvarjajo profit, pa se uvrščajo med privatne profitne organizacije.

4. **Družbe z omejeno odgovornostjo** so ena od oblik gospodarskih družb, ki praviloma opravljajo profitno dejavnost, lahko pa v skladu z zakonom v celoti ali deloma opravljajo dejavnost, ki ni pridobitna. Ustanovijo jo lahko domače fizične ali pravne osebe.
5. **Zadruge** so organizacije, ki so ustanovljene za pospeševanje gospodarskih koristi svojih članov in temeljijo na prostovoljnem združevanju ter enakopravnem upravljanju članov. So pravne osebe zasebnega prava in praviloma profitne organizacije, kajti presežek delijo med svoje člane v sorazmerju z njihovim deležem. Lahko pa so tudi neprofitne organizacije, če to določajo zadružna pravila.
6. **Cerkvene organizacije** so prostovoljna neprofitna združenja fizičnih oseb, ki se združujejo zaradi enakega verskega prepričanja. Lahko opravljajo tudi dejavnosti, ki so opredeljene kot dejavnost splošnega oziroma posebnega družbenega pomena.

K naštetim tipom NVO moramo dodati še **socialna podjetja**. Ta predstavljajo dejavnosti pod posebnimi pogoji zaposlovanja, s proizvodnjo in prodajo proizvodov ali opravljanjem storitev na trgu, pri čemer ustvarjanje dobička ni izključni niti glavni cilj opravljanja dejavnosti. Bistvo socialnega podjetništva je, da se na trg dela vrnejo dolgotrajno brezposelne osebe in se jih angažira tako, da v okviru socialnega podjetništva samostojno ustvarjajo prihodke in poskrbijo za lastno preživetje. Zakon o socialnem podjetništvu (ZSoc) je bil sprejet 7. marca 2011 (ZSocP 2011).

Pri tem je treba opozoriti, da društva in zveze društev še vedno predstavljajo skoraj 75 % delež med vsemi civilnodružbenimi organizacijami; zasebni zavodi predstavljajo le 6 % delež, verske organizacije 4 % delež, zadruge 1,5 % delež in ustanove/fundacije 0,7 % delež (Rakar in drugi 2011, 18).

3.2 NVO v Sloveniji danes

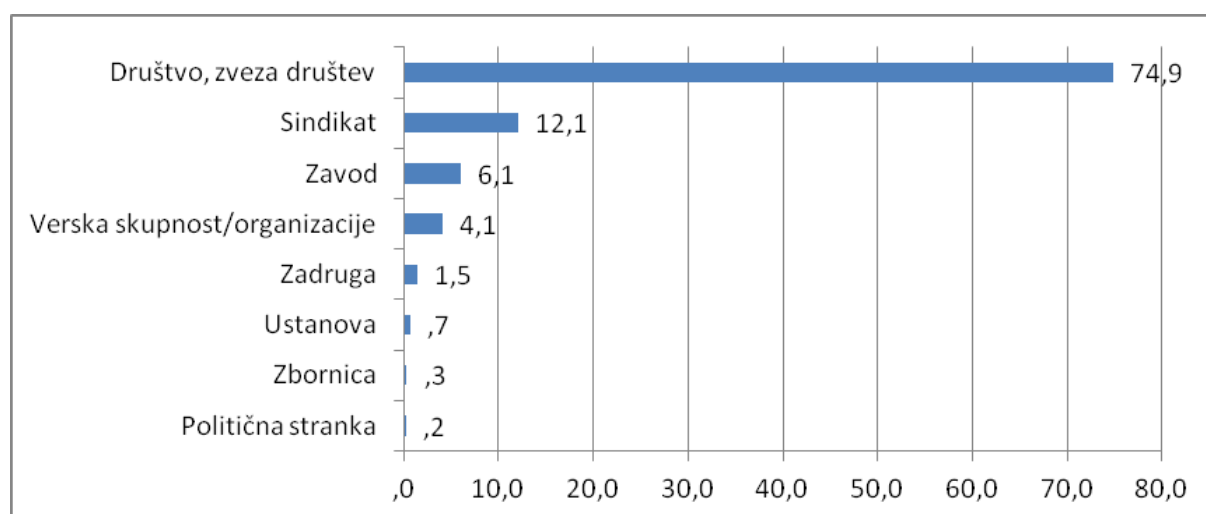
V Sloveniji deluje že več kot 24.000 civilnodružbenih organizacij, poleg društev tudi ustanove oziroma fundacije, zasebni zavodi, verske organizacije, zadruge in socialna podjetja. Če tem v skladu s CIVICUS-ovo metodologijo prištejemo še 95 zbornic, 60 političnih strank in 3.479 sindikatov, vidimo, da je v letih 2008/2009 v Sloveniji delovalo skupaj 28.647 civilnodružbenih organizacij. Če ob tem številu upoštevamo število prebivalcev, vidimo, da se

Slovenija nahaja v vrhu držav z največjim številom civilnodružbenih organizacij (Rakar in drugi 2011, 21–22).

Delež društev med vsemi nevladnimi organizacijami se v Sloveniji sicer postopoma zmanjšuje – še leta 1996 so društva predstavljala skoraj 95 % vseh nevladnih organizacij – vendar še vedno bistveno zaznamuje značaj celotnega civilnodružbenega sektorja. Društva so namreč po svojem značaju predvsem ekspresivne organizacije, v katere se združujejo posamezniki zato, ker jim omogočajo, da razvijejo in uresničijo svoje potenciale. So torej organizacije, ki delujejo predvsem v skupno dobro svojih članov in manj v javno dobro. Takšno stanje je na eni strani posledica preteklega razvoja, ko so društva predstavljala legalno in legitimno obliko samoorganiziranja državljanov. Na drugi strani pa število društev še vedno hitro narašča, čeprav so že skoraj dvajset let ukinjene vse formalne ovire za ustanavljanje drugih vrst civilnodružbenih organizacij (Rakar in drugi 2011, 97–102).

Tudi če pogledamo področja delovanja slovenskega civilnodružbenega sektorja, lahko ugotovimo, da se ohranja struktura iz preteklosti. Še vedno močno prevladujejo organizacije na področju športa in rekreacije, kulture in umetnosti ter poklicnega in strokovnega združevanja nad storitvenimi organizacijami, ki delujejo na področjih socialnega varstva, izobraževanja in raziskovanja ter zdravstva (Rakar in drugi 2011, 18–19).

Graf 3.1: Deleži posameznih tipov organizacij med vsemi civilnodružbenimi organizacijami (v %)

Vir: AJ PES v Rakar in drugi (2011, 18).

Andreja Črnak Meglič v poročilu Obseg in viri financiranja nevladnih organizacij (društev, ustanov in zasebnih zavodov) v letu 2007 na osnovi podatkov, ki so jih za Slovenijo pridobili z dvema raziskavama (v letih 2002 in 2006) ugotavlja, da je nevladni sektor v Sloveniji v zadnjih letih sicer intenzivno rasel, ni pa se razvijal. Intenzivno je naraslo število vseh tipov nevladnih organizacij, vsi ostali parametri, s katerimi merimo razvitost sektorja, pa so ostali praktično nespremenjeni.

3.3 *Povezovanje NVO v Sloveniji*

Povezave med slovenskimi NVO lahko razdelimo po treh kriterijih. Prvi je **vsebinski**; znotraj tega je mogoče ločiti vsebinske ter horizontalne povezave. Med vsebinske sodijo npr. gasilska zveza, planinska zveza, zveza kulturnih društev, zveza društev upokojencev, zveza invalidskih organizacij itd., torej povezave, ki združujejo organizacije z istega ali zelo podobnega področja delovanja. Takšne zveze so v Sloveniji tudi najstarejše in najštevilčnejše, njihovo število pa iz leta v leto še narašča.

Horizontalne povezave NVO so precej mlajše, saj so se razvile šele v zadnjih nekaj letih. Ključ njihovega nastanka je skupna pravna oblika. V Zvezo društvenih organizacij Slovenije (ZDOS) so včlanjene različne zveze društev ne glede na njihovo dejavnost. Enako velja za Združenje slovenskih ustanov (ZSU), v katerega so združene slovenske ustanove oziroma fundacije. Deluje tudi Skupnost privatnih zavodov (SKUP), ki združuje nekatere od slovenskih zasebnih zavodov. Zelo pomemben je po mojem mnenju tudi Center nevladnih organizacij Slovenije (CNVOS), ki združuje tako društva kot tudi zavode in ustanove, saj gre za mrežo, katere članice so lahko vse slovenske nevladne organizacije, ne glede na področje svojega delovanja ali pravno obliko. NVO lahko razdelimo tudi glede na trdnost njihove povezave; na krovne zveze in mreže. Pri prvih gre za reprezentativno oziroma predstavniško povezovanje. Drugačno je delovanje mrež, ki je načeloma bolj ohlapno, praviloma pa tudi nimajo predstavniške funkcije.

Tretji možen način delitve NVO je **teritorialen**. Nekatere povezave združujejo organizacije iz celotne Slovenije, druge le organizacije iz določenega območja ali regije. Tako govorimo o nacionalnih, regionalnih in lokalnih zvezah in mrežah. V preteklosti je bila pozornost usmerjena predvsem v nacionalne zveze, z ustanavljanjem pokrajin, ki še vedno ostajajo le v

statističnih okvirih, ker proces regionalizacije v Sloveniji še ni končan, pa se preusmerja na regionalne mreže (Forbici in drugi 2010, 9).

3.4 *Financiranje NVO v Sloveniji*

V Sloveniji sistematično spremljanje NVO poteka že od leta 1996, ko so bili v prvi raziskavi »Vloga in pomen neprofitno-volonterskega sektorja v Sloveniji« poleg statističnih podatkov Zavoda RS za statistiko prvič uporabljeni tudi finančni podatki Agencije RS za plačilni promet. Ker statistični podatki ne zagotavljajo zadostne podlage za analizo obsega, strukture in vloge neprofitno-volonterskega sektorja v Sloveniji, sta bili v Sloveniji v letu 1997 in 2006 izvedeni tudi raziskavi na reprezentativnem vzorcu NVO v Sloveniji (Črnak Meglič 2009, 3).

Po podatkih iz leta 1996 so bile najpomembnejši posamični vir prihodkov NVO članarine (19,7 %). Če k temu dodamo še donacije posameznikov (9,6 %), lahko razberemo, da so NVO kar tretjino dohodkov ustvarile s pomočjo članov oz. privržencev. Drugi najpomembnejši posamični vir so predstavljale subvencije občin (18,9 %), velik delež pa tudi donacije podjetij (14,3 %), ki so bile tretji najpomembnejši posamični vir prihodkov. Če vse vire prihodkov združimo v skupine prihodkov, na podlagi katerih so raziskovalci lahko opravili mednarodno primerjavo, so NVO v Sloveniji leta 1996 pridobile največ prihodkov iz plačil za storitve (43,8 %), donacij posameznikov, podjetij in fundacij (28,8 %), le nekoliko manjši vir pa so bili prihodki iz dotacij in subvencij države (27,3 %) (Kolarič in drugi 2002, 123–124).

Med letoma 1996 in 2008 se je število NVO povečalo za 2,3-krat, delež njihovih skupnih prihodkov v bruto domačem proizvodu (BDP) pa se je skromno povečal z 1,92 % leta 1996 na 1,99 % leta 2008 (Kolarič in drugi 2002; Črnak Meglič 2009). Tako majhen premik pa ne povečuje moči teh organizacij v družbi oziroma ne predstavlja zadostne podlage za njihovo profesionalizacijo. Razlog za takšno stanje je, da se v tem obdobju ni bistveno spremenila struktura prihodkov civilnodružbenih organizacij (Rakar in drugi 2011, 33).

Obe raziskavi sta pokazali, da je država Slovenija nevladnim organizacijam namenila manjši delež finančnih sredstev kot države, zajete v mednarodnih raziskavah; delež slovenskih NVO je znašal približno 27 %, v drugih državah pa okoli 43 % (Kolarič in drugi 2002; Črnak Meglič 2009).

Črnak Megličeva je na podlagi mednarodno primerljivih podatkov ugotovila, da Slovenija po vseh merljivih kazalcih obsega nevladnega sektorja močno zaostajala za drugimi državami, tudi tistimi, ki se uvrščajo med manj razvite. V leta 2008 opravljeni analizi obsega in virov financiranja društev, ustanov in zasebnih zavodov, je na podlagi podatkov sklepala, da ni prišlo do bistvenih pozitivnih premikov pri financiranju NVO. Majhen obseg in vloga NVO pri produkciji javnih dobrin in storitev v Sloveniji sta v veliki meri posledica zelo slabih finančnih spodbud in subvencij države. Država za dejavnost NVO prispeva le slabo četrtno sredstev (23,8 % od celotnih prihodkov) (Črnak Meglič 2009).

Finančni in tehnološki viri so ključni za delovanje NVO. V letu 2010 opravljena analiza obsega in strukture finančnih sredstev NVO v Sloveniji je pokazala, da ima približno 80 % organizacij stabilno finančno osnovo, kar so izračunali na podlagi poročenih prihodkov in izdatkov. To pomeni, da so v teh organizacijah v primerjavi z letom prej izdatki ostali enaki ali pa so se zmanjšali, obenem pa so se prihodki povečali ali ostali enaki (Črnak Meglič in Rakar 2010, 33).

Podatki za leto 1996 torej kažejo, da so bile članarine najpomembnejši posamični vir prihodkov NVO, na drugem mestu so bili prihodki od občin in na tretjem sponzorska sredstva podjetij. Ko so raziskovalci v skladu z metodologijo, izoblikovano in uporabljeno v mednarodni raziskavi Univerze Johns Hopkins (Salamon in drugi 1999, 2003, 2004), te in druge posamične vire združili v skupine, se je pokazalo, da predstavljajo prihodki od prodaje storitev oziroma produktov (prihodki iz komercialnih virov) 44 % delež med vsemi prihodki, prihodki iz javnih sredstev (občine, država) 27 % delež in prihodki v obliki donacij posameznikov, podjetij in fundacij 29 % delež (Kolarič in drugi 2002, 124). Vnovično preverjanje teh podatkov v letih 2005 in 2008 je pokazalo, da je struktura prihodkov ostala razmeroma nespremenjena (Kolarič in drugi 2006; Črnak Meglič 2009), čeprav je v njej upadel delež javnih sredstev.

Slabši finančni položaj organizacij civilne družbe kažejo tudi podatki analize prihodkov društev in ustanov od leta 2004 naprej (Črnak Meglič 2009). Prihodki so se med letoma 2007 in 2008 povečali za 9 %, v štirih letih od leta 2004 do leta 2008 pa za 19 %. Ob upoštevanju indeksa inflacije se je realna vrednost skupnih prihodkov obeh tipov organizacij zmanjšala za 21 %. Podobno sliko upada prihodkov sektorja civilne družbe kažejo tudi podatki o deležu prihodkov društev in ustanov v BDP, ki se je v obdobju med letoma 2004 in 2008 zmanjšal za

0,24 odstotne točke. Realna rast prihodkov na organizacijo se je med letoma 2007 in 2008 zmanjšala kar za 22 % (Rakar in drugi 2011, 34–35).

Na podlagi takšne strukture prihodkov lahko sklepamo, da so številne NVO že v devetdesetih letih začele proces komercializacije organizacij in se usmerile v prodajo storitev oziroma produktov na kvazitržih. Takšen sklep pa ne vzdrži, če upoštevamo, da članarine predstavljajo skoraj polovico komercialnih prihodkov. Sklep, ki sledi iz predstavljene (in v času nespremenjene) strukture prihodkov na ravni celotnega sektorja, je lahko le, da niti proces komercializacije niti proces etatizacije slovenskih civilnodružbenih organizacij nista zares stekla (Kolarič in drugi 2002). Ta procesa pa predstavljata podlago za profesionalizacijo in razvoj teh organizacij v drugih družbah ter določata njihovo družbeno vlogo (Rakar in drugi 2011, 35–37).

Večina slovenskih NVO ima, če izhajamo iz podatkov opravljenih raziskav, veliko težav pri delovanju zaradi nestabilnega in premajhnega financiranja. Delež, ki ga za delovanje NVO odmerja država, je v primerjavi z drugimi državami že dolga leta nizek, kljub novim programom in dejavnostim, ki jih izvajajo NVO, pa se tudi ne povečuje. Ves čas se morajo NVO prilagajati tudi javnim razpisom, dodatna ovira pa je neugodna finančna zakonodaja. Obstoječi sistemi financiranja so zato velika ovira pri hitrejšem razvoju in profesionalizaciji NVO.

3.5 Pravne podlage za delovanje NVO

Iz najširšega vidika se delovanje NVO navezuje na tri temeljne človekove pravice oziroma svoboščine:

1. Pravica do združevanja in zbiranja je opredeljena v ustavah večine držav, tudi slovenske. Ta jo uvršča v poglavje o človekovih pravicah in svoboščinah (42. člen Ustave RS Ur. l. RS 33/1991).
2. Svoboda govora in pravica do zasebne lastnine: svoboda izražanja je neposredno povezana z delovanjem NVO, pravica do zasebne lastnine pa je ključna v nekdanjih socialističnih državah. V teh je zasebna lastnina nadomeščala državno oz. družbeno. Socialistični sistem namreč ni ločeval med javnim in zasebnim pravom. Je pa ta pravica ključna, saj poudarja enakopravnost fizičnih in pravnih oseb (33. in 39. člen Ustave RS Ur. l. RS 33/1991).

3. Nekatere možne omejitve pravic, ki se dotikajo svobode združevanja in s tem ustanavljanja in delovanja NVO po ustavi so: pravici do združevanja lahko zakonodajalec pridruži izključno za državljane Republike Slovenije, lahko jo tudi omeji ali razveljavi v vojnem ali izrednem stanju. Pomembna je tudi javna prepoved spodbujanja k narodni, rasni, verski ali drugi neenakosti, nestrpnosti ali pa spodbujanje k nasilju v vojni. V takšne namene združevanje ali ustanovitev NVO ni možna (Strojan in Šporar 2000).

Temeljni pravni predpisi, ki urejajo delovanje nevladnih organizacij so:

Obligacijski zakonik: »z družbeno pogodbo se dve ali več oseb zaveže, da si bodo s svojimi prispevki prizadevale doseči z zakonom dopustni skupni namen, tako kot je določeno s pogodbo« (990. člen Obligacijskega zakonika RS Ur. l. RS 97/2007).

Zakon o društvih: »društvo je oseba zasebnega prava in je prostovoljno, samostojno, neprofitno združenje fizičnih oseb, ki se združujejo zaradi skupno določenih interesov, opredeljenih v temeljnem aktu in v skladu z zakonom« (Vrečko 2003, 29; Ur. l. RS 61/2006, 91/2008 Odl.US: U-I-380/06-11, 102/2008 Odl. US: U-I-57/07-7, 58/2009).

Zakon o ustanovah: »ustanova je skupnost premoženja /.../, ki je vezano na določen namen. Namen ustanove mora biti splošno koristen in praviloma trajen. Premoženje lahko sestavljajo denar, premičnine, nepremičnine, pravice iz katerih izvirajo premoženjske koristi ipd« (Vrečko 2003, 29; Ur. l. RS 60/1995, 53/2005, 70/2005-UPB1 (91/2005 popr.)).

Zakon o zavodih: »zakon določa, da so zavodi organizacije, ki se ustanovijo za opravljanje dejavnosti vzgoje in izobraževanja, znanosti, kulture, športa, zdravstva, socialnega varstva, otroškega varstva, invalidskega varstva, socialnega zavarovanja ali drugih dejavnosti, če cilj opravljanja dejavnosti ni pridobivanje dobička« (Vrečko 2003, 29; Zakon o zavodih Ur. l. RS 45I/1994 (U-I-104/92), 8/1996, 18/1998 (U-I-34/94), 36/2000 – ZPDZC, 127/2006 – ZJZP).

Druga zakonodaja: ureditev nekaterih pravic NVO delno ureja še vrsta drugih zakonov, kot so npr. Zakon o socialnem varstvu, Zakon o varstvu okolja ... V pripravi pa so še številni predpisi, ki tudi posegajo v to področje (Strojan in Šporar 2000).

3.6 Davčna zakonodaja za NVO

Na delovanje NVO pomembno vplivajo tudi nekateri pravni predpisi, ki urejajo davčne in finančne obveznosti NVO. Strokovnjaki opozarjajo, da je pri tem treba biti pozoren ne le na

pravice in obveznosti, ki jih določajo ti predpisi, ampak tudi na izjemno različna poimenovanja NVO v teh predpisih (Ogorelec Wagner 2003, 30).

Najpomembnejši predpisi so:

- Zakon o dohodnini:

z dohodnino so obdavčeni osebni prejemki, dohodki iz kmetijstva, iz dejavnosti, iz kapitala, iz premoženja in premoženjskih pravic. Zavezanci za plačilo so fizične osebe s stalnim prebivališčem v RS, ki so te dohodke pridobile na njenem območju v določenem koledarskem letu. Zakon opredeljuje vlaganja zavezancev za dohodnino za namene, za katere lahko uveljavljajo zmanjšanje davčne osnove, pri tem pa lahko takšno zmanjšanje znaša največ 3 % davčne osnove (Vrečko 2003, 30).

- Zakon o davku od dobička pravnih oseb:

za NVO je zakon pomemben z dveh vidikov: na eni strani so določene neprofitne organizacije oproščene plačila davka, po drugi strani pa zakon določa tudi nekatere olajšave za tiste pravne osebe, ki del prihodkov namenijo takšnim organizacijam /.../ Med prihodke iz neprofitne dejavnosti štejejo donacije, članarine, prihodki iz naslova materialnih pravic in dejavnosti organizacije, darila in prihodki iz javnih sredstev. /.../ Zakon določa, da med odhodke, ki zmanjšujejo davčno osnovo, štejejo tudi izplačila za humanitarne, kulturne, znanstvene, vzgojno-izobraževalne, športne, ekološke in religiozne organizacije, vendar največ v višini 0,3 % ustvarjenih prihodkov. Izplačila v te namene se priznajo kot odhodek tudi, če so izplačana iz dobička (Vrečko 2003, 30–32).

- Zakon o davku na dodano vrednost in Pravilnik o izvajanju DDV: »splošna stopnja DDV je 20 % davčne osnove, po tej se obračunava in plačuje DDV od vsakega prometa blaga, storitev in uvoza blaga, razen če je določena nižja, 8,5 % stopnja, ali če je promet davka oproščen. /.../ Sredstva, ki jih organizacije dobijo od sponzorjev, so obdavčena s splošno 20 % stopnjo« (Vrečko 2003, 31).

- Zakon o davkih občanov: za delovanje NVO so zanimive zlasti »določbe Zakona o davkih občanov, ki urejajo davek na dediščine in darila. Zavezanci za plačilo tega davka so fizične osebe, ki podedujejo ali dobijo v dar premoženje. Zakon določa, da zavezanec ne plača davka na dediščine in darila, če podedovano ali v dar sprejeto premoženje odstopi Republik

Sloveniji, lokalni skupnosti ali humanitarnim društvom in njihovim zvezam« (Vrečko 2003, 32–33).

V Sloveniji zaostajamo pri davčnih ukrepih, s katerimi se spodbuja doniranje s strani posameznikov. Slovenci lahko NVO podarimo le 0,5 % dohodnine, med tem ko se v EU ta delež giblje med 1 % in 2 %. Podobno nestimulativna je politika davčnih olajšav za pravne osebe, ki imajo pri donacijah v splošno koristne namene priznано samo davčno olajšavo v višini 0,3 % obdavčenega prihodka, za donacije v kulturo ali za varstvo pa še za dodatnih (in nizkih) 0,2 % (CNVOS 2011, 3–4).

4 OBLIKOVANJE POLITIK DO SLOVENSКИH NVO

4.1 *Strategije systemskega razvoja NVO*

Skupina strokovnjakov, ki je pripravljala Strategijo systemskega razvoja nevladnih organizacij za obdobje 2003–2008, v njej jasno ugotovi, da na vladni ravni ni enotnega, celovitega pristopa do problematike nevladnih organizacij; odnos vlade do NVO je kvečjemu seštevek heterogenih praks posamičnih ministrstev, vladnih uradov in drugih državnih inštitucij. Država kljub številnim možnostim ni izkoristila številnih mehanizmov, s katerimi bi lahko pospešila razvoj NVO v preteklosti – tipičen primer je davčna zakonodaja, ki izrazito nestimulativno vpliva na pridobivanje sredstev na podlagi donacij in sponzorstev. Na Centru za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij (CNVOS) že nekaj let opozarjajo tudi, da sedanje razmerje med vladnimi inštitucijami in nevladnimi organizacijami ni urejeno (Vrečko 2003, 13–23).

Vse naštetu so bile v začetku leta 2012 še vedno zahteve CNVOS, zapisane v predlogu ključnih državnih ukrepov na področju krepitve nevladnih organizacij v obdobju 2012–2015, ki so ga skupaj z regijskimi stičišči NVO oblikovali konec decembra 2011 (Predlog NCVOS Za razvoj NVO, 2011) in ga posredovali vsem predsednikom parlamentarnih strank ter vladi. NVO optimistično pričakujejo, da bo vlada v napovedane vladne reforme v obdobju 2012–2015 vendarle vključila tudi redefinicijo sedanjega neustreznega odnosa države do nevladnih organizacij.

Na področju **Statusne zakonodaje** NVO (v dokumentu Predlog ključnih ukrepov za delovanje NVO) državi (med drugim) predlagajo:

- Pripravo in sprejem Zakona o javnem interesu v NVO, ki bo opredelil pojem nevladne organizacije in status delovanja v javnem interesu.
- Prenovo statusnih predpisov, ki urejajo položaj NVO, zlasti Zakona o zavodih in Zakona o ustanovah, ki sta v svojih bistvenih elementih nespremenjena že od srede 90-ih in ne ustrezata več aktualnim potrebam NVO.
- Sprememba Zakona o humanitarnih organizacijah tako, da lahko status humanitarne organizacije pridobijo poleg društev tudi druge nevladne organizacije, ki izpolnjujejo predpisane pogoje (CNVOS 2011, 2).

Na področju javnega financiranja NVO (med drugim) predlagajo:

- Vzpostavitev posebne namenske proračunske postavke, na katero se prenašajo sredstva, ki predstavljajo razliko do 0,5 % dohodnine, ki je rezidenti niso namenili za splošno-koristne namene. To utemeljijo z dejstvom, da možnost namenitve dela dohodnine izkoristi samo okoli 30 % rezidentov, zato okrog 7,5 milijona evrov vsako leto ostane v državnem proračunu. Predlagajo, da se nerazdeljen del dohodnine, ki ni bil doniran, nameni za spodbujanje razvoja ter izvedbe programov NVO.
- Uvedbo možnosti do 30 % predplačil pri financiranju dejavnosti, projektov in programov NVO iz sredstev državnega ali občinskih proračunov. Želijo, da vlada preuči potencialno uvedbo različnih davčnih ukrepov z namenom spodbujanja razvoja NVO, med njimi tudi dvig dela dohodnine, ki ga je mogoče nameniti za splošno-koristne namene iz sedanjih 0,5 % na 1 %, ter ponovno uvedbo olajšave za donacije s strani fizičnih in pravnih oseb (CNVOS 2011, 2–4).

Če primerjamo predloge strategije razvoja za obdobje od leta 2003 do 2008 in predloge strategije razvoja od leta 2012 do 2015, lahko hitro ugotovimo, da država zelo počasi uresničuje predlagane spremembe, saj poglobitni predlogi za razvoj NVO ostajajo praktično nespremenjeni.

4.2 Odnosi NVO z državo

Vloga vsake države je, da zagotovi pravni okvir, v katerem lahko delujejo posamezne NVO. Država določa politiko, spremlja pojavnost in trende, financira, vzpodbuja in koordinira delovanje nevladnega sektorja ... Modeli sodelovanja med državo in nevladnim sektorjem pa so različni. Kuhnle in Selle sta (v Kolarič in drugi 2002, 131) identificirala štiri tipe odnosov med državo in NVO, na osnovi bližine in oddaljenosti med vlado in NVO v smislu komunikacije in kontaktov ter odvisnosti in neodvisnosti med njimi v smislu financiranja in kontrole (v Kolarič 1997, 20):

1. Odnosi **integrirane odvisnosti**: pri teh odnosih je produkcija NVO integrirana v sistem blaginje, NVO pa so finančno odvisne od države in imajo določeno stopnjo avtonomnosti;
2. odnosi **ločene odvisnosti**: NVO so od države oddaljene v komunikacijah in stikih, so pa precej odvisne od javnega financiranja. Imajo tudi nadzor države;

3. odnosi **integrirane avtonomnosti**: NVO so avtonomne, na javno politiko skušajo vplivati v stvareh, ki jih zadevajo, pri tem pa niso integrirane v procese odločanja in izvajanja;
4. odnosi **ločene avtonomnosti**: sodelovanje med NVO in državo skoraj ne obstaja, hkrati pa je majhen tudi nadzor države nad NVO.

Kolaričeva na osnovi svojih preučevanj in ugotovitev o prostovoljnih organizacijah in društvih v Sloveniji odnos med NVO in državo opredeli kot odnos »ločene odvisnosti«, ki ga definira kot:

- visoko stopnjo kontrole, ko jo izvaja država nad temi organizacijami;
- srednjo stopnjo financiranja dejavnosti društev z državne strani in kot
- nizko stopnjo komunikacij in kontaktov med državo/vlado in temi organizacijami (Kolarič 1994, 119).

Idealen (oz. zelen) tip odnosov pa bi moral biti ravno obraten temu. Poimenuje ga kot odnos »integrirane odvisnosti«, ki ga opredeljuje nizka stopnja kontrole, srednja stopnja financiranja s strani države in visoka stopnja komunikacij, kar bi pomenilo, da država »računa« na neprofitne organizacije kot na izvajalce javne službe, kar bi omogočilo okrepitev nevladnega sektorja na področju boljše organiziranosti in večje profesionalizacije (Kolarič 1994, 119–120).

4.3 Odnosi NVO z občino

Občine sprejemajo veliko aktov, ki so zelo pomembni za razvoj skupnosti kot celote (npr. Strategija razvoja občine, Občinski prostorski načrt) ali za razvoj posameznega vsebinskega področja (npr. Letni program občine za kulturo, Letni program občine za šport). Lokalni akti so velikokrat odraz ali preslikava nacionalnih politik na lokalno raven. Na nacionalni ravni v postopku oblikovanja takšnih politik sodelujejo nacionalne nevladne organizacije, ki imajo nacionalni vpogled v problematiko. Na občinski ravni pa lahko NVO, ki so aktivne v skupnosti, prav tako tvorno prispevajo k boljšemu oblikovanju tovrstnih politik (Forbici in drugi 2010, 39–42).

NVO v razpravo pri oblikovanju občinskih politik vnašajo pogled razvoja nevladnega sektorja ter različnih storitev, ki jih opravljajo NVO, ki s tem dvigujejo kakovost življenja občanov. Poleg tega zelo dobro poznajo področje, na katerem delujejo, in lahko v razpravi sodelujejo

tudi s svojimi strokovnimi pogledi. Zastopajo namreč različne poglede različnih ciljnih skupin in skrbijo za to, da se interesi posamezne ciljne skupine ne zanemarijo. Združujejo večino ljudi v občini, zato je z njihovim sodelovanjem informiranost občanov o predlogu večja, večje je razumevanje posameznih segmentov, večja je sprejetost in s tem lažja izvedba. Manj je tudi možnosti za nezadovoljstvo neinformiranih in izključenih občanov (Forbici in drugi 2010, 9–11).

4.4 Sodelovanje NVO in občin pri sprejemanju odločitev

Nekateri predpisi določajo formalni okvir za posvetovanje z javnostjo oz. določajo, kakšne pogoje morajo nevladne organizacije izpolnjevati, da lahko sodelujejo v upravnih postopkih (npr. izdaja okoljevarstvenega soglasja in dovoljenja). Ti predpisi niso sami sebi namen in niso namenjeni zavlačevanju postopkov. V teh primerih gre sicer za postopke, ki jih vodijo državni organi, vendar se njihove odločitve izražajo na občinski ravni. NVO nastopajo v funkciji interesov trajnostnega razvoja, da opozarjajo na elemente, ki jih investitorji (in včasih tudi občine) v želji po ekonomskem napredku pozabijo (Forbici in drugi 2010, 31).

Po drugi strani pa je občina večini NVO prvi partner, saj večina slovenskih NVO deluje na lokalni ravni, neposredno med ljudmi. Prav povezanost s skupnostjo in ljudmi predstavlja velik demokratični potencial, ki ga imajo NVO. Občine lahko delovanju NVO stopijo naproti z vrsto podpornih storitev. Leta 2010 so na CNVOS oblikovali niz predlogov, ki so jih razvrstili po področjih:

- **Financiranje NVO s strani občin**

Občine lahko preko javnih razpisov in pozivov poskrbijo za transparentno in strokovno razdeljevanje javnih sredstev. Pri tem se pred objavo razpisov javno posvetujejo z zainteresiranimi NVO, vzpostavijo večletno financiranje, ki zagotavlja stabilnejše delo NVO, vzpostavijo sklad za zagonski in premostitveni kapital ... (Forbici in drugi 2010, 32–33).

- **Oprema in prostori za delovanje NVO**

NVO lahko občine brezplačno zagotavljajo prostore za delovanje, zagotovijo jim lahko tudi rabljeno pisarniško in računalniško opremo (Forbici in drugi 2010, 33).

- **Zagotavljanje vidnosti NVO**

Občine lahko pomagajo pri večanju vidnosti NVO v družbi tako, da pripravijo občinski dan NVO in tako poskrbijo za skupen nastop in prikaz delovanja vseh NVO v

občini, vzpostavijo lahko Info točke o NVO, na svoje spletne strani vključijo sezname NVO in njihovih projektov (Forbici in drugi 2010, 33–34).

- **Javno oglaševanje**

Občine bi lahko NVO dale na voljo del oglaševalskih površin in medijev, ki so v njeni lasti. Še prej pa bi morale skupaj z NVO vzpostaviti transparentne načine določanja dostopa NVO do oglaševalskih površin in medijev v lasti ali solastništvu občine (Forbici in drugi 2010, 34).

- **Možnost subvencioniranja NVO**

Na podlagi statuta občina sprejme pravilnik o subvencioniranju, ki določa pogoje, merila in postopek za subvencioniranje NVO. Stranka (NVO) poda vlogo za subvencioniranje. O odobreni subvenciji potem občina izda odločbo. (Forbici in drugi 2010, 35–36).

- **Večletno programsko financiranje**

Občina zagotavlja izvajanje javnih programov na področjih kulture, športa, izobraževanja, vzgoje, sociale itd. Z zakonom ali predpisom se lahko določijo posamezne naloge ali programi iz pristojnosti občin, ki jih zanje opravljajo NVO. Za njihovo izvajanje se občinam zaradi zagotavljanja širšega javnega interesa zagotavljajo dodatna sredstva iz državnega proračuna. (Forbici in drugi 2010, 36).

- **Prenos javnih funkcij na NVO**

Prenos javnih funkcij na NVO je možen kot javno pooblastilo ali koncesija. Namen podelitve javnega pooblastila je večja učinkovitost, fleksibilnost, racionalizacija, možnost samoregulacije ... Podeli se za upravljanje upravnih nalog (npr. ribiška društva lahko pridobijo pooblastilo za izdajanje dovolilnic za ribolov). Pri koncesiji pa gre za zasebno vlaganje v javne projekte in/ali javno sofinanciranje zasebnih projektov, ki so v javnem interesu (Forbici in drugi 2010, 37–38).

- **Podeljevanje letne občinske nagrade naj prostovoljcu**

Osebam, ki so za občino in njen razvoj posebej zaslužne, lahko občina podeli priznanja. Izbor za naj prostovoljca/prostovoljko že leta poteka na državni ravni, marsikje pa ga že uvajajo tudi v občinah, predvsem v mestnih (Forbici in drugi 2010, 39).

5 ANALIZA NVO V SAVINJSKI STATISTIČNI REGIJI IN MESTNI OBČINI VELENJE

Cilj in namen mojega diplomskega dela je ugotoviti, kako lahko občina s svojo politiko ter ustreznimi programi in ukrepi vpliva na razvoj NVO. Po drugi strani me zanima, kaj lahko NVO naredijo za razvoj lokalne skupnosti in blaginjo njenih prebivalcev. V empiričnem delu zato raziskujem, ali se občine že zavedajo, da tesnejše sodelovanje z NVO pripelje do obojestranskih koristi, sploh, ker se nevladni sektor hitro razvija in nudi tudi vse več možnosti za odpiranje novih delovnih mest. To je ob vse večji brezposelnosti in vse manj socialni državi zelo pomembno. Ugotavljam, ali lahko občina s svojo politiko in ukrepi prispeva k profesionalizaciji NVO. Zanima me tudi, ali NVO dopolnjujejo občino in državo kot instanci, ki zagotavljata socialno varnost in blaginjo za ljudi.

Kako lahko občina s svojo politiko ter ustreznimi programi in ukrepi vpliva na razvoj NVO in kaj lahko NVO naredijo za razvoj občine in blaginjo njenih prebivalcev, bom ugotavljala z analizo podatkov NVO v savinjski statistični regiji in v Mestni občini (MO) Velenje. Pri interpretaciji prikaza stanja NVO v statistični regije in v MO Velenje bom uporabila empirično analizo podatkov Stičišča NVO Savinjske regije, opravila pa bom tudi analizo in interpretacijo podatkov, pridobljenih s pomočjo sedmih polstrukturiranih intervjujev in drugih strokovnih virov. Ker je na vzorcu statistične regije težko odgovoriti na vse moje predpostavke, bom še podrobnejšo analizo naredila na primeru MO Velenje, kjer sem ravno zato opravila več intervjujev z vodilnimi predstavniki različnih nevladnih organizacij.

5.1 Analiza NVO v Savinjski statistični regiji

5.1.1 Splošni podatki

Savinjska regija je ena izmed dvanajstih statističnih regij v Sloveniji. Obsega 33 občin in meri 2384 km². Ima približno 260.000 prebivalcev. Gostota prebivalstva po občinah znotraj regije je zelo raznolika in sega od 516 preb./ km² v Mestni občini Celje do 5 preb./ km² v občini Solčava. Tudi geografsko je regije zelo raznolika. Kot tretja največja regija je savinjska regija tudi tretja po številu oz. deležu NVO, saj v regiji deluje kar 12,1 % vseh nevladnih organizacij v Sloveniji (Blatnik in drugi 2011, 7).

Po podatkih za leto 2010 deluje v savinjski regiji kar 2976 nevladnih organizacij, od teh je v regiji 2801 društev, 157 zavodov in 18 ustanov. Število je od leta 2009 naraslo, saj jih je takrat bilo 2868 (Blatnik in drugi 2011, 6).

Tabela 5.1: Število in vrsta NVO v savinjski regiji

NVO/leto	2010	2008
društva	2801	2726
zasebni zavodi	157	124
ustanove	18	18
skupaj	2976	2868

Vir: AJPES v Blatnik in drugi (2011, 7).

Število zavodov se je povečalo za več kot četrtno, kar je po mnenju Inštituta IPAK, ki je v začetku leta 2009 postal regijsko stičišče nevladnih organizacij za celotno Savinjsko regijo, še posebej razveseljivo, saj prav zavodi predstavljajo največji potencial za zaposlovanje. Gledano z vidika občin je največ NVO v Mestni občini Celje, in sicer 714, ter 308 v Mestni občini Velenje. To sta edini mestni občini v regiji, imata pa tudi največ prebivalcev v regiji. Najmanj NVO je v občini Bistrica ob Sotli, le 11. Iz podatkov lahko razberemo, da ni posebnih odstopanj v smislu mesto-podeželje, tako da tudi s tega vidika NVO sektor v regiji ni homogen. V povprečju je na vsako NVO v regiji nekaj več kot 87 prebivalcev (Blatnik in drugi 2011, 8).

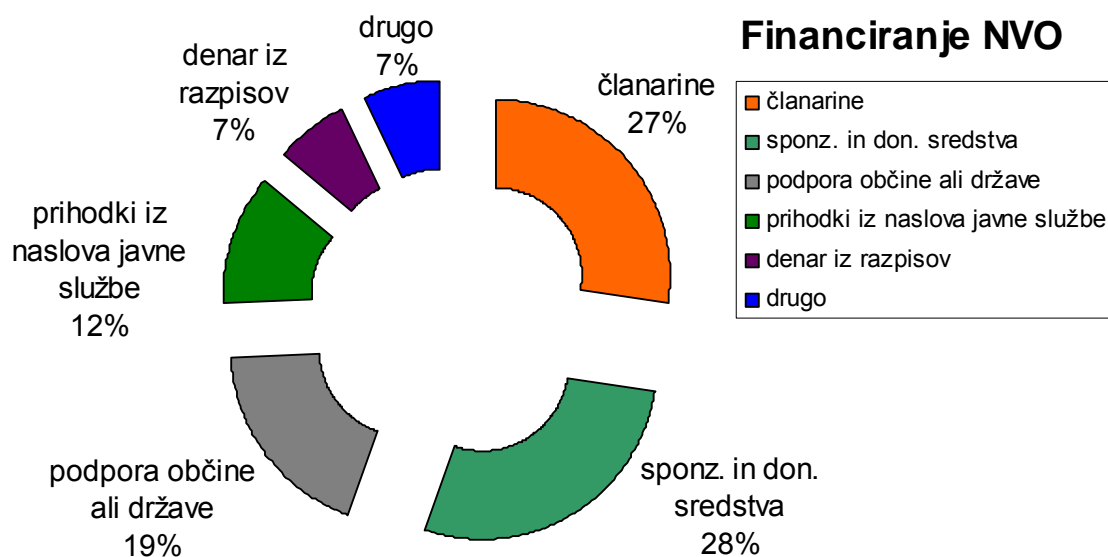
5.1.2 Število zaposlenih v NVO v regiji

Po statističnih podatkih je v Sloveniji v nevladnem sektorju zaposlenih med 0,5 in 0,7 % vseh zaposlenih (delovno aktivnega prebivalstva), kar za Savinjsko statistično regijo pomeni oceno med 600 in 860 zaposlenih v NVO, torej približno 0,2 zaposlenega na NVO. Po analizi, ki so jo opravili v Inštitutu IPAK, ima v povprečju NVO v regiji nekaj več kot 47 članov, pri svojem delovanju pa vključuje nekaj manj kot 10 prostovoljcev. Povprečen čas delovanja organizacije je 12 let (Blatnik in drugi 2011, 8).

5.1.3 Financiranje NVO v regiji

Nevladne organizacije v regiji se pretežno financirajo s sredstvi iz članarin (27 %) ter s sponzorskimi in donatorskimi sredstvi (28 %). Sledi podpora občin ali države (19 %), le v manjši meri pa financiranje priteka iz prihodkov opravljanja javne službe ter iz denarja, ki so ga organizacije pridobile na razpisih (Blatnik in drugi 2011, 8–9).

Graf 5.1: Viri financiranja NVO v savinjski statistični regiji

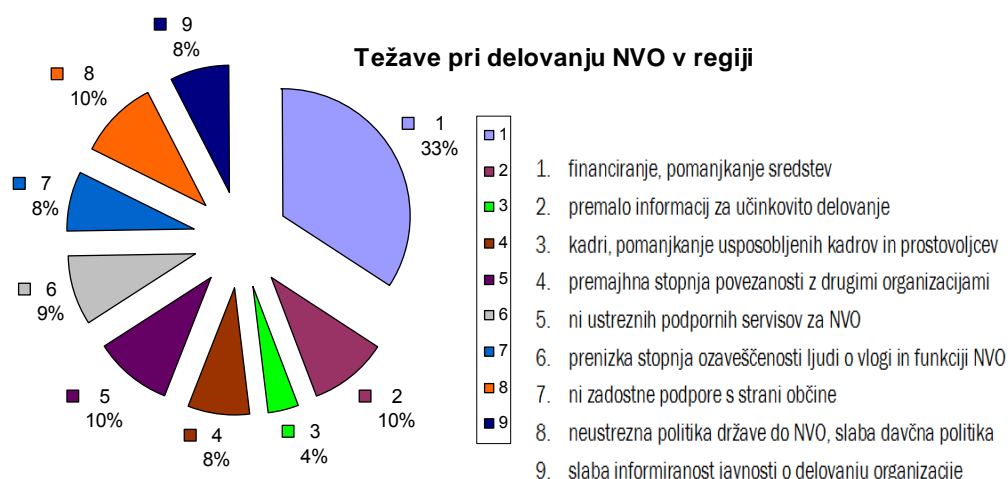
Vir: Blatnik in drugi (2011, 9).

5.1.4 Težave in ovire pri delovanju NVO v regiji

Med težavami, ki jih v NVO najpogosteje prepoznajo in se z njimi srečujejo pri svojem delovanju, je daleč najpogostejša financiranje, pomanjkanje sredstev oz. možnosti za pridobivanje sredstev (33 %). Tej sledijo: premalo informacij za učinkovito delovanje (podatki o razpisih in podobno), kar je izreklo 10 % NVO v regiji. Sledi pomanjkanje ustreznih podpornih servisov za NVO (računovodstvo, vodenje projektov, svetovanje, delavnice, usposabljanja). To kot težavo čuti 10 % NVO. Sledi neustrezna politika države do NVO ter slaba davčna politika. 8 % jih meni, da pri delu nimajo zadostne podpore občine. Med najmanj pogostimi težavami so kadri (pomanjkanje usposobljenih kadrov in prostovoljcev), nizka motiviranost članov (4 %) in pa pomanjkanje aktivnosti in ustvarjalnosti pri vodenju in upravljanju organizacije, ki sploh v nobenem primeru ni bila prepoznana kot težava, kar potrjuje velik človeški in ustvarjalni potencial nevladnih organizacij (Blatnik in Strahovnik 2009, 8).

V Stičiču NVO Savinjske regije so v času delovanja pri svojem delu zaznali tudi vrsto problemov in ovir, s katerimi so soočena društva, zasebni zavodi in ustanove. Najpogosteje izpostavljen problem NVO je financiranje oz. pomanjkanje sredstev za njihovo delovanje, predvsem sredstev iz javnih virov. Večina NVO v regiji ima do 5000 EUR letnega proračuna, nekaj organizacij do 25.000 EUR, zelo redke pa so s proračunom, večjim od omenjenega zneska. Obenem ugotavljajo, da je odlika NVO predvsem v tem, da zmorejo z omejenimi oz. majhnimi sredstvi izvesti izjemno dobre projekte in tako pomembno prispevati k skupnosti (Blatnik in drugi 2011, 7–8).

Graf 5.2: Težave pri delovanju NVO v savinjski statistični regiji

Vir: Blatnik in Strahovnik (2009, 8).

Večina NVO v regiji je **majhnih** (posebej glede na letni proračun, ne pa nujno tudi po številu članov ali ur opravljenega prostovoljnega dela) in **kadrovsko šibkih** (glede na število zaposlenih ter njihovo usposobljenost za pridobivanje sredstev na razpisih). Na evropski ravni je očitno celo večjim med slovenskimi NVO to pomembna ovira za prijave ter pridobivanje evropskih sredstev. Pri mnogih razpisih se preverja (oz. kot kriterij upošteva) finančna sposobnost prijavitelja in/ali partnerjev, tako da NVO iz regije ne morejo doseči potrebnega praga sposobnosti. Enako velja pri številnih nacionalnih razpisih, kjer – če gledamo na t.i. »mešane« razpise, ki so namenjeni tako javnim ustanovam kot nevladnim organizacijam – po pravilu javne ustanove »izplenijo« največ. Tako so NVO obsojene na preostanek pogače, ki ni ravno velik, zato pogosto ne dopušča kakšnih ambicioznejših projektov. Glede prijav za sredstva in projekte na razpise različnih ravni, se je največ organizacij že vsaj enkrat prijavilo na razpis na lokalni ravni (40 %), sledijo prijave na razpise na nacionalni ravni (19 %) in

razpise na ravni EU (le 2 %). Kar 39 % društev se še ni prijavilo na nobeno vrsto razpisa (Blatnik in drugi 2011, 8–9).

Kot velik problem izpostavljajo, da država nevladnim organizacijam ter donatorjem ne ponuja več davčnih olajšav in drugih privilegijev. Tako so NVO pri zaposlovanju izenačene z gospodarstvom, čeprav je večina po svoji naravi neprofitna in deluje v korist skupnosti. Vloga NVO je tudi v savinjski statistični regiji premalo prepoznana in priznana v družbi. Nevladne organizacije so premalo vključene v procese odločanja in sprejemanja strategij na občinski in regionalni ravni, kjer je to vključevanje bolj ali manj odvisno od trenutnih lokalnih oblasti. Kot zadnjega izmed problemov so v Stičišču NVO za Savinjsko regijo izpostavili premalo razvito mrežo podpornih servisov za delovanje nevladnih organizacij, ki bi jim olajšala zeleno rast in razvoj. Pogrešajo pomoč pri pravnem svetovanju, računovodskih storitvah, promociji, projektnem svetovanju, prostore za druženje ... (Blatnik in drugi 2011, 8–9).

5.1.5 Strategija razvoja NVO v regiji

V Stičišču NVO za Savinjsko statistično regijo so oblikovali najpomembnejše vidike delovanja NVO v prihodnjih petih letih ter dejavnosti in predloge, ki bi izboljšali obstoječe stanje v sektorju. Strategija določa delovanje stičišča v obdobju 2012-2016, pri njeni pripravi pa so upoštevali tudi posebnosti, ki so jih zaznali v regiji. Predvsem svet regije, ki ga sestavljajo župani, predstavniki gospodarstva, po spremembi zakonodaje pa od leta 2012 tudi predstavniki NVO, vidijo kot zelo pomemben pri hitrejšem razvoju nevladnega sektorja.

Strategija razvoja je usmerjena k krepitvi NVO, poleg tega pa k večji povezanosti s podjetji in občinami, tudi z vidika prevzemanja večje vloge pri ponudbi socialnih storitev, od varstva starejših in kvalitetnejšega preživljanja njihovega časa, do dela z otroci, dela z ranljivimi in izključenimi skupinami prebivalstva, dela z mladimi starši, do svetovanja pri naložbah, odplačilu dolgov in podobno. Izpostavijo še delo na področju vzgoje in izobraževanja, nudenje pomoči žrtvam nasilja ali diskriminacije ... Menijo, da številne NVO že sedaj opravljajo te storitve, ki so z vidika doprinosa kvaliteti življenja dragocene, zato bi jih morali v občinah bolj podpreti. Poudarijo, da so NVO v prednosti tudi zato, ker že imajo izkušnje iz omenjenih področij, poleg tega velikokrat najbolje poznajo konkretne potrebe ljudi. Njihovi stroški dela v odnosu do učinkovitosti in rezultatov so pogosto precej nižji kot pri javnih

podjetjih oz. organizacijah. Poleg tega se predanost zaposlenih in delo prostovoljcev v takšnih NVO posledično odraža v večji zadovoljnosti uporabnikov. Za strateške dolgoročne cilje so si v regijskem stičišču zadali utrditev mreže NVO; želijo jim ponuditi kakovostne podporne storitve na področju znanja in izobraževanja, spodbuditi izvajanje večjih nacionalnih ter evropskih projektov ... (Blatnik in drugi 2011, 11–14).

5.1.6 Sklepne ugotovitve sodelovanja NVO in občin v savinjski regiji

Cilj in namen mojega diplomskega dela je torej ugotoviti, kako lahko občina s svojo politiko ter ustreznimi programi in ukrepi vpliva na razvoj NVO, in obratno, kaj lahko NVO naredijo za razvoj občine, v kateri delujejo, in s tem za blaginjo njenih prebivalcev. Velikokrat lahko zasledimo prepričanje o samoumevnosti uspešnega in trdnega sodelovanja med občinami in NVO, vprašanje pa je, koliko je resnično. Dejstvo je, da se naloge NVO razlikujejo od tistih, ki jih imajo občine, različen je tudi njihov status. Obojim pa je skupno, da želijo krepiti kakovost življenja občanov in občank.

V diplomski nalogi predpostavljam, da lahko občine veliko naredijo za hitrejši razvoj in profesionalizacijo NVO. Intervjuvanec, ki dela kot strokovni sodelavec v regijskem stičišču NVO pravi, da se občine zelo dobro zavedajo navzočnosti nevladnih organizacij v njihovem okolju. Večinoma pa jih še vedno prepoznavajo kot društva, ostale oblike manj. Prepogosto delo v NVO enačijo s prostovoljstvom, kar ni dober obet za hitrejši razvoj in profesionalizacijo NVO. Tudi intervjuvanka, ki vodi zasebni inštitut Integra, kot največjo oviro pri prepoznavanju pomena NVO vidi v tem, da občine »po večini nevladne organizacije vidijo kot tiste organizacije, ki vse opravljajo zastonj.« To kaže na veliko nerazumevanje vloge in pomena NVO v občinah, kar potrjuje tudi analiza podatkov ankete regijskega stičišča NVO za Savinjsko regijo, ki kažejo, da so podpora lokalnih oblasti pri delovanju NVO v večini NVO v regiji ocenili kot neustrezno (74 %), kot ustrezno jo je prepoznalo le 26 % NVO. Iz tega lahko sklepamo, da občine v regiji na razvoj in profesionalizacijo NVO še premalo vplivajo. Da bi se to spremenilo, lahko veliko naredijo nevladne organizacije same; poskrbeti bodo morale za več mrežnega povezovanja med NVO, pojavljanje njihovega delovanja v medijih, izvajanje nalog za občine, aktivno sodelovanja predstavnikov NVO pri odločanju na lokalni ravni ter ustvarjanje večjega zanimanja ljudi za nevladni sektor. Tega se očitno v večini NVO v regiji že zavedajo, saj so prav to njihovi predlogi rešitev za hitrejši razvoj in profesionalizacijo nevladnega sektorja v regiji v letih do 2016.

Ugotovimo lahko tudi, da se predlogi rešitev, ki jih navajajo nevladne organizacije v regiji, skladajo s tistimi, ki so jih na CNVOS zapisali v strategijo razvoja NVO v Sloveniji 2012 – 2015 in veljajo za vso državo. To velja tudi za financiranje, ki ga večina NVO v regiji prepoznava kot največjo oviro pri hitrejšem razvoju sektorja. Nevladne organizacije v regiji se pretežno financirajo s sredstvi iz članarin (27 %) ter s sponzorskimi in donatorskimi sredstvi (28 %). Sledi podpora občin ali države (19 %), le v manjši meri pa financiranje priteka iz prihodkov opravljanja javne službe ter iz denarja, ki so ga organizacije pridobile na razpisih (Blatnik in drugi 2011, 7–9).

Kot velik problem nevladne organizacije v regiji izpostavljajo, da država NVO ter donatorjem ne ponuja večjih davčnih olajšav in drugih privilegijev, kakršne pozna dobršen del razvitega sveta. Tudi strokovni sodelavec regijskega stičišča ima podobno mnenje, saj kot največje ovire pri hitrejšem razvoju in profesionalizaciji NVO omeni pomanjkanje možnosti za zaposlovanje, slabo davčno politiko, pa tudi slab nadzor z vidika države. Ob tem intervjuvanec poudari: »Vedeti moramo, da v nevladnih organizacijah žal prihaja tudi do zlorab« (strokovni sodelavec v inštitutu za simbolno analizo IPAK). To pa še krepí nezaupanje v NVO. Po njegovem mnenju pri večji vlogi občin na razvoj NVO manjka tudi spodbuda države. K temu doda: »Na Ministrstvu za javno upravo razmišljajo o ukrepih, da bi država naredila prve korake, da bi občine spodbudila, da stopajo v partnerstvo z društvi in sofinancirala tiste programe, ki bi jih dodatno sofinancirale tudi občine« (prav tako). Iz tega lahko sklepamo, da bi država ob hitrejšem sprejemanju ukrepov za razvoj NVO zagotovo pripomogla k temu, da bi se odzvale tudi občine.

Ena od možnih pomoči občine pri hitrejšem razvoju NVO je prenos javnih funkcij na NVO – s podelitvijo javnega pooblastila ali koncesije. Pa se to v regiji dejansko že dogaja? Strokovni sodelavec stičišča NVO je povedal: »Koraki so zelo počasni. Nekaj koncesij je podeljenih za področje turizma in upravljanje s kulturnimi spomeniki, nekaj tudi na področju socialnih storitev, predvsem na področju psihološke pomoči in mediacije. Vendar pa bi glede na potencial, ki ga nevladne organizacije imajo in glede na to, da to vlogo že opravljajo, lahko bilo tega veliko več. Upamo, da bo do tega preboja prišlo vsaj v nekaj letih« (strokovni sodelavec v inštitutu za simbolno analizo IPAK).

Intervjuvanec s tem odgovorom dodatno potrdi, da občine v regiji s svojo politiko in ukrepi še premalo prispevajo k rasti in profesionalizaciji NVO, kar pa kažejo tudi podatki o številu

zaposlenih v NVO. Med nevladnimi organizacijami, ki so zajete v analizi stičišča, imajo te v povprečju nekaj manj kot enega zaposlenega, vendar tega zaradi majhnega števila udeleženi v raziskavi, ki so jo opravili v regijskem stičišču NVO in zaradi dejstva, da so najverjetneje med njimi bolj aktivne in bolj organizirane NVO, ne moremo posplošiti na celoten sektor, za katerega vemo, da ima nekje med 0,5 in 0,7 % vseh zaposlenih v RS (Črnak Meglič 2009). To za Savinjsko statistično regijo pomeni okvirno okoli 600 ljudi. Trenutno pa je le 0,2 zaposlenega na NVO in to kljub temu, da je povprečna doba delovanja NVO v regiji 12 let (Blatnik in drugi 2011). Morda je del odgovora, da je regijska slika tako slaba v tem, da je večina NVO v regiji majhnih ter finančno in kadrovsko šibkih. V povprečju ima NVO v regiji nekaj več kot 47 članov, pri svojem delovanju pa vključuje nekaj manj kot deset prostovoljcev (Blatnik in drugi 2011). Nespodbudno za razvoj in profesionalizacijo NVO je po podatkih analize stičišča in odgovorov intervjuvancev tudi dejstvo, da so NVO pri zaposlovanju izenačene z gospodarstvom, čeprav jih je večina po svoji naravi neprofitnih in delujejo v korist skupnosti.

Dobro zastavljena spodbuda za večje sodelovanje NVO in občin je bila akcija spodbujanja večjega sodelovanja med NVO in občinami oz. regionalnimi strukturami iz leta 2010, ki je nastala na CNVOS v okviru pobude Moja družba. Pripravili so priročnik o sodelovanju z občinami, ki vključuje tudi nabor nekaterih dobrih praks na lokalni ravni. Še posebej so izpostavili pomen podpisa sporazuma med občinami in nevladnimi organizacijami. Na tej podlagi so spodbujali razprave med NVO in županskimi kandidati, saj bi ti s tem tudi bistveno bolje spoznali NVO v svoji občini, opravili bi analizo stanja in dogovorili način ter pristop k nastajanju tesnejšega partnerstva med njimi. Iz odgovorov v intervjujih lahko ugotovimo, da se je v savinjski regiji na tem področju začelo premikati šele dve leti po županskih volitvah, prej pa pravega odziva s strani občin ni bilo. Doslej so sporazum podpisale le 4 od 33 občin, od tega ena v letu 2011 in tri v letu 2012. Intervjuvanec, ki ima funkcijo vodje regijskega stičišča NVO, mi je povedal, da so »občine podpisnice sporazuma že doslej sodelovale z nevladnim sektorjem, vendar so s tem podpisom definirali skupno vizijo razvoja« (direktor Inštituta za simbolno analizo IPAK, in vodja Regijskega stičišča NVO za Savinjsko regijo 2012). Vzrok, da je število tako malo, vidi predvsem v tem, da večina županov v regiji delovanje NVO razume kot priložnostno in prostovoljno dejavnost. Predvidevamo lahko, da so se za podpis sporazuma odločile aktivnejše občine v regiji, ki so že v preteklosti bolje sodelovale z NVO. Ob tem isti intervjuvanec meni, da lahko občine veliko naredijo za hitrejši razvoj in profesionalizacijo NVO in doda, da bodo občine na tem področju bolj aktivne šele

po podpisu sporazumov o tesnejšem sodelovanju. Poudari še, da financiranje NVO s strani občin ni poglavitna težava, saj pravi: »V sedanji gospodarski krizi ne moremo pričakovati, da bodo občine NVO dale več denarja kot doslej. Če pa bo večja podpora pri delovanju, če bomo znali ustvariti sinergijo, se povezovati tudi pri iskanju partnerstev v Evropi, kar bi omogočalo lažjo pot do evropskih nepovratnih sredstev, bi se nevladne organizacije lahko hitreje razvijale in profesionalizirale« (direktor Inštituta za simbolno analizo IPAK, in vodja Regijskega stičišča NVO za Savinjsko regijo 2012).

Ugotovimo lahko, da občine s svojo politiko in ukrepi do NVO lahko na več načinov prispevajo k njihovem razvoju in profesionalizaciji, vendar se to v regiji odraža v le redkih primerih. Občine NVO namenjajo premalo sredstev, skupaj z državo le 19 % skupnih sredstev za delovanje posamezne NVO v regiji (Blatnik in drugi 2011). Poleg tega je vidnost in informiranost NVO slaba, če v lokalnem okolju nimajo prave podpore pri delovanju.

Na podlagi zgoraj podanih rezultatov analize podatkov Regijskega stičišča NVO Savinjske statistične regije in odgovorov v intervjujih, lahko na raziskovalno vprašanje ali občina s svojo politiko, ustreznimi programi in ukrepi, prispeva ne le k rasti, ampak predvsem k hitrejšemu razvoju in profesionalizaciji NVO, sicer odgovorim pritrdilno. Na vprašanje, ali se to v regiji že dogaja, pa je odgovor negativen.

V diplomski nalogi raziskujem tudi ali delovanje NVO na različnih področjih dopolnjuje občino in državo kot instanci, spodbuja socialni dialog in aktivno participacijo državljanov pri oblikovanju odločitev, programov, ukrepov ter politik občin in države, s tem pa krepí povezanost in blaginjo med ljudmi v lokalni skupnosti. Podatki CNVOS (CNVOS 2011) za Slovenijo kažejo, da naj bi bilo v NVO vključenih že okoli 1 milijon ljudi, kar je skoraj vsak drugi prebivalec. Preslikano na Savinjsko regijo to pomeni nekaj več kot 116.000 ljudi (Blatnik in drugi 2011), kar je zagotovo velik potencial, predvsem pa dokaz, da NVO združujejo ljudi. To dokazuje tudi dejstvo, da je v regiji še vedno največ društev (2801), 157 je zasebnih zavodov in le 18 ustanov (Blatnik in drugi 2011, 7). Društva pa so po svojem značaju predvsem ekspresivne organizacije, v katere se združujejo posamezniki zato, ker jim omogočajo, da razvijejo in uresničijo svoje potenciale. So torej organizacije, ki delujejo predvsem v skupno dobro svojih članov in manj v javno dobro (Rakar in drugi 2011, 102).

Večina NVO v regiji je glede na letni proračun majhnih in kadrovsko šibkih. Najpogosteje izpostavljen problem NVO na regionalni ravni je prav pomanjkanje sredstev za njihovo delovanje. To pa ne pomeni, da niso aktivne. Odlika NVO v regiji je predvsem v tem, da zmorejo z majhnimi sredstvi izvesti dobre projekte in s tem zagotovo prispevati k blaginji v lokalni skupnosti in ne le k zadovoljevanju interesov in potreb članstva. Zanimiv je podatek, da večina NVO v regiji po analizi stičišča kot težavo pri delovanju organizacije sploh ne prepoznava pomanjkanja aktivnosti članov in ustvarjalnosti pri vodenju in upravljanju organizacije. Menim, da to potrjuje velik človeški in ustvarjalni potencial nevladnih organizacij v regiji.

Po mnenju intervjuvancev in po analizi podatkov regijskega stičišča NVO lahko sklepamo, da so NVO še premalo vključene v procese odločanja in sprejemanja strategij na občinski in regionalni ravni, kjer je to vključevanje bolj ali manj odvisno od trenutnih lokalnih oblasti in županov. To lahko podkrepimo tudi z ugotovitvami, da nekatere občine v regiji še nimajo oblikovanih lokalnih strategij razvoja na posameznih področjih, posledično je sklenjenih manj lokalnih partnerstev in koncesij med NVO in občinami, redkokje so poskrbeli za redno in večletno subvencioniranje opravljanja dejavnosti NVO za lokalno skupnost, ni veliko javnih pooblastil NVO za opravljanje različnih upravnih nalog v občini. Iz analize stičišča NVO je razvidno, da je le 12 % prihodkov NVO v regiji ustvarjenih iz naslova opravljanja javne službe (Blatnik in drugi 2011). Zato je tudi možnost za redno vključevanje NVO v lokalno okolje manjša, manjša je možnost za civilni dialog pri oblikovanju strategij razvoja in nastajanju lokalnih akcijskih načrtov. Predvidevamo lahko, da je ta problem še večji v manjših občinah, ki so tudi finančno in kadrovsko šibkejše, in to kljub temu, da prav za njih velja, da je nevladni sektor v njih gonilo družbenega življenja.

NVO v savinjski statistični regiji se še ne vključujejo dovolj v iskanje odgovorov na ključna družbena vprašanja kot je staranje prebivalstva, socialno pravična družba, skrb za najbolj ranljive skupine, trajnostni razvoj, vizija razvoja idr. In to kljub temu, da ima nevladni sektor številne prednosti pred javnim; NVO so bolj prožne, poznajo potrebe uporabnikov njihovih storitev, so hitro odzivne, njihovo delovanje je usmerjeno v skupnost, decentralizacijo in pluralizacijo. Zato lahko na drugo raziskovalno vprašanje le delno odgovorim pritrdilno. NVO v regiji se že trudijo, da bi s svojim delovanjem prispevali k blaginji prebivalcev občine, vendar je njihova vloga zaradi različnih že naštetih ovir še premajhna. Predpostavke, da NVO s svojim delovanjem dopolnjujejo občino in državo kot instanci, spodbujajo socialni dialog in

aktivno participacijo državljanov pri oblikovanju odločitev, programov, ukrepov ter politik občin in države, zato na primeru regije ne morem potrditi.

5.2 Analiza NVO v Mestni občini Velenje

5.2.1 Zgodovina mesta Velenje

MO Velenje leži v vzhodnem delu Šaleške doline na nadmorski višini 396 m. Osrednji del občine predstavlja dolinski del ob reki Paki. Ves vzhodni dolinski del Šaleške doline je urbaniziran, saj se je mesto, ki je po številu prebivalcev peto največje v Sloveniji, v svojem razvoju zadnjih 50 let razširilo med nekdanjimi naselji in zaselki Škale, Stara vas, Staro Velenje, Šalek in Šmartno. Središče občine je mesto Velenje, ki je izrazito industrijsko središče (Gorenje, Premogovnik Velenje, Esotech ...) in prerašča v regionalni Savinjsko-šaleški center z razvito trgovino in ostalimi upravnimi, izobraževalnimi ter drugimi dejavnostmi (Špegel in TIC Velenje 2011, 3).

Velenje je imelo leta 1889 le 364 prebivalcev. Nekoliko močnejši gospodarski razmah je doživelo šele konec 19. in v začetku 20. stoletja, ko so v njegovi bližini odprli premogovnik. Premogovništvo je na razvoj trga sicer vplivalo le posredno, saj Velenje v tem času še ni bila rudarska naselbina. Konec 19. stoletja so bili razviti predvsem trgovina, žagarski in lesnopredelovalni obrati, pomembna gospodarska panoga pa je ostajalo kmetijstvo. Leta 1931 je prav od te dejavnosti še vedno živelo nekaj nad polovico prebivalstva Šaleške doline. Velenjski premog in šoštanjska tovarna usnja sta dva od razlogov, da je to področje dobilo železnico, ki je skozi Savinjsko dolino stekla leta 1891 in tako povezala Velenje s Celjem, leta 1899 pa je bila omogočena tudi železniška povezava Velenja s Koroško (Špegel in TIC Velenje 2011, 4).

Po letu 1950 se je ob bistveno povečanih zahtevah po premogu vedno bolj kazala potreba po postavitvi sodobnega mesta, ki naj bi nadomestilo sprva planirane male vrstne hiške za številne rudarje iz celotne Jugoslavije. Pod vodstvom tedanjega direktorja Rudnika Velenje Nestla Žganka, ki je bil vizionar in »oče sodobnega Velenja«, so se ob sodelovanju projektantov Slovenija projekta iz Ljubljane z arhitektom Janezom Trenzem na čelu začeli oblikovati načrti za sodobno mesto, ki naj zagotovi domovanje za približno 30.000 prebivalcev. Moto Nestla Žganka, da naj imajo rudarji, ki preživijo pol dneva v temnih nedrjih zemlje, kar se da svetla in sončna stanovanja, je z načrti projektantov postal sodobno modernistično mesto, s prostostoječimi objekti, postavljenimi v velike zelenice. Na žalost kasnejši urbanisti tega koncepta iz številnih razlogov niso ustrezno nadaljevali, kljub temu pa

jim je arhitekturni izraz ožjega centra uspelo ohraniti kot stilsko čist pozni modernizem, kakršnih v Evropi ni prav veliko. Neverjetna rast naselja, ko je v borih dveh letih s pomočjo udarniškega dela domačinov konec šestdesetih let prejšnjega stoletja sredi zelenice zraslo več kot 20 mestotvornih objektov, je čudila vso tedanjo domovino Jugoslavijo, ki mu je 20. septembra 1959 podelila mestne pravice. Na ta dan v Mestni občini Velenje praznujejo tudi občinski praznik (Zakošek in Vovk 2009, 11–12).

5.2.2 Mestna občina Velenje danes

Velenje, ki velja za najmlajše slovensko mesto, je peto največje mesto v Sloveniji. 1. januarja 2011 je v MO Velenje živelo 32.836 občanov s stalnim prebivališčem. Po številu prebivalcev se je med slovenskimi občinami uvrstila na 8. mesto. Na kvadratni meter površine je živelo povprečno 339 prebivalcev, kar pomeni, da je bila gostota tu večja kot v celotni državi (101 prebivalec na km²). Povprečna starost občanov je bila 40,1 leta in tako nižja od povprečne starosti prebivalcev Slovenije, ki je 41,4 leta (MO Velenje 2012a).

Med prebivalci je bilo število najmlajših večje od števila starejših. Na 100 oseb, starih od 0 – 14 let, je v Velenju prebivalo 90 oseb starih 65 let in več. To je značilnost le redkih slovenskih občin, indeks staranja je nižji od vrednosti tega indeksa za celotno Slovenijo, kar pove, da se povprečna starost prebivalcev občine Velenje dviga v povprečju počasneje kot v celotni Sloveniji (MO Velenje 2012b).

Julija 2011 je bilo število delovno aktivnih v občini 16.784 od tega 15.802 zaposlenih oseb in 982 samozaposlenih oseb. Julija 2011 je bilo v MO Velenje registrirano brezposelnih 2.246 oseb, kar pomeni, da je bila stopnja registrirane brezposelnosti 14,4 %. V občini je registriranih 2.106 poslovnih subjektov (na dan 31. 3. 2011), od tega je 647 gospodarskih družb, kar predstavlja 1,0 % delež v Sloveniji, samostojnih podjetnikov posameznikov je 914 (1,2 % delež v RS), pravnih oseb javnega prava 43 (1,5 % delež v RS), nepridobitne organizacije zasebnega prava 91 (1,2 % delež v RS), društev 285 (1,3 % delež v RS) in 125 drugih fizičnih oseb, ki opravljajo registrirane dejavnosti oz. 1,1 % . Večino delovnih mest in finančnih tokov še vedno ustvarjajo srednja in velika podjetja. Osnovne dejavnosti podjetij so predvsem proizvodnja strojev in naprav, rudarstvo in energetika, gradbeništvo, predelovalna industrija, storitvene dejavnosti in trgovina (MO Velenje 2012c).

5.2.3 NVO v Mestni občini Velenje

V MO Velenje je leta 2011 delovalo 308 nevladnih organizacij, od tega 287 društev, 19 zavodov in 2 ustanovi (Blatnik in drugi 2011, 5). Anja Šerc je leta 2009 (v okviru raziskave CNVOS o vpetosti nevladnega sektorja v mrežo izvajalcev javnih storitev v RS) analizirala tudi podatke o (so)financiranju NVO v MO Velenje. Večina sredstev, namenjenih sofinanciranju programov NVO v MO Velenje, je bila dodeljena področju športa (331.937 EUR oz. 59 %), sledi mu področje otroškega varstva in dejavnosti mladine (102.377 EUR oz. 18 %), na tretjem mestu so zdravstvene dejavnosti NVO (96.378 EUR oz. 17 %). Najmanjši delež sredstev namenjenih sofinanciranju dejavnosti so prejele NVO, ki delujejo na področju kulturnih in mladinskih dejavnosti (30.312 EUR oz. 6 %) (Šerc 2010, 91).

Področje kulture in mladine: NVO so v letu 2009 prejele skupno 30.312 EUR, ki so bila razdeljena na tri vsebinska podpodročja, in sicer področje kulture, mladinskih projektov in kulturnih projektov. Skupno število NVO upravičenk na tem področju je bilo 30, skupna višina razpisanih sredstev pa je znašala 50.300 EUR. Vsa sredstva so bila NVO dodeljena na podlagi javnega razpisa, sredstva za financiranje projektov so bila zagotovljena iz občinskega proračuna. Namen sofinanciranja NVO na področju 'kulturnih programov' je bil sofinanciranje izvedbe rednega programa dela. Na področju 'mladinski projekti' je bilo financiranih 5 projektov (naravovarstvo, umetnost, razvijanje mladinske organizacije, ekologija in kultura), na področju kulturnih projektov pa je bilo financiranih 6 projektov NVO (Šerc 2010, 91).

Področje otroškega in socialnega varstva: vsa sredstva na področju otroškega varstva je pridobila Medobčinska zveza prijateljev mladine (MZPM) Velenje in sicer za plače, materialne stroške, izobraževanje delavcev, preventivne programe in programe Društev prijateljev mladine, prosti čas otrok, letovanje otrok, program obdaritve otrok Veseli december ... Vse dejavnosti so bile financirane na način neposrednega financiranja delovanja organizacije in financirane iz občinskega proračuna. Skupno je bilo na tem področju NVO dodeljenih 99.877 EUR. Na področju socialnega varstva je bila edina nevladna organizacija, ki je prejela sredstva Fundacija z glavo na zabavo za delovanje na področju boja proti drogam. Fundacija je prejela 2.500 EUR na podlagi javnega razpisa/poziva, sredstva pa so bila zagotovljena iz sredstev evropskega strukturnega sklada (Šerc 2010, 92).

Področje športa: največji delež občinskih sredstev je bil namenjen delovanju športnih društev. Področja delovanja zajemajo interesno športno vzgojo otrok, mladine in študentov; interesno športno vzgojo usmerjeno v kakovostni in vrhunski šport; športno vzgojo mladine usmerjene v kakovostni in vrhunski šport; kakovostni šport; vrhunski šport; športno rekreacijo; šport invalidov in prireditve (skupna višina prejetih sredstev 198.600 EUR, število prejemnikov 38). Drugo skupino izdatkov na tem področju predstavlja sofinanciranje šolskih in športnih tekmovanj, ki jih organizira Športna zveza Velenje (skupna višina prejetih sredstev 61.000 EUR) (Šerc 2010, 92).

Področje zdravstvenega in socialnega varstva: financiranih je bilo 19 NVO, ki so skupno prejele 96.378 €. (So)financirane dejavnosti NVO so v analizi razdelili v tri vsebinska podpodročja: a.) humanitarna dejavnost in psihosocialna opora (skupna višina prejetih sredstev 39.961 EUR); b.) delo na področju kroničnih bolezni (skupna višina prejetih sredstev 13.307 EUR); c.) delo na področju invalidnosti (skupna višina prejetih sredstev 42.607 EUR). Večina sredstev je bila dodeljenih neposredno za delovanje organizacije na podlagi (donacijske) pogodbe. Na podlagi neposrednega financiranja so bile NVO sofinancirane skozi oblike, kot so brezplačne najemnine prostorov (skupna višina dodeljenih sredstev 26.127,36 EUR), donacije prehrabnih paketov (15.800 EUR) in dotacijo za nakup vozila za invalidnega otroka (600 EUR). Ostala sredstva so bila razdeljena na podlagi javnega razpisa za sofinanciranje izvedbe letnega programa dela organizacij (Šerc 2010, 93).

Področji turizma in kmetijstva: NVO so bile sofinancirane na podlagi javnih razpisov. Na področju turizma je na javnem razpisu sredstva prejelo osem različnih turističnih društev, ter en gospodarski subjekt (ki je prejel več sredstev kot 8 društev skupaj). Sofinanciranje projektov in/ali programov je bilo usmerjeno na dve vsebinski podpodročji: sofinanciranje javnih prireditev (NVO so pridobile 6.402 EUR, gospodarski subjekt pa 13.000 EUR); in izvedbo letnega programa dela. Sredstva je na področju sofinanciranja dejavnosti kmetijstva pridobilo 6 NVO v skupni vrednosti 2.069 EUR, skupna vrednost razpisa (za tri razpisane ukrepe) pa je znašala 24.864 EUR. Namen sofinanciranja vseh šestih NVO, ki so sredstva na razpisu pridobila, je bilo sofinanciranje izvedbe rednega letnega programa dela (Šerc 2010, 94).

Po podatkih, ki mi jih je v intervjuju dal župan MO Velenje, so v letu 2011 za socialna, zdravstvena in humanitarna društva iz občinskega proračuna prispevali dobrih 104.000 EUR samo za donacijo najemnin. Za delovanje Medobčinske zveze prijateljev mladine Velenje so

prispevali 140.000 EUR, za kulturna društva in kulturne projekte pa 40.000 EUR. Različne mladinske projekte, ki jih izvajajo v NVO, so podprli s 41.300 EUR. Za delovanje športnih društev in klubov so lani prispevali 287.000 EUR. Tudi z rebalansom občinskega proračuna jim načrtovanih sredstev niso zmanjšali, kar se je zgodilo na vseh drugih področjih, saj je v krizi vse manj podpornikov športa v gospodarstvu. Župan ob tem poudari: »Naša želja je, da šport, tako rekreativni kot vrhunski, v občini ne zamre« (župan MO Velenje 2012). Za delovanje športne zveze so leta 2011 z rebalansom proračuna dodali še 56.000 EUR. Številna društva so oprostili plačila najemnine za občinske prostore in tako za njihovo delovanje prispevali še 16.000 EUR.

Župan je prepričan, da je »MO Velenje socialno prijazna občina« (župan MO Velenje 2012). To je intervjuvanec podkrepil s podatki. «Imamo več primerov dobre prakse, ki jih v občini izvajamo za zagotavljanje kakovostnejšega bivanja občank in občanov. Med drugim smo prva slovenska občina s celovitim načrtom za preprečevanje nasilnih dejanj, s katerim izboljšujejo varnost in kakovost življenja občank in občanov ter prispevajo k zmanjšanju nasilja. V Velenju že dolgo omogočamo brezplačno pravno svetovanje občanom in občankam. Smo invalidom prijazna občina, starosti prijazno mesto, otrokom prijazno Unicefovo mesto, mladim prijazna občina ...« (prav tako). Vsi ti (na nacionalni ravni pridobljeni) nazivi lokalne politike zavezujejo, da dosedanje delo na posameznih področjih še nadgrajujejo. V prostorih občinske stavbe imajo že dve leti, od jeseni 2010, odprto mestno blagajno. V njej lahko občani številne položnice podjetij in javnih zavodov plačujejo brez provizije. Poleg tega z brezplačnim potniškim prometom – Lokalcem – omogočajo brezplačne mestne vožnje, hkrati pa spodbujajo varovanje okolja ...

Iz zgoraj navedenih podatkov lahko zaključimo, da se v MO Velenje kljub omejenim sredstvom v proračunu zavedajo, da ne smejo dopustiti, da se delovanje in moč NVO v občini zmanjšata. Če zaznajo, da se to lahko zgodi, odreagirajo tudi z dodatnimi finančnimi sredstvi iz proračuna, kar dokazuje primer sofinanciranja športnih klubov v letu 2011 in 2012. Zanimivo je, da v MO Velenje največ sredstev namenjajo športu, šele na drugem mestu je področje otroškega varstva in dejavnosti mladine, na tretjem pa zdravstvo. Če ob tem upoštevamo, da je povprečna starost občanov nižja kot je slovensko povprečje, je mogoče takšno razporeditev sredstev pripisati tudi temu. Ker pa v MO Velenje zaznavajo vse večjo socialno stisko občanov in občank, občina uvaja in tudi s pomočjo lokalnega gospodarstva

sofinancira dejavnosti kot so brezplačen mestni promet in mestna blagajna, brezplačno pravno svetovanje pa občina v celoti financira iz občinskega proračuna.

5.2.4 Velenje – mesto prostovoljstva

MO Velenje tudi po odgovorih intervjuvancev v veliki meri podpira prostovoljstvo. Župan večkrat poudari, da je »mesto Velenje zraslo s prostovoljnimi – udarniškim delom, zato je tukajšnjim prebivalcem v genih« (prav tako). Zagotovo k temu veliko doprinese tudi dejstvo, da je Velenje še vedno rudarsko mesto, med rudarji pa sta tovarištvo in solidarnost zelo močna.

Že vrsto let župan pripravlja sprejem prostovoljk in prostovoljcev ob mednarodnem dnevu prostovoljcev, 5. decembru. Kot mi pove, je v letu 2011 »pod okriljem MZPM Velenje delovalo kar 650 prostovoljcev. V Šolskem centru Velenje se je s prostovoljstvom ukvarjalo 118 dijakinj in dijakov vseh letnikov, v Mladinskem centru Velenje pa je aktivno delovalo 30 prostovoljcev. Prostovoljci iz velenjskih NVO so zelo aktivni in se vedno odzovejo na pobude, ki jih da občina. S tem pa prispevajo k boljšim pogojem življenja za vse občane.«

MO Velenje se po besedah župana vedno odzove tudi na povabilo Slovenske filantropije, ki je ob evropskem letu prostovoljstva pozvala občine in druge organizacije k sodelovanju pri projektu »Dan za spremembe«. V Velenju so ta dan potekale številne aktivnosti in dogodki, na zaključni prireditvi, 26. marca 2011, pa so v Vili Bianci prvič proglasili tudi naj prostovoljca/prostovoljko v MO Velenje. Projekt so v letu 2012 še nadgradili, saj so izbrali in proglasili tudi naj prostovoljsko organizacijo leta. To potrjuje predpostavko, da se v občini že zavedajo pomena prostovoljstva in delovanja NVO v lokalni skupnosti, ki mu s takimi nagradami dajejo ne le večjo prepoznavnost, ampak tudi pomen.

Prostovoljno delo pa ima še eno pomembno vlogo. Direktorica zasebnega inštituta Integra, tudi sama dolgoletna prostovoljka, je v intervjuju poudarila, da »NVO mnoge projekte začenjajo najprej kot prostovoljske projekte« (direktorica zasebnega inštituta za razvoj človeških virov Integra 2011). Tako poskenirajo (oz. povzamejo) kje so primanjkljaji in ugotovijo, kako lahko program razvijajo naprej. Poudari, da so v velenjskih NVO entuziasti. »To je dediščina razvoja in delovanja občine, ki vpliva na NVO tudi tako, da preizkušajo nove modele, zaznavajo nove ranljive skupine in poskušajo zadovoljiti njihove potrebe« (prav tako). Ko to opravijo prostovoljno (pri tem sicer pogreša večjo aktivnost strokovnjakov, ki bi

bili pripravljene delati kot prostovoljci), poiščejo ljudi v lokalni skupnosti, ki lahko soodločajo in skupaj iščejo možnosti za nadgradnjo projektov. Drugi pomemben korak po mnenju iste intervjuvanke je, da se v MO Velenje ne sprašujejo več, zakaj in kako. Ne iščejo ovir, ampak iščejo poti, kako bodo to naredili, koga potrebujejo in kje bodo še koga vključili, ter na tak način začnemo snovati nov program. Tretji pomemben moment razvite družbe je za intervjuvanko »sodelovanje in povezovanje, ne pa več tekmovanje. To je že minilo« (prav tako). Zdi se ji, da so v Velenju že zrasli do nivoja, ko lahko brez strahu sodelujejo drug z drugim. To potrjuje tudi dejstvo, da inštitut Integra vse bolj vključujejo v izvajanje socialnih pomoči v MO Velenje. V letu 2011 so prevzeli upravljanje hiše za brezdomce, v letu 2012 pa še javno kuhinjo, v kateri pripravljajo obroke za socialno najbolj šibke občane.

Intervjuvanka iz MZPM Velenje je poudarila, da so v letu 2011, v evropskem letu prostovoljstva, posebno težo dali delu s prostovoljci. »Trudili smo se, da so se ob delu v naših programih ti imeli dobro, da so uživali. To je največja popotnica za naprej, saj s svojim zadovoljstvom vplivajo tudi na otroke« (sekretarka Medobčinske zveze prijateljev mladine Velenje 2012). Prizna, da je »velika znanost«, kako iz leta v leto pridobiti nove prostovoljce, ki praviloma v zvezi ostanejo aktivni po več let. »To so počasni koraki, recepta pa ni. Trudimo se, da jim omogočamo tudi dodatno izobraževanje, saj delajo z in za otroke« (prav tako).

Strokovnjak iz inštituta IPAK je na vprašanje, ali so po njegovem mnenju občine, kjer je močno razvito prostovoljstvo, pri razvoju NVO v prednosti pred tistimi, kjer tega ne zaznavajo, odgovoril pritrdilno. Meni, da »z vidika ustvarjanja zaupanja v družbo in povezanosti med ljudmi to zagotovo drži, saj prostovoljstvo krepi povezanost in socialno mrežo, ki mora obstajati v vsakem okolju. Širša kot je ta mreža, bolj urejeno in bolj mirno je to okolje« (strokovni sodelavec v inštitutu za simbolno analizo IPAK 2011). Upal je, da bo novi zakon o prostovoljstvu odpravil ovire za še večji razvoj prostovoljstva; največ ovir je videl v statusni in pravni ureditvi prostovoljstva v Sloveniji.

Ugotovimo lahko, da velenjski župan ne pretirava, ko pravi, da je prostovoljstvo prebivalcem Velenja v krvi. Razveseljivo je, da se že dogaja, da sprva prostovoljski projekti preraščajo v primere dobre prakse, ki jih občina vključuje v redne občinske službe. S tem pa se v NVO odpirajo tudi možnosti za nove zaposlitve, torej profesionalizacijo NVO. Največ možnosti za

profesionalizacijo in razvoj NVO v občini je tudi po mnenju intervjuvancev na področju sociale in zdravstva.

5.2.5 Ocena sodelovanja NVO – MO Velenje

Da bi dobili še boljši vpogled v sodelovanje nevladnih organizacij z MO Velenje, predstavljam še nekaj zanimivejših odgovorov intervjuvancev, s pomočjo katerih bomo lažje ocenili njuno medsebojno sodelovanje in vpliv občine na razvoj ter profesionalizacijo NVO, pa tudi, kaj prebivalcem občine s svojim delovanjem nudijo NVO.

Strokovni sodelavec Regijskega stičišča NVO mi je na vprašanje, ali se v občinah v savinjski regiji že zavedajo, da so NVO pogosto prvi in zelo pomemben partner odgovoril: »Občine se zelo dobro zavedajo navzočnosti nevladnih organizacij v njihovem okolju. Večinoma pa jih še vedno prepoznavajo kot društva, ostale oblike manj. Zavedajo se, da so tu in da delujejo. Manjka pa drugi korak, to je zavedanje, kaj pripomorejo in doprinesejo k življenju v občini. In to ne samo ob festivalih prostovoljstva in različnih praznikih, ampak skozi celo leto« (strokovni sodelavec v inštitutu za simbolno analizo IPAK 2011). Ob tem poudari še: »Ob pogovorih z NVO in predstavniki občin, predvsem z župani, to dvojnost vselej zaznavamo. Menim, da prava vrednost NVO v regiji še ni zaznana. Ovira pri boljšem sodelovanju med občinami in nevladnimi organizacijami je tudi zacementirano razumevanje nevladnih organizacij, ki jih občine vidijo kot da igrajo neko točno določeno vlogo. Izven te vloge pa ne morejo in ne smejo posegati«(prav tako).

Prav na tem področju MO Velenje v zadnjih letih izstopa, saj v različne projekte, ki prispevajo k razvoju občine, vključuje vse več NVO. Župan MO Velenje meni, da je povezanost nevladnih organizacij in občine v Velenju dobra, vendar »morda še vedno ne na stopnji, kot bi si jo želeli v nevladnih organizacijah« (župan MO Velenje 2012). Tako naj bi bilo tudi zato, ker število nevladnih organizacij nenehno narašča in vseh še ne poznajo. Sodelovanje z društvi, ki v MO Velenje delujejo že vrsto let, kot so na primer gasilska ter številna športna in kulturna društva, pa je po njegovih besedah dobro. Poudari še: »V Velenju deluje več kot 300 NVO, zato je nemogoče sodelovati z vsemi. S podpisom sporazuma o še tesnejšem sodelovanju občine z NVO bomo sodelovanje še nadgradili. Želimo si narediti več na področju enakosti spolov. NVO želimo v najširšem možnem spektru motivirati, da bodo sodelovale pri kreiranju in načrtovanju občinske politike, pa tudi pri nadzoru izvajanja

načrtov, ki jih bomo oblikovali skupaj« (župan MO Velenje 2012). S tem pa lahko v odločanje pritegnejo tudi tiste ljudi iz občine, ki jih sicer nebi. V občinski upravi želijo, da občinsko politiko in načrtovanje razvoja sooblikuje čim širši krog ljudi. Vidijo namreč, da politika postaja vse bolj nezanimiva za mnoge skupine občanov in občank, sploh mlajše generacije. Zato si želijo večjo participacijo ljudi pri soodločanju.

Intervjuvanka, ki v vodi zasebni inštitut Integra, na vprašanje koliko občine prepoznava vlogo NVO v sedanji družbi odgovarja, da občine šele stopajo v okvir pravega sodelovanja z njimi. Kot oviro k večjemu sodelovanju navede trenutno zakonodajo ter še nepoznane nove termine. Doda še: »Velikokrat se dogaja, da občine prenašajo modele, v katere so verjeli v preteklosti, v sedanji čas. Današnja sodobna družba pa je popolnoma drugačna. Če so včasih društva veljala za mesto, kjer so se srečevali ljudje in združevali svoje konjičke, danes seveda to ne velja več kot »edino res«. Zasebni zavodi, društva in inštituti, ki delujejo na področju nevladnega sektorja, so tisti potencial, ki ima odprta vrata za zaposlovanje, zlasti na področju storitvenih dejavnosti« (direktorica zasebnega inštituta za razvoj človeških virov Integra 2011). Intervjuvanka ima sicer dokaj dobre izkušnje pri sodelovanju s slovenskimi občinami. K temu doda: »Potrebno pa je vložiti veliko truda in ljudem postopoma razložiti pomen tega, kar počnemo v NVO. Ko se vzpostavi stopnja zaupanja, se vzpostavi tudi moment »slišanja« drugih« (prav tako). V Sloveniji po njenem mnenju še ne moremo slediti kakšnemu hitremu razvoju nevladnega sektorja. Meni še: »Posamezna NVO pa lahko uspešno deluje, če ima dober program in izhodišča. Ko v lokalnem okolju z delovanjem pridobiš neko stopnjo zaupanja, na drugi strani pa pokažeš tudi svojo lojalnost in etičnost, ni več veliko ovir za delovanje. Postavljajo se le na finančnem nivoju, saj večina občin ne vlaga dovolj sredstev v socialne programe. Morda je že čas, da občine in država tudi to paradigmo spremenijo. Socialne inovacije so tiste, ki v celotni družbi šepajo, jih manjka« (prav tako). Velenje je po mnenju iste intervjuvanke občina, ki bi lahko bila model prenosa dobrih praks v ostale občine. To utemelji: »Vključevanje ranljivih skupin, vključevanje civilne družbe v najbolj aktivne sfere soodločanja, soustvarjanja, je temeljnega pomena za razvito skupnost v 21. stoletju. Velenje ima posluh za vse to, zadalo si je nalogo, da bo na področju socialnega razvoja participiralo še več« (prav tako).

Kot dobro sodelovanje z MO Velenje ocenjuje tudi sekretarka MZPM Velenje. Poudari, da jim v MO Velenje znajo prisluhniti in pomagati. »Ko pride do kakšnih večjih težav, so nam vrata na občini vedno odprta,« doda. Med letom jim ob rednem financiranju pomagajo še z

dodatnimi donacijami, sploh, če jih potrebujejo za nujno reševanje humanitarnih projektov. »Pogovarjamo se realno, doslej smo skupaj uspeli rešiti vse probleme« (sekretarka Medobčinske zveze prijateljev mladine Velenje 2012). Intervjuvanka meni, da ima MO Velenje resnično posluh za socialo, sploh za otroke.

Predsednica Belega obroča Slovenije mi je ob odprtju prve dislocirane enote društva, ki pomaga žrtvam kaznivih dejanj, povedala, da je Velenje prva slovenska občina, s katero so podpisali poseben program sodelovanja. Zgovorna je njena izjava, da je Velenje mesto, kjer je bila največkrat doslej in je velikokrat dobro sodelovala v različnih projektih. »Bila sem ambasadorica Pikinega festivala. Dvakrat so bila donatorska sredstva, zbrana na VIP teniškem turnirju, katerega soorganizator je MO Velenje, podeljena prav Belemu obroču. Velikokrat sem v Velenju resnično dobro sodelovala z lokalnimi institucijami; tako s Centrom za socialno delo kot s policijo, tožilstvom in sodiščem« (predsednica Društva Beli obroč 2012). Da ima MO Velenje res velik posluh za socialna vprašanja, pove tudi odgovor iste intervjuvanke na vprašanje, kako je potekalo dogovarjanje o odprtju pisarne Belega obroča v Velenju. »Decembra 2011 sem pisala županu in ga vprašala ali je kakšna možnost, da bi omogočili odprtje pisarne društva Beli obroč. Pozitiven odgovor je bil hiter« (prav tako). Pisarno so odprli maja 2012 in to kar v stavbi MO Velenje. Pomoč žrtvam nasilnih dejanj nudijo tudi s pomočjo velenjskih javnih zavodov, institucij in NVO.

Moja zadnja intervjuvanka, prostovoljka v edini velenjski Karitas organizaciji, je na vprašanje, kako poteka sodelovanje z velenjsko občino odgovorila, da že nekaj let »odlično«. Delujejo tudi v občinskem Odboru za pomoč občankam in občanom, ki so ga ustanovili v letu 2011, ko so želeli aktivneje pomagati delavcem Vegrada, ki so bili nekaj mesecev brez dohodkov. »S pomočjo tega odbora potrebno pomoč dobivajo tudi prosilci iz velenjske Karitas« (dolgoletna prostovoljka v Karitas 2012). Pri dodeljevanju pomoči se usklajujejo različne humanitarne organizacije, ki delujejo v velenjski občini. Izpostavi, da so navezali izredno dobre stike tudi s prostovoljci Rdečega križa in drugih humanitarnih organizacij v občini. Ob koncu poudari: »To je dobrina, sinergija, ki jo moramo negovati še naprej« (prav tako).

5.2.6 Sklepne ugotovitve sodelovanja NVO in MO Velenje

V diplomski nalogi sem si zastavila raziskovalno vprašanje, ali občina kot oblastno instrumentalna struktura lahko s svojo politiko ter ustreznimi programi in ukrepi prispeva ne le k rasti, ampak predvsem k hitrejšemu razvoju in profesionalizaciji NVO. Ob tem sem predpostavljala, da se bo počasi, a zagotovo, ob večji podpori občin ter države, povečal razvoj in profesionalizacija NVO. S profesionalizacijo nevladnih organizacij, ki tudi v Velenju večinoma delujejo s pomočjo prostovoljcev, se bo tudi kvaliteta njihovih storitev dvignila, prepoznavnost pa povečala.

Lokalna skupnost sprejema veliko aktov, ki so zelo pomembni za razvoj skupnosti kot celote (npr. Strategija razvoja občine, letni programi na področju kulture, športa, dela z mladimi ...). Na lokalni ravni lahko NVO, ki so aktivne v skupnosti, zelo tvorno prispevajo k oblikovanju tovrstnih politik. V MO Velenje jih že vključujejo v razprave in oblikovanje tovrstnih strategij, po podpisu sporazuma med NVO in občino pa bo po mnenju Regijskega stičišča NVO in župana MO Velenje to sodelovanje še bolj tvorno. NVO bodo s tem še bolj vključene v oblikovanje trajnostnega razvoja občine, sploh tiste s statusom delovanja v javnem interesu, pa bodo še bolj učinkovito opozarjale na pomanjkljivosti na posameznih področjih. Prek informiranja javnosti pa bodo skrbele za večjo sprejetost posameznih posegov in ukrepov med prebivalci občine.

Pomemben dejavnik, s katerim lahko občina vpliva na razvoj in profesionalizacijo NVO, je financiranje. V Velenju prek javnih razpisov in pozivov že skrbijo za transparentno in strokovno razdeljevanje javnih sredstev. Pred objavami razpisov se posvetujejo tudi z NVO. Večletno financiranje, ki zagotavlja stabilnejše delovanje NVO, je zaenkrat urejeno le za tiste NVO, ki delujejo v javnem interesu. K razvoju NVO prispevajo tudi s prenosom javnih funkcij na NVO (npr. javna kuhinja, hiša za brezdomce). Na več področjih so v MO Velenje pripravili večletne programe delovanja s kazalniki in operativnimi načrti, pri čemer kot partnerje v take projekte vključujejo NVO. Višina sredstev za financiranje NVO se tudi v kriznih letih ne zmanjšuje; še več, za področje sociale in delovanje športnih klubov so v rebalansih občinskega proračuna v zadnjih dveh letih tem dodelili dodatna sredstva, medtem ko so jih večini drugih proračunskih uporabnikov zmanjšali.

MO Velenje nevladnim organizacijam brezplačno zagotavlja prostore za delovanje, pomagajo jim tudi pri opremljanju prostorov. Za večjo vidnost NVO skrbijo z vsakoletnim festivalom

prostovoljstva, izborom naj prostovoljca in prostovoljske organizacije v občini, županovim sprejemom ob mednarodnem dnevu prostovoljcev, pomagajo jim tudi pri brezplačnem oglaševanju aktivnosti ... Iz odgovorov intervjuvancev, in tudi mojega opazovanja z neposredno udeležbo pri novinarskem delu sklepam, da sodelovanje MO Velenje z nevladnimi organizacijami v marsičem odstopa od slovenskega povprečja. Na področjih, kjer še zaznavajo pomanjkljivosti, pa občinska oblast zna prisluhniti tudi potrebam NVO in v nekaterih primerih zelo hitro reagirati. Tak primer je odprtje pisarne društva Beli obroč, ki so mu poleg brezplačnih prostorov podarili tudi opremo za pisarno in računalnik.

Številčnost nevladnih organizacij v Velenju je žal ovira pri hitrejšem razvoju NVO, saj oblastne strukture vseh niti ne poznajo. To je ob podatkih, da v občini deluje 287 društev, 19 zavodov in 2 ustanovi (Blatnik in drugi 2011) tudi razumljivo. Na podlagi intervjujev ugotavljam, da bi občina pogosteje vstopala v partnerstvo z NVO, če bi te imele zaposlene profesionalce. V NVO si to sicer želijo, sploh, ker bi lahko zaposlili kvalificirane, že usposobljene ljudi, pa tudi mlade izobražence, ki imajo trenutno zelo malo možnosti za zaposlitev. Učinek profesionalizacije bi bil tako dvojni; eden je neposredno zaposlovanje kvalificiranih kadrov, drugi pa lažje in učinkovitejše delovanje organizacije zaradi njihovega dela v njej. Vendar pa ima pri profesionalizaciji NVO zagotovo večji vpliv država kot občina. Če bi ta sprejela ustrežnejšo davčno politiko in dodatne ukrepe za zaposlovanje v NVO, lahko predpostavljamo, da bi se na to hitro odzvale ne le NVO, ampak tudi občine. Na prvo raziskovalno vprašanje lahko kljub temu odgovorim pritrdilno in s tem na primeru MO Velenje potrdim predpostavko, da občina lahko s svojo politiko, ustreznimi programi in ukrepi, prispeva ne le k rasti, ampak predvsem k hitrejšemu razvoju in profesionalizaciji NVO.

Moje drugo raziskovalno vprašanje je, ali NVO dopolnjujejo socialno državo, spodbujajo socialni dialog in aktivno participacijo državljanov pri oblikovanju odločitev, programov, ukrepov ter politik občin in države, s tem pa krepijo povezanost in blaginjo med ljudmi v lokalni skupnosti? Na podlagi predstavljenih podatkov lahko v primeru MO Velenje odgovorim pritrdilno. NVO v občini opravljajo številne javne storitve, s katerimi država in občina zagotavljata uresničevanje temeljnih ustavnih pravic za svoje prebivalce, tudi na področjih, kjer država in lokalna skupnost teh ne izvajata v celoti. Torej velenjske NVO dopolnjujejo državo in občino. Zanje storitve opravljajo na podlagi koncesij, lokalnih partnerstev ali kot del javne službe na področju kulture, športa, civilne zaščite, socialnega

varstva in socialnovarstvenih programov. Praviloma jih država in občina tudi sofinancirata. S tem pa je zagotovljena večja pluralizacija javnih storitev, kar prebivalcem Velenja prinaša večjo socialno izbiro, hitrejše in prožnejše odzivanje na potrebe prebivalcev, večjo soudeležbo ljudi pri zagotavljanju storitev, boljši nadzor uporabnikov nad kvaliteto storitev in večjo vzdržnost sistema javnih storitev (Forbici in drugi 2010,12).

Vsem tem programom je skupno, da se izvajajo v občini in so namenjeni lokalnim prebivalcem. Največji potencial razvoja NVO v Velenju večina intervjuvancev vidi na področju sociale, predvsem pri še večji skrbi za ranljive skupine. Glede na to, da je MO Velenje naklonjena tudi socialnim inovacijam, lahko sklepamo, da je v občini vse manj občanov in občank, ki so iz različnih razlogov izključeni iz družbe ali pa živijo na njenem robu. K temu pa zagotovo prispevajo tudi NVO.

6 ZAKLJUČEK

Nevladne organizacije so organizacije civilne družbe, ki poleg javnega in zasebnega predstavljajo tako imenovan tretji sektor. Organizacijsko-pravne oblike ter klasifikacije nevladnih organizacij, ki jih predstavljam v prvem delu diplomske naloge, se od države do države razlikujejo. Vloga in poslanstvo NVO, ki ju teoretično opredelim v nadaljevanju, pa sta po svetu in v Sloveniji podobni.

Kot je ugotovil raziskovalec Peter Drucker (2009), civilni sektor v sodobni družbi igra dve pomembni vlogi: ustvarja zaupanje v družbo, kar omogoča uspešno izvajanje pomembnih družbenih projektov in ustvarja delovna mesta v času, ko se zmanjšuje število delovnih mest v neposredni proizvodnji kot posledica globalizacije, avtomatizacije in informatizacije proizvodnih procesov. V kriznih časih je ta vloga še posebej pomembna, ker nevladne organizacije pomagajo ljudem v stiski in razvijajo pozitivno naravnost. Nevladne organizacije, med katerimi v Sloveniji močno prevladujejo društva, so pomembne tudi kot institucije ustvarjanja smisla in aktivnega državljanstva prostovoljcev.

Ker slovenske NVO delujejo predvsem neposredno med ljudmi, v občinah, sem v diplomski nalogi raziskovala, kako lahko občina s svojo politiko ter ustreznimi programi in ukrepi vpliva na razvoj NVO. Po drugi strani me je zanimalo, kaj lahko NVO naredijo za razvoj lokalne skupnosti in blaginjo njenih prebivalcev. Da sem s pomočjo strokovne literature, analize podatkov Regijskega stičišča NVO Savinjske regije in intervjujev lahko preverila raziskovalni vprašanja in predpostavke, sem prej preučila in predstavila organizacijske in pravne oblike NVO v Sloveniji ter oblikovanje politik do slovenskih NVO. Pri tem sem do veliko odgovorov na vprašanje, zakaj tretji sektor v Sloveniji še nima takšne vloge, kot bi jo glede na veliko število nevladnih organizacij in veliko vključenost prebivalstva v delovanje nevladnih organizacij lahko imel, prišla s pomočjo Strategij razvoja nevladnih organizacij v Sloveniji in predlogov, ki so jih oblikovali s pomočjo mrežne organizacije CNVOS.

Ugotovila sem, da se morajo slovenske NVO, če želijo odigrati svojo vlogo v družbi, še bolj povezati in se prek novih vrst organizacijskih oblik preplesti med seboj na načine, ki jim bodo omogočali plodnejše in aktivnejše delovanje. Hkrati morajo postati bolj usposobljene in podprte s strani lokalnega okolja oz. občin. To je predpogoj, da bodo lahko uspešno

odgovarjale na potrebe prebivalcev lokalne skupnosti. Pri tem niso pomembni le v lokalno skupnost usmerjeni projekti, zelo pomemben je tudi regijski okvir, saj je na tem nivoju prek stičišč NVO smiselno vzpostavljati ključne podporne servise za NVO, ki jih občine, sploh manjše, v večini še ne. Zaradi pogostih ovir pri delovanju se morajo NVO aktivneje vključevati procese oblikovanja in sprejemanja odločitev, procese upravljanja, priprave predlogov za odpravo sistemskih pomanjkljivosti ter iskanje odgovorov na ključna družbena vprašanja, kot je staranje prebivalstva, socialno pravična družba, skrb za najbolj ranljive skupine ... NVO že imajo dragocene izkušnje s teh področij in velikokrat najbolje poznajo potrebe ljudi. Njihovi stroški dela so glede na učinkovitost in rezultate pogosto precej nižji kakor pri javnih podjetjih oz. organizacijah. Predanost zaposlenih v takšnih organizacijah se posledično odraža v večjem zadovoljstvu uporabnikov. Na ta način lahko NVO ponudijo učinkovite odgovore na odprta družbena vprašanja, kot je staranje prebivalstva, socialna varnost, gospodarska kriza, brezposelnost, družbena solidarnost ... Da bi dosegli stabilnost in večjo učinkovitost NVO v Sloveniji, bi se morali bolj osredotočiti na njegove prednosti in jih prek projektov, programov in drugih načinov predstaviti javnosti in tako oblikovati boljše podporno okolje. Na področju civilnega dialoga pa so NVO pomembne zaradi večje transparentnosti in tudi večje kakovosti zakonov in predpisov, ki bi jih morale sooblikovati in nadzirati še v večji meri. In to tako na lokalnem kot državnem nivoju.

Ugotavljam, da je razvoju NVO v občinah še vedno največja ovira država in trenutno veljavna zakonodaja, povezana s financiranjem in doniranjem NVO. Na državnem nivoju bi morali spregledati, da NVO dobre prakse pogosto ustvarjajo v občinah, kjer delujejo. Zato bi morali poskrbeti, da tovrstne dobre prakse širijo po vsej državi. Država bi morala posebej urediti področje zaposlovanja v nevladnih organizacijah, sploh v tistih s statusom delovanja v javnem interesu. Na lokalni ravni pa bi morali povečati podporo delovanju nevladnih organizacij tako, da se z njimi pogosteje sklepali pogodbe za opravljanje različnih za prebivalstvo pomembnih dejavnosti, jih pri tem nadzirati in skupaj ustvarjati sinergijo ter služiti skupnosti. NVO morajo tudi na lokalni ravni postati enakovreden partner javnemu in gospodarskemu sektorju ter se s svojimi izkušnjami in idejami aktivno vključevati na vseh nivojih družbenega življenja, hkrati pa predstavljati interese svojih članov.

Za Slovenijo mednarodne raziskave, ki jih predstavljam tudi v diplomski nalogi kažejo, da nevladni sektor v primerjavi z ostalimi EU državami ni niti stabilen niti tako učinkovit, kot bi lahko bil. Največje težave, ki jih zaznavajo tudi NVO v Savinjski statistični regiji, so težave

pri financiranju, majhno število zaposlenih, pomanjkljiva usposobljenost in ne vključevanje v civilni dialog. Na obe raziskovalni vprašanji in večino predpostavk lahko zato na primeru Savinjske statistične regije ugotovim, da se občine še ne zavedajo pomena nevladnega sektorja in jih zato tudi premalo podpirajo. V NVO pa se že trudijo, da bi s svojim delovanjem prispevali k blaginji prebivalcev, vendar je njihova vloga premajhna. Na primeru MO Velenje so moji zaključki bolj pozitivni; občina kot oblastno instrumentalna struktura s svojo politiko ter ustreznimi programi in ukrepi prispeva k rasti, razvoju in profesionalizaciji NVO. Tudi NVO se tega zavedajo, saj prek prostovoljskih projektov uvajajo nove prakse, ki se v zadnjem času tudi profesionalizirajo, s tem pa se dviga tudi kvaliteta življenja prebivalcev in prebivalk Velenja.

7 LITERATURA

1. Blatnik, Stanko in Vojko Strahovnik. 2009. *Analiza stanja in potreb NVO v savinjski regiji*. Velenje: Stičišče NVO savinjske regije in Inštitut IPAK.
2. Blatnik, Stanko, Biljana Škarja in Mateja Car. 2011. *Strategija razvoja regijskega stičišča nevladnih organizacij savinjske statistične regije*. Velenje: Stičišče NVO savinjske regije in Inštitut IPAK.
3. Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij CNVOS. 2003. *Za prihodnost nevladnih organizacij v Sloveniji*. Dostopno prek: <http://www.cnvos.si/UserFiles/File/publikacijeCNVOS/pobuda.pdf> (12. maj 2012).
4. --- 2010a. *Letno poročilo 2009*. Dostopno prek: http://www.cnvos.si/UserFiles/File/O%20zavodu/Porocilo2009_finale.pdf (16. januar 2012).
5. --- 2010b. *Kodeks dobrih praks vključevanja civilne družbe v procesih odločanja*. Dostopno prek: http://www.cnvos.si/article?path=/informiranje/e-prirocnik/publikacije_cnvos#kodeks_dobrih_praks (18. maj 2012).
6. --- 2011. *Predlog ključnih ukrepov državnih ukrepov na področju krepitve NVO v obdobju 2012 – 2015*. Dostopno prek: <http://www.cnvos.si/article/id/5042/cid/22> (19. maj 2012).
7. Črnak Meglič, Andreja. 1997. *Obseg, struktura in financiranje neprofitno-volonterskih organizacij v Sloveniji*. Ljubljana: Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo in Zavod za odprto družbo.
8. --- 2009. *Obseg in viri financiranja NVO (društev in ustanov in zasebnih zavodov) v letu 2008*. Dostopno prek: http://www.mju.gov.si/si/delovna_podrocja/nevladne_organizacije/za_nevladne_organizacije/analize_in_raziskave_nvo/ (16. november 2011).
9. --- in Maja Vojnovič. 1997. Vloga in pomen neprofitno-volonterskega sektorja v Sloveniji. *Družboslovne razprave* XIII (24/25): 152–178.
10. --- 1998. Razvoj, vloga in pomen neprofitno-volonterskega sektorja v Sloveniji. V *Vloga in financiranje NVO: možnosti za izboljšanje političnih, zakonskih, finančnih pogojev delovanja nevladnih organizacij: zbornik strokovnih prispevkov, Fiesa 97*, ur. Milena Marega in Mateja Šepec, 3–8. Ljubljana: REC - Regionalni center za okolje za vzhodno in srednjo Evropo.

11. Črnak Meglič, Andreja in Tatjana Rakar. 2010. *Odnos med organizacijami civilne družbe in državo*. Dostopno prek: http://www.pic.si/index.php?option=com_content&task=view&id=64&Itemid=85 (22. junij 2012).
12. Direktor Inštituta za simbolno analizo IPAK, in vodja Regijskega stičišča NVO za Savinjsko regijo. 2012. Intervju z avtorico. Velenje, 13. marec.
13. Direktorica zasebnega inštituta za razvoj človeških virov Integra. 2011. Intervju z avtorico. Velenje, 17. avgust.
14. Dolgoletna prostovoljka v humanitarni organizaciji Slovenska Karitas v Velenju. 2012. Intervju z avtorico. Velenje, 8. april.
15. Drucker, Peter. 2009. *The Third Sector - America's Non-Market Counter Culture*. Dostopno prek: http://www.thesocialcontract.com/artman2/publish/tsc0102/article_16.shtml (17. december 2011).
16. Forbici, Goran, Tina Divjak, Borut Osonkar, Vesna Dernovšek in Matej Verbajš. 2010. *Skupaj za skupnost: priročnik o sodelovanju med občinami in nevladnimi organizacijami*. Ljubljana: Zavod CNVOS.
17. Kolarič, Zinka. 1994. Neprofitno-volonterske organizacije v Sloveniji. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo* XXII (168–169): 107–120.
18. --- 1997. Prostovoljne – neprofitne organizacije v Sloveniji. *Neprofitni management: Prva slovenska strokovna revija za promocijo vodenja v neprofitnem sektorju* 1 (1): 17–20.
19. --- 2003. Neprofitno-volonterske organizacije in njihov razvoj – od volontarizma k profesionalizmu. *Teorija in praksa* 40 (1): 37–56.
20. --- in Maja Vojnovič. 1994. *Vloga neprofitnega/volonterskega sektorja v sistemu družbene blaginje: končno poročilo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
21. Kolarič, Zinka, Andreja Črnak-Meglič in Maja Vojnovič. 2002. *Zasebne neprofitno-volonterske organizacije v mednarodni perspektivi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
22. Kolarič, Zinka, Andreja Črnak Meglič, Liljana Rihter, Ružica Boškić in Tatjana Rakar. 2006. *Velikost, obseg in vloga zasebnega neprofitnega sektorja v Sloveniji*. Dostopno prek: http://www.mju.gov.si/si/delovna_podrocja/nevladne_organizacije/za_nevladne_organizacije/arhiv/ (21. april 2012).
23. Kolarič, Zinka in Tatjana Rakar. 2010. *Obseg, struktura in vloga/funkcija slovenskih civilno-družbenih organizacij*. Dostopno prek: <http://www.mju.gov.si/>

- fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/Mojca/CIVICUS_studije/STUDIJA_PRIMERA_1.pdf) (21. september 2011).
24. Mestna občina Velenje. 2012a. *Predstavitev*. Dostopno prek: <http://www.velenje.si/619> (16. junij 2012 in 22. avgust 2012).
 25. --- 2012b. *Statistika*. Dostopno prek: <http://www.velenje.si/692> (17. junij 2012).
 26. --- 2012c. *Gospodarstvo v občini Velenje*. Dostopno prek: <http://www.velenje.si/620> (19. junij 2012).
 27. Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije. 2003. *Elementi za oblikovanje dogovora o sodelovanju med Vlado RS in nevladnimi organizacijami*. Dostopno prek: http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/nevladne_organizacije/elementi-vlada-konferenca.pdf (17. april 2012).
 28. --- 2010. *Priprava sistemskih rešitev za razvoj NVO*. Dostopno prek: http://www.mju.gov.si/si/delovna_podrocja/nevladne_organizacije/za_nevladne_organizacije/priprava_sistemskih_resitev_za_razvoj_nvo/ (12. maj 2012).
 29. *Obligacijski zakonik (OZ-UPB1)*. Ur. l. RS 97/2007. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200797&stevilka=4826> (16. marec 2013).
 30. Oblak, Erika. 2004. *Uvrstitev nevladnega sektorja v razprave o razvojnih priložnostih Slovenije*. Dostopno prek: http://www.dobradruzba.org/vsebina/slo/projekt-5/documents/koncno_porocilo.pdf (3. april 2012).
 31. *Obvezna razlaga seznama podjetij iz 57. člena zakona o zadrugah – 4. točka B razdelka "Vinske kleti"* (ORSPZZad). Ur. l. RS 35/1996. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199635&stevilka=2282> (1. marec 2013).
 32. *Obvezna razlaga 67. člena zakona o zadrugah*. Ur. l. RS 22/1994. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199422&stevilka=955> (1. marec 2013).
 33. *Odločba o delni zavrnitvi pobud; razveljavitvi drugega stavka v drugem odstavku in tretjega odstavka 56. člena, pete alineje prvega odstavka 66. člena in tretjega odstavka 69. člena; in ugotovitvi, da je zakon o visokem šolstvu v neskladju z ustavo, kolikor določa, da so avtonomne tudi članice univerze* (U-I-34/94). Ur. l. RS 18/1998. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199818&stevilka=746> (26. februar 2013).
 34. *Odločba o ugotovitvi, da določbe prvega in drugega odstavka 14. člena zakona o skladu kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije in določba drugega odstavka 74. člena zakona o zadrugah niso v neskladju z ustavo; ugotovitvi, da določba tretjega odstavka 14. člena zakona o skladu kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije*

- ni v skladu z ustavo, kolikor od prostorskih izvedbenih aktov upošteva samo prostorske izvedbene načrte; ugotovitvi, da določba prvega odstavka 17. člena zakona o skladu kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije ni v neskladju z ustavo, kolikor se razume tako, da sta Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov oziroma občina dolžna skleniti z dosedanjimi upravljalci zakupno oziroma drugo ustrezno pogodbo oziroma jim dodeliti koncesijo; ter ugotovitvi, da zakon o skladu kmetijskih zemljišč in gozdov ni v skladu z ustavo, kolikor ne ureja časa trajanja prehodnega obdobja do sklenitve zakupnih oziroma drugih ustreznih pogodb oziroma do dodelitve koncesij ter načina reševanja sporov v zvezi s tem (U-I-78/93). Ur. l. RS 68/1995. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199568&stevilka=3096> (1. marec 2013).
35. *Odločba o ugotovitvi, da člen 14 Zakona o društvih ni v neskladju z Ustavo* (U-I-57/07-7). Ur. l. RS 102/2008. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2008102&stevilka=4338> (1. marec 2013).
36. *Odločba o ugotovitvi, da je 10. člen Zakona o društvih v neskladju z Ustavo* (U-I-380/06-11). Ur. l. RS 91/2008. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200891&stevilka=3895> (1. marec 2013).
37. *Odločba o ugotovitvi neskladnosti zakona o zavodih, zakona o zdravstveni dejavnosti in zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja z ustavo, kolikor ne urejajo načina in pogojev sodelovanja vseh delavcev zavoda pri upravljanju zavoda* (U-I-104/92). Ur. l. RS 45I/1994. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199445&stevilka=17351> (1. marec 2013).
38. Ogorelec Wagner, Vida. 2003. *Pobuda za prihodnost nevladnih organizacij*. Dostopno prek: <http://www.cnvos.si/UserFiles/File/publikacijeCNVOS/pobuda.pdf> (23. januar 2012).
39. *Peticija NVO za aktivno sodelovanje pri pripravi Državnega razvojnega programa 2007–2013*. 2006. Dostopno prek: www.dodogovor.org/upload/arhiv/peticijaDRP.doc (20. februar 2012).
40. Pogajalska skupina za pripravo sporazuma med vlado in NVO. 2004. *Sporazum o sodelovanju med nevladnimi organizacijami in Vlado Republike Slovenije za obdobje 2005-2008*. Dostopno prek: http://www.dodogovor.org/upload/arhiv/osnutek_sporazuma_november_2004.pdf (22. februar 2012).
41. *Popravek Uradnega prečiščenega besedila Zakona o ustanovah* (ZU-UPB1). Ur. l. RS 91/2005. Dostopno prek: [http://www.uradni-list.si/1/content?id=58220#!/Popravek-Uradnega-preciscenega-besedila-Zakona-o-ustanovah-\(ZU-UPB1\)](http://www.uradni-list.si/1/content?id=58220#!/Popravek-Uradnega-preciscenega-besedila-Zakona-o-ustanovah-(ZU-UPB1)) (16. marec 2013).

42. Pravno informacijski center nevladnih organizacij – PIC. 2006. *Celovita analiza pravnega okvira za delovanje NVO*. Dostopno prek: http://www.pic.si/images/stories/dokumenti/nvoanalize/Celovita_analiza_pravnega_okvira_za_delovanje_nevladnih_organizacij-analiza.pdf (11. april 2011).
43. Predsednica društva Beli obroč Slovenije. 2012. Intervju z avtorico. Velenje, 19. maj.
44. Rakar, Tatjana, Tomaž Deželan, Senka Vrbica, Zinka Kolarič, Andreja Črnak Meglič in Mateja Nagode. 2011. *Civilna družba v Sloveniji*. Ministrstvo za javno upravo RS, projekt CIVICUS. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
45. Salomon, Lester in Helmut Anheier. 1996. *The Emerging Nonprofit Sector*. Manchester and New York: Manchester University Press.
46. --- 1997. *Defining the nonprofit sector – a cross national analysis*. Manchester: Manchester University.
47. Sekretarka Medobčinske zveze prijateljev mladine Velenje. 2012. Intervju z avtorico. Velenje, 2. junij.
48. Strojan, Tomaž in Primož Šporar. 2000. *Nevladne organizacije v Sloveniji*. Ljubljana: Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC.
49. Strokovni sodelavec v inštitutu za simbolno analizo IPAK. 2011. Intervju z avtorico. Velenje, 12. september.
50. Šporar, Primož. 2004. *Poročilo o položaju NVO 2003-2004*. Ljubljana: Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC.
51. ---, Vesna Leskovšek, Robert Levičar in Milena Škrl Marega. 2003. *Strokovne podlage za program vključevanja NVO v pripravo, izvedbo in vrednotenje razvojnih strateških dokumentov RS*. Dostopno prek: www.reclj.si/projekti/vkljucevanje_nvo.../koncno_gradivo.doc (10. november 2011).
52. Šerc, Anja. 2010. *Vpetost nevladnega sektorja v mrežo izvajalcev javnih storitev v RS – Področna analiza stanja vključenosti v letu 2009*. Dostopno prek: http://www.cnvos.si/UserFiles/File/Zagovornistvo/Analize/financiranje%20NVO_2009.pdf (14. februar 2012).
53. Špegel, Bojana in TIC Velenje. 2010. *Velenje – Mesto cvetočih idej*. Velenje: Mestna občina Velenje.
54. Vaupotič, Mirko. 2003. *Za prihodnost NVO v Sloveniji*. Dostopno prek: <http://www.cnvos.si/UserFiles/File/publikacijeCNVOS/pobuda.pdf> (27. marec 2012).
55. Vlada Republike Slovenije. 2005. *Strategija Vlade RS za sodelovanje z nevladnimi organizacijami*. 2005. Dostopno prek: <http://www.mko.gov.si/fileadmin/>

- mko.gov.si/pageuploads/nevladne_organizacije/strategija_vlade.pdf (17. september 2011).
56. Vrečko, Igor. 2003. *Strategija systemskega razvoja nevladnih organizacij za obdobje 2003-2008*. Dostopno prek: http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/nevladne_organizacije/Strategija-NVO.pdf (11. november 2011).
57. *Ustava Republike Slovenije*. Ur. l. RS 33/1991 (28. december 1991).
58. *Zakon o društvih (ZDru-1-UPB2)*. Ur. l. RS 61/2006. Dostopno prek: [http://www.uradni-list.si/1/content?id=73792#!/Zakon-o-drustvih-\(ZDru-1\)](http://www.uradni-list.si/1/content?id=73792#!/Zakon-o-drustvih-(ZDru-1)) (14. november 2012).
59. *Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (ZPDZC)*. Ur. l. RS 36/2000. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200036&stevilka=1687> (1. marec 2013).
60. *Zakon o socialnem podjetništvu (ZSocP)*. Ur. l. RS 20/2011. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201120&stevilka=819> (14. november 2012).
61. *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o društvih (ZDru-1A)*. Ur. l. RS 58/2009. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200958&stevilka=2868> (10. januar 2013).
62. *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o ustanovah (ZU-A)*. Ur. l. RS 53/2005. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200553&stevilka=2218> (18. februar 2013).
63. *Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o zadrugah (ZZad-A)*. Ur. l. RS 7/1993. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=19937&stevilka=291> (14. februar 2013).
64. *Zakon o spremembi zakona o zavodih (ZZ-A)*. Ur. l. RS 8/1996. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=19968&stevilka=379> (14. februar 2013).
65. *Zakon o ustanovah*. Ur. l. RS 60/1995. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199560&stevilka=2788> (1. marec 2013).
66. --- (ZU-UPB1). Ur. l. RS 70/2005. Dostopno prek: <http://www.uradnilist.si/1/objava.jsp?urlid=200570&stevilka=3116> (14. november 2012).
67. --- (ZZad-B). Ur. l. RS 41/2007. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200741&stevilka=2222> (1. marec 2013).
68. --- (ZZad-C). Ur. l. RS 87/2009. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200987&stevilka=3841> (1. marec 2013).

69. *Zakon o zadrukah (ZZad)*. Ur. l. RS 13/1992. Dostopno prek: <http://www.uradnolist.si/1/objava.jsp?urlid=199213&stevilka=675> (14. februar 2013).
70. --- (*ZZad-UPB*). Ur. l. RS 62/2007. Dostopno prek: <http://www.uradnolist.si/1/objava.jsp?urlid=200762&stevilka=3351> (16. februar 2013).
71. --- (*ZZad-UPB2*). Ur. l. RS 97/2009. Dostopno prek: <http://www.uradnolist.si/1/objava.jsp?urlid=200997&stevilka=4249> (16. februar 2013).
72. *Zakon o zavodih (ZZ)*. Ur. l. RS 127/2006. Dostopno prek: <http://www.uradnolist.si/1/objava.jsp?urlid=2006127&stevilka=5348> (11. oktober 2012).
73. Zakošek, Boris in Stane Vovk. 2009. *50 let mesta Velenje, 1959-2009*. Velenje: Naš čas d.o.o.
74. Župan MO Velenje. 2012. Intervju z avtorico. Velenje, 13. marec.

Priloga A: transkripcije posnetih intervjujev

Priloga A 1: Funkcija intervjuvanca: župan MO Velenje

Občina je v večini nevladnih organizacij (NVO) prvi partner, saj večina slovenskih NVO neprofitno in prostovoljno deluje na lokalni ravni, neposredno med ljudmi. Ali ta povezanost s skupnostjo in ljudmi po vašem mnenju predstavlja demokratičen potencial? Koliko to zna izkoristiti Velenje?

»Menim, da je povezanost nevladnih organizacij in občine v Velenju dobra, morda še ne na stopnji, kot bi si jo želeli v nevladnih organizacijah. To pa zato, ker število nevladnih organizacij nenehno narašča in vseh še ne poznamo. Sodelovanje z društvi, ki v MO Velenje delujejo že vrsto let – kot so na primer gasilska društva, številna športna in kulturna društva – pa je po mojem dobro. Vedeti pa morate, da imamo trenutno okoli 270 NVO, zato je nemogoče sodelovati z vsemi. S podpisom sporazuma o še tesnejšem sodelovanju občine z nevladnimi organizacijami bomo sodelovanje še nadgradili. Velenje je poznano kot mesto prostovoljstva, smo v samem vrhu v državi. Želimo pa si narediti več na področju enakosti, tudi enakosti spolov. Želimo si, da bi to zgodbo nadgradili s tem, da bomo NVO v najširšem možnem spektru motivirali, da bodo sodelovale pri kreiranju, načrtovanju občinske politike in tudi pri nadzoru izvajanja načrtov, ki jih bomo oblikovali skupaj. S tem lahko v odločanje pritegnemo tudi tiste ljudi iz občine, ki jih sicer ne bi. Želimo pa si, da občinsko politiko in načrtovanje razvoja sooblikuje čim širši krog ljudi. Vidimo, da politika postaja vse bolj nezanimiva za mnoge skupine občanov in občank, sploh mlajše generacije. Zato si želimo večjo participacijo ljudi pri soodločanju, ker je to prava pot za sobivanje v prihodnosti. NVO so s podpisom sporazuma sprejele zavezo, da bodo še tesneje sodelovale z nami in zagotovile vpliv na sprejem posameznih odločitev.«

Občina lahko delovanju NVO stopijo naproti z vrsto podpornih storitev, od financiranja, opremljanja prostorov in z nakupom opreme za delovanje, možnostjo brezplačne uporabe prostorov, lahko poveča njihovo vidnost. Kaj od tega dejansko počnete v MO Velenje?

»Veliko od naštetega. Občina sofinancira programe in projekte nevladnih organizacij (predvsem društev) na področju družbenih dejavnosti. Govorim o programih za otroke, mladino. Finančno podpiramo kulturna in športna društva, društva in zasebne zavode s področje sociale in tudi raziskovalno dejavnost. Številnim NVO omogočamo brezplačno uporabo prostorov v obliki dotacije za najemnine. Naj naštejemo le nekaj primerov. Zagotovili smo prostor za varno hišo, njeno delovanje podpiramo z dotacijo v obliki brezplačnega najema prostorov. Uredili smo manjšo mestno vilo, v kateri ima sedaj prostore Medobčinska zveza prijateljev mladine Velenje, ki ji prav tako doniramo najemnino. To velja tudi za Medobčinska zveza društev upokojencev Velenje in velenjsko območno organizacijo Rdečega križa. Slednji sofinanciramo tudi programe in prispevamo sredstva za nakup prehrabnih paketov. Tudi Društvo Sožitje Velenje ima našo dotacijo v obliki brezplačnega najema prostorov, poleg tega jim sofinanciramo program dela. Društvom in zasebnim zavodom na področju sociale in zdravstva pa programe delovanja financiramo na podlagi javnega razpisa, ki ga objavimo enkrat letno. Poleg tega v Velenju deluje tudi javna kuhinja, ki jo sofinanciramo, od lani jeseni pa tudi hiša za brezdomce.«

Ena od možnih pomoči lokalne skupnosti razvoju NVO je tudi prenos javnih funkcij na NVO – s podelitvijo javnega pooblastila ali koncesije. Se je MO Velenje že odločila za kakšno takšno sodelovanje? Če ja, na katerih področjih, če ne, zakaj ne?

»Že dolga leta imamo podpisana javna pooblastila z društvi na področju gasilstva in reševanja, ki zagotavljajo varnost v občini na področju t.i. civilne zaščite. To, da občine zagotavlja tudi pomoč na domu in medgeneracijsko sodelovanje, je tudi zasluga občine, saj tudi finančno podpiramo številne socialne programe v skupnosti. Vprašanje pa je, kako s

posameznimi NVO zagotoviti še večje sodelovanje na posameznem področju. Imamo veliko kulturnih in športnih društev, ki jih sofinanciramo prek razpisov, saj s svojim delovanjem močno prispevajo k boljšemu življenju v občini. In tudi v tem sporazumu se zavezujemo, da bomo razpise pripravljali transparentno, po merilih in kriterijih, ki bodo omogočali preverbo, ali so se sredstva res porabila za tisto, kar je bilo zapisano v razpisu. S tem želimo omogočiti čim širšemu krogu ljudi in organizacij civilne družbe participirati sredstva, da bodo lahko še bolje delovali. MO Velenje je zadolžena tako za moralno kot za finančno podporo NVO, ki delujejo v občini.«

Koliko približno mestni proračun letno nameni za delovanje društev, zasebnih zavodov in organizacij (samo s področja nevladnega sektorja, brez javnih zavodov)?

»V letu 2011 smo za socialna, zdravstvena in humanitarna društva prispevali dobrih 104 tisoč evrov samo za donacijo najemnin. Za delovanje Medobčinske zveze prijateljev mladine smo prispevali 140.000 €, za kulturna društva in kulturne projekte 40.000 €. Različne mladinske projekte, ki jih izvajajo v NVO, smo podprli s 41.300 €. Za delovanje športnih društev in klubov smo prispevali 287.000 €. Tudi z rebalansom občinskega proračuna jim načrtovanih sredstev nismo zmanjšali, kar se je zgodilo na vseh drugih področjih, saj je v krizi vse manj podpornikov športa v gospodarstvu. Naša želja pa je, da šport, tako rekreativni kot vrhunski, v občini ne zamre. Za delovanje športne zveze smo lani dali še 56.000 €. Številna društva smo oprostili plačila najemnine za občinske prostore in tako prispevali še 16.000 €.«

Velenje ima močno razvito prostovoljstvo. Koliko k temu prispeva lokalna skupnost, koliko lahko občina vpliva na to, da se bo to še bolj razvilo, vključilo še več ljudi vseh generacij?

»Sprejem prostovoljk in prostovoljcev že vrsto let tradicionalno pripravimo ob mednarodnem dnevu prostovoljcev, 5. decembru. V Velenju prostovoljstvo zelo podpiramo, saj je naše mesto »zraslo« s prostovoljnimi – udarniškim delom. V lanskem letu je pod okriljem Medobčinske zveze prijateljev mladine Velenje delovalo kar 650 prostovoljcev, med katerimi so člani društev prijateljev mladine, člani Kluba vzgojiteljev Mladi za mlade in svetovalna skupina telefona TOM (telefon za otroke in mladostnike). V Šolskem centru Velenje se je s prostovoljstvom ukvarjalo 118 dijakinj in dijakov vseh letnikov, v Mladinskem centru Velenje pa je aktivno delovalo 30 prostovoljcev. S prostovoljci izvajamo tudi pilotno akcijo projekta ReNewTown v Velenju. Gre za evropski projekt, ki združuje srednjeevropska mesta ali dele mest zgrajene v obdobju socializma. Igrišče bo tako v letu 2012 dobilo funkcijo sodobnega javnega prostora, ki bo omogočal kvalitetno preživljanje prostega časa prebivalcev in obiskovalcev tega območja. Tudi pri Evropskem prvenstvu v krosu 2011, ki je lani potekal v Velenju, je sodelovalo več kot 80 prostovoljcev. Mestna občina Velenje se vedno odzove tudi na povabilo Slovenske filantropije, ki je ob evropskem letu prostovoljstva pozvala lokalne skupnosti in druge organizacije k sodelovanju pri projektu »Dan za spremembe«. V Velenju so ta dan potekale številne aktivnosti in dogodki, na zaključni prireditvi 26. marca 2011 v Vili Bianki pa smo prvič proglasili tudi naj prostovoljca/prostovoljko v mestni občini Velenje. Projekt smo letos še nadgradili, saj smo izbrali tudi naj prostovoljsko organizacijo leta.«

Ali ocenjujete, da bi se s povečano zaposlenostjo v NVO dvignila profesionalnost NVO? Bi bila posledica tega tudi njihova večja učinkovitost?

»Zagotovo to drži. A mislim, da se število zaposlenih v nevladnih organizacijah ne bo povečalo, dokler se ne spremeni zakonodaja, ki trenutno ni ugodna. Nujno bi morali uzakoniti večje davčne olajšave za donacije NVO. Če bi uvedli še večje vzpodbude za zaposlovanje v NVO, bi to zagotovo dalo rezultate. Ne čez noč, postopno pa. Zagotovo pa so NVO, ki imajo redno zaposlene, veliko bolj učinkovite kot tiste, ki delujejo le s pomočjo prostovoljcev. Kot drži tudi, da tudi tam, kjer že imajo zaposlene, brez prostovoljcev sploh ne bi mogli delovati. To gre z roko v roki.«

Velenje velja za socialno mesto. Moji sogovorniki so ga izpostavili celo kot primer dobre prakse, ki bi ga lahko prenesli v druga lokalna okolja. Se strinjate?

»Imamo res več primerov dobre prakse, ki jih v naši občini izvajamo za zagotavljanje kakovostnejšega bivanja občank in občanov. Med drugim smo prva slovenska občina s celovitim načrtom za preprečevanje nasilnih dejanj, s katerim izboljšujemo varnost in kakovosti življenja občank in občanov ter prispevamo k zmanjšanju nasilja. V Velenju že dolgo omogočamo brezplačno pravno svetovanje občanom in občankam. Smo občina prijazna invalidom, starosti prijazno mesto, otrokom prijazno Unicefovo mesto, Mladim prijazna občina. Vsi ti nazivi nas zavezujejo, da dosedanje delo na posameznih področjih še nadgrajujemo. V prostorih občinske stavbe imamo že dve leti mestno blagajno. V njej lahko občani številne položnice plačujejo brez provizije. Poleg tega z brezplačnim potniškim prometom - Lokalcem - omogočamo brezplačne mestne vožnje, hkrati pa spodbujamo varovanje okolja. Mislim, da je Velenje res socialna občina, kar ni nič čudnega, saj občino že vrsto let vodimo Socialni demokrati.«

Priloga A 2: Funkcija intervjuvanca: strokovni sodelavec v inštitutu za simbolno analizo IPAK, v okviru katerega deluje Regijsko stičišče NVO za Savinjsko regijo

Lokalna skupnost je v večini nevladnih organizacij (NVO) prvi partner, saj večina slovenskih NVO neprofitno in prostovoljno deluje na lokalni ravni, neposredno med ljudmi. Ali se tega v lokalnih skupnostih v savinjski statistični regiji že zavedajo, kaj ugotavljate v vašem Stičišču?

»Lokalne skupnosti se zelo dobro zavedajo navzočnosti nevladnih organizacij v njihovem okolju. Večinoma jih še vedno prepoznavajo kot društva, ostale oblike manj. Zavedajo se, da so tu, in da delujejo. Manjka pa drugi korak; to je zavedanje, kaj pripomorejo, prinesejo k lokalni skupnosti. In to ne samo ob festivalih prostovoljstva, različnih praznikih, ampak skozi celo leto. Ko se mi pogovarjamo z nevladnimi organizacijami in predstavniki občin, predvsem župani, to dvojnost vselej zaznavamo. Ovira med lokalnimi skupnostmi in nevladnimi organizacijami je tudi zacementirano razumevanje nevladnih organizacij, ki jih lokalne skupnosti vidijo kot da igrajo neko točno določeno vlogo. Izven te vloge pa ne morejo in ne smejo posegati.«

Občina lahko delovanju NVO stopijo naproti z vrsto podpornih storitev, od financiranja, opremljanja prostorov in z nakupom opreme za delovanje, možnostjo brezplačne uporabe prostorov, lahko poveča njihovo vidnost. Kaj od tega dejansko že poteka v Savinjski statistični regiji?

»Če najprej govorim na splošno, večina teh oblik obstaja; od brezplačnih prostorov, do financiranja programov prek projektov. Ni pa to urejeno sistematično. To je prevečkrat odvisno od vsakokratnega župana, torej vodstva občine in zgodovinskih dejstev, ali je to že prej delovalo ali ne. Odvisno je od dobre volje, sreče in naključja. To je seveda le infrastrukturna podpora. Manj podpore je na višji ravni, ko bi lokalne skupnosti prepoznale nevladne organizacije kot partnerjev v nekaterih procesih odločanja, oblikovanja politik, oblikovanja prihodnosti, tudi tesnejše povezanosti z lokalno skupnostjo. V zahodnem svetu, recimo Angliji in ZDA raziskave kažejo, da civilna družba ni le tista, ki skrbi za nek nadzor nad politiko, ampak tisti, ki predstavlja podlago za demokracijo. Njihove raziskave kažejo, da so demokratični procesi bolj odprti, bolj transparentni tam, kjer obstaja neka mreža povezanosti. Tej lahko rečemo tudi civilna družba, poleg nevladnih organizacij pa jo sestavljajo tudi sindikati, verske skupnosti in ostalo. Prav ta prepletenost je pri nas premalo navzoča, vzrok pa je verjetno tudi v prejšnjem družbenem sistemu, ki pomena te prepletenosti ni prepoznal kot take.«

Ena od možnih pomoči lokalne skupnosti razvoju NVO je tudi prenos javnih funkcij na NVO – s podelitvijo javnega pooblastila ali koncesije. Se to dejansko že dogaja?

»Koraki so zelo počasni. Nekaj koncesij je podeljenih za področje turizma in upravljanje s kulturnimi spomeniki, nekaj tudi na področju socialnih storitev, predvsem na področju psihološke pomoči in mediacije. Vendar pa glede na potencial, ki ga nevladne organizacije imajo in glede na to, da to vlogo že opravljajo, bi lahko bilo tega vedno več. Upamo, da bo do tega preboja prišlo vsaj v nekaj letih.«

Kje tudi na podlagi vaših raziskav in analiz vidite največje ovire za hitrejši razvoj NVO sektorja v Sloveniji?

»Največje ovire so: pomanjkanje možnosti za zaposlovanje, slaba davčna politika, pa tudi slab nadzor z vidika države. Vedeti moramo, da tudi v civilni družbi in nevladnih organizacijah žal prihaja do zlorab. Manjka tudi spodbuda države. Na Ministrstvu za javno upravo razmišljajo o ukrepih, da bi država naredila prve korake, da bi občine spodbudila, da stopajo v partnerstvu z društvi in sofinancirala tiste programe, ki bi jih dodatno potem tudi občine.«

Ali so občine, kjer je močno razvito prostovoljstvo po vaše v prednosti pred tistimi, kjer tega ne zaznavajo?

»Z vidika ustvarjanja zaupanja v družbo in povezanosti med ljudmi to zagotovo drži, saj prostovoljstvo krepi povezanost, socialno mrežo, ki v vsakem okolju mora obstajati. Širša kot je ta mreža, bolj urejeno in bolj mirno je to okolje. Smo pa pri prelomu, ko moramo govoriti o ovirah za prostovoljstvo. Upam, da jih bo novi zakon odpravil. Do konca leta naj bi parlament sprejel tudi novelo zakona o dohodnini, po katerem bi nagrade prostovoljcem in povračila stroškov ne bila več obdavčljiva. Tu mislim da država gre v pravi smeri, da naredi prostovoljstvo še bolj privlačno, bolj razširjeno.«

Ali ocenjujete, da bi se s povečano zaposlenostjo v tem sektorju močno dvignila profesionalnost NVO? Bi bila posledica tega tudi njihova večja učinkovitost?

»Gotovo in to iz dveh vidikov; prvi zato, ker bi lahko zaposlili kvalificirane, usposobljene ljudi, drugič pa zato, ker bi lahko zaposlil ljudi, ki bi podpirali strokovno usposobljene ljudi. Tako bi jih podpirali, v NVO pa bi dobili suport v nekom, ki zna organizirati delo, voditi projekte. Učinek je torej dvojni; eden je neposredno zaposlovanje kvalificiranih kadrov, drugi pa lažje delovanje organizacije zaradi njihovega dela.«

Če pogledamo v svet, je v državah, kjer so NVO najbolj razvite, davčna politika zelo spodbudna. Pri nas pa kot da tega nihče noče videti. Ali se že kaj premika?

»Eden od premikov zagotovo zadeva premik na področju zakonodaje za prostovoljstvo. Za ostala področja nimam informacij, na kratki rok pa tudi nisem optimist. Mislim, da se država boji številčnosti nevladnega sektorja, mase teh organizacij. Mislim, da bo najprej sprejet vmesen korak; nevladne organizacije bodo razpadle na dve podskupini. Prva bo tista, za katero bomo rekli, da deluje v javnem interesu na najbolj transparenten način. Pravila bodo zelo stroga, deležne pa bodo več ugodnosti. Druga, mnogo večja skupina bo pa tako kot doslej brez posebnih ugodnosti in brez posebnih zahtev po transparentnosti, odgovornosti, razen minimalnih, ki že sedaj obstajajo. Ta vmesni korak bo po mojem mnenju nujen, da bi odpravili strah, ki ga država ima, če bi podelila več ugodnosti nevladnemu sektorju.«

Priloga A 3: Funkcija intervjuvanca: direktor Inštituta za simbolno analizo IPAK, in vodja Regijskega stičišča NVO za Savinjsko regijo

V savinjski regiji je 33 občin. Koliko občin se je doslej že odločilo za podpis sporazuma o tesnejšem sodelovanju občine in NVO?

»Prva je bila občina Vransko, sedaj sta sporazum podpisali še MO Velenje in občina Šmartno ob Paki ter občina Nazarje. Trudimo se, da bodo kmalu sledile še druge občine v regiji.«

Kaj ta sporazume prinaša, kakšna je zaveza občin do NVO po tem podpisu?

»Občine so že doslej sodelovale z nevladnim sektorjem, vendar smo s tem podpisom definirali skupno vizijo razvoja. To pomeni, da bomo delovali na področju aktiviranja nevladnih organizacij, ljudi pri odločanju. Prispevali bomo k boljšemu prostovoljstvu. Dogovorili smo se, kaj bodo občine naredile s svoje strani, kaj pa NVO. Občine bodo financirale po svojih možnostih delovanje NVO. Nevladni sektor se je zavezal, da bo ta sredstva transparentno koristil. Mislim, da smo naredili osnovo, na kateri se lahko nevladni sektor še hitreje razvija. Zato si tudi želimo, da vseh 33 občin v savinjski regiji čim prej podpiše ta sporazume.«

Nevladni sektor še ni zaživel s polno mero. Kaj opazate na primeru 33 občin v Savinjski statistični regiji?

»V Sloveniji je NVO sektor zelo močan. V savinjski regiji imamo okoli 3 tisoč NVO. Problem pa je, da niso finančno dovolj močne in da ne zaposlujejo. Zelo malo je zaposlenih v tem sektorju, kar se razlikuje od stanja v razvitih državah. Nizozemska v tem sektorju zaposluje 12%, ZDA 10% ljudi. Ker pri nas nevladni sektor ni dovolj finančno močan, ne moremo izkoristiti različnih razpisov. V razpisu za zahodni Balkan, kjer so donacije od 500 do 800 tisoč evrov, v projektu pa mora sodelovati ena država EU in štiri iz zahodnega Balkana (vse bivše Jugoslovanske države, Albanija in Turčija), pri nas nimamo tako močnih organizacij, da bi se lahko prijavile na razpis. Če nimaš denarja, če nimaš zaposlenih, se ne moreš prijaviti na tak projekt, čeprav bi to bilo zelo pametno. Dobro poznamo to področje, bili smo v skupni državi, jezik nam je znan. Še vedno je v Sloveniji veliko prostovoljstva in premalo zaposlenih v NVO, ki bi omogočali hitrejši razvoj. Žal je problem tudi v naši zakonodaji. Na zahodu so dotacije gospodarstva bistveno manj obdavčene kot pri nas in tu bi lahko še veliko spremenili na področju zakonodaje in v zavesti ljudi, ki bi morali spoznati, da gre za sektor, ki je pomemben za gospodarski razvoj. Tako pa ga še vedno preveč enačijo s prostovoljstvom.«

V Sloveniji med NVO močno prevladujejo društva, vseh ostalih oblik je malo. Kako je s tem v savinjski statistični regiji in kako v Velenju?

»Približno enako. Večina so društva, v Velenju jih je največ na področju športa in sociale. Na celotnem območju regije imamo 14 fundacij, nekaj več je zavodov. Vseeno je to premalo. Društva delujejo predvsem na bazi prostovoljnega dela, zaposlujejo pa v zavodih in fundacijah. V Velenju imamo nekaj zavodov in inštitutov, eno fundacijo, vsekakor pa je teh oblik premalo. Od 270 NVO jih ni več kot 10, ki sodijo med zavode in fundacije.«

Ali se morda ne razvijajo tudi zato, ker se preveč zanaša na občinske razpise, manj na državne in evropske?

«To je problem celotnega nevladnega sektorja. Zakonodaja omogoča le 0,3 odstotke neobdavčene donacije. To pomeni, da morate imeti milijon evrov, da bi dali 3 tisoč. To je premalo. V ZDA, kjer zelo podpirajo nevladni sektor, vsako donacijo odštejejo od davčne osnove. To pomeni, da so bolj motivirani, da dajejo sredstva za delovanje nevladnih organizacij. Poleg tega je vzorec razmišljanja, da je NVO predvsem društvo, še preveč močan. Ni še možno, da bi lahko bila tudi bolnica, univerza, kot v ZDA. Je pa tam težje ustanoviti NVO kot podjetje, kontrola je veliko večja.«

Koliko lahko občina prispeva k hitrejšemu razvoju NVO?

»Veliko. Mislim, da bomo po podpisu sporazumov z občinami lahko še bolj aktivni. Ni vprašanje sredstev, ker so ta omejena. V sedanji krizi ne moremo pričakovati, da bodo občine dale več kot doslej. Če pa bo večja podpora, če bomo znali ustvariti sinergijo, se povezovati tudi pri iskanju partnerstev v Evropi, kar bi omogočalo lažjo pot do evropskih nepovratnih sredstev. Največji potencial razvoja NVO in s tem tudi nova delovna mesta vidim na področju sociale. Prvi segment so ljudje s posebnimi potrebami, teh je v Evropi približno 5 %. Drugi

segment so starejši, saj je znano, da se življenjska doba podaljšuje. Želim pa si, da to poteka medgeneracijsko aktivno.«

Priloga A 4: Funkcija intervjuvanca: direktorica zasebnega inštituta za razvoj človeških virov Integra

Lokalna skupnost je v večini nevladnih organizacij (NVO) prvi partner, saj večina slovenskih NVO neprofitno in prostovoljno deluje na lokalni ravni, neposredno med ljudmi. Ali se tega v lokalnih skupnostih, kjer deluje vaš inštitut že zavedajo?

»Pravzaprav mislim, da lokalne skupnosti šele vstopajo v ta okvir. Najprej je pomembna zakonodaja, ki trenutno velja na področju nevladnega sektorja oz. neprofitnosti. Potem je tukaj cela kopica terminov, ki jih je treba osvojiti, ki jih moramo vsi šele razumeti. Velikokrat se dogaja, da prenašamo modele, v katere smo verjeli v preteklosti, v sedanji čas. Današnja sodobna družba je popolnoma drugačna. Če so včasih društva veljala za mesto, kjer so se srečevali ljudje in združevali svoje konjičke, hobije, danes seveda to ne velja več izključno kot edino res. Danes so zavodi, društva, inštituti, torej cela kopica nekih organizacij, ki delujejo na področju neprofitnosti in nevladnega sektorja, tisti potencial, ki imajo odprta vrata za zaposlovanje, zlasti na področju storitvenih dejavnosti.«

Občina lahko delovanju NVO stopijo naproti z vrsto podpornih storitev, od financiranja, opremljanja prostorov in z nakupom opreme za delovanje, možnostjo brezplačne uporabe prostorov, lahko poveča njihovo vidnost. Kaj od tega dejansko že poteka, kakšne so vaše izkušnje?

»Osebnostno moram reči, da so moje izkušnje dokaj dobre. Na področju, ki se šele odpira, ki na področju kolektivno-nezavednega znotraj skupnosti še ne živi, je pomembno vložiti veliko truda in ljudem postopoma razložiti pomen tega, kar počnemo. Ko se vzpostavi stopnja zaupanja, se tudi vzpostavi moment slišanja drugih. Ne moremo slediti kakšnemu hitremu razvoju nevladnega sektorja v naši lokalni skupnosti, vseeno pa mislim, da če imaš dober program, dobra izhodišča, če si dovolj strokoven – vedeti je treba, da nevladne organizacije zaposlujejo predvsem strokovni kader, mlade, izobražene ljudi, ki šele vstopajo na trg dela. Če mladi ne bodo vključeni nikamor, v nobeno delo in si ne bodo pridobili delovnih izkušenj iz področja, za katerega so se usposabljali, smo izgubili ogromen potencial.

Ko pridobiš neko stopnjo zaupanja, na drugi strani pa svojo lojalnost in etičnost, ni več veliko ovir. Postavljajo se le na finančnem nivoju, saj večina lokalnih skupnosti ne vlaga dovolj sredstev v socialni program, pa vendarle je morda že čas, da tudi to paradigmo spremenimo. Socialne inovacije so tiste, ki v celotni družbi šepajo, jih manjka. Človekova zavest ne potuje tako hitro kot razvoj.«

Ena od možnih pomoči lokalne skupnosti razvoju NVO je tudi prenos javnih funkcij na NVO – s podelitvijo javnega pooblastila ali koncesije. Se to dejansko že dogaja?

»Lokalna okolja k temu po mojem še niso pristopila na tak način. Mislim, da še vedno velja stopnja nezaupanja do nevladnega sektorja. Ne vem, zaradi česa. Morda tudi zato, ker mediji nevladni sektor velikokrat izpostavljajo le ob nepravilnostih, zlorabah. To je nevarno, saj se to hitro posploši na celotni nevladni sektor. Tu je še druga miselnost; da naj bi nevladni sektor vedno izvajal storitve za skupnost zastonj. To ni več res. Neprofitni sektor svoje poslanstvo uresničuje profitno, vendar ta profit lokalizira nazaj v svojo profitno dejavnost. To je velika razlika, ki pa je tudi tisti, ki so v politiki, še ne poznajo dovolj. Lahko povem, da je naš inštitut bil vedno podprt s prostori za delovanje, nizko najemnino. Tu vidim upanje, da se stvari vendarle premikajo. Po mojem je največja težava, da v občinah ni več koncesij, razpisov, v tem, da ljudje, ki naj bi jih razpisali, še niso dovolj usposobljeni zato.«

Kje vidite največje ovire za hitrejši razvoj NVO sektorja v Sloveniji?

»Predvsem na socialnem področju, pri zaposlovanju invalidov, skrbi za starejše, vse tisto, kar potrebuje podporo in pomoč, bi morale biti občine aktivnejše. Ni vse tisto, kar bo razpisala država, kamor se bomo prijavile nevladne organizacije na razpise v Ljubljano ali Bruselj. Lokalne skupnosti so tiste, ki morajo doreči lokalno socialno politiko. Določiti morajo, kaj bodo imeli v svojem okolju, na katerem področju se bodo razvijali, zakaj se bodo specializirali. Velenje je zelo specifično okolje; zaradi priseljencev, tradicije in zgodovine. Mislim, da je potencial nevladnega sektorja še vedno izredno podcenjen, spregledan. Še vedno ne zmoremo prevzeti modelov in praks iz tujine.«

Ali so občine, kjer je močno razvito prostovoljstvo, pri možnostih razvoja NVO po vašem mnenju v prednosti pred tistimi, kjer tega ne zaznavajo?

»Absolutno. Prostovoljno delo je osnova, na podlagi katere bomo lahko identificirali programe, ki nam jih v skupnosti manjka in tudi vse izključene skupine. Iz tega izhajajo novi kreativni programi, naše ideje. Je pa res, da se v vseh okoljih prostovoljstvo naravnava predvsem na mlade, dijake, študente. Osebnopogrešam prostovoljstvo elit, profesionalno prostovoljstvo in virtualno prostovoljstvo. Slednjega zato, ker imamo v lokalni skupnosti kup izključenih skupin, od invalidov, bolnikov ..., ki do prostovoljstva zaradi svoje oviranosti ne morejo vstopiti ne samo kot prejemniki, kot darovalci prostovoljnega dela.«

V razvitih evropskih državah in ZDA je delež zaposlenih v nevladnem sektorju blizu ali več kot 10%, pri nas pa ob velikem številu NVO, sploh društev in zavodov, kar dobrih 80% nevladnih organizacij nima zaposlenih. Slovenija se nahaja v vrhu držav z največjim številom nevladnih organizacij na prebivalca, a je delež zaposlenih v NVO daleč najnižji (le 0,66%). Kje vidite razloge zato?

»Največji razlog vidim v tem, da družba po večini sodelovanje v društvih, zasebnih zavodih in inštitutih še vedno vidi kot tiste organizacije, ki vse opravljajo zastonj. Vsi mi se, da preživimo, prijavljamo na državne in mednarodne razpise. Pridobivamo koncesije in opravljamo javno službo, ker jo javni sektor ne more opravljati dovolj kvalitetno, s kadrom, ki ga ima. Takrat podeli koncesijo navzven, vendar pod istimi pogoji kot v institucijah.«

Ali ocenjujete, da bi se s povečano zaposlenostjo neprofitnem sektorju močno dvignila profesionalnost NVO? Bi bila posledica tega tudi njihova večja učinkovitost?

»Vsi vemo, kakšni so socialni učinki nedela, neaktivnosti, zato težko verjamem, da bi si lokalna okolja želela imeti take prebivalce. Tu je odgovornost politikov in tistih, ki ustvarjajo politiko, da vsi skupaj pristopimo k reševanju tega problema, brez sodelovanja ne bo šlo. Prej kot v lokalni skupnosti pa vidim težavo v državi. Ta bi morala spregledati, da dobre prakse ustvarjamo v lokalni skupnosti in poskrbeti, da take širimo. Poleg tega bi morali NVO soustvarjati tudi zakonodajo.«

Velikokrat javno poveste, da je lepo živeti v občini, kjer imajo velik posluš za ranljive skupine ljudi.

»Velenje je ena tistih skupnosti, za katere smatram, da bi lahko bila model prenosa v ostale skupnosti prav v teh kriznih časih. Vključevanje ranljivih skupin, vključevanje civilne družbe v najbolj aktivne sfere soodločanja, soustvarjanja, je temeljnega pomena za razvito skupnost v 21. stoletju. Velenje ima posluš zato, zadalo si je nalogo, da bo na področju socialnega razvoja participiralo še več.«

V čem se Velenje razlikuje od drugih občin, kaj je tisto, kar občino loči od drugih?

»Velik delež, ki ga moramo poudariti, je prostovoljstvo. Številni zavodi, društva, številna civilna sfera mnoge projekte začneja najprej kot prostovoljske projekte. Tako poskenira oz. povzame, kjer so primanjkljaji, kako lahko ta program razvijamo. V tem okolju smo entuziasti. Ne vem, morda je to res dediščina te skupnosti, ki vpliva na nas, da preizkušamo nove modele, zaznamo novo ranljivo skupino in poskušamo zadovoljiti njeno potrebo. Ko to oddelamo prostovoljno, poiščemo ljudi, ki lahko soodločajo in skupaj iščemo možnosti. Drugi pomemben korak je, da se v MO Velenje ne sprašujemo več, zakaj, kako. Ne iščemo ovir,

ampak iščemo pot, kako bomo to naredili, koga še potrebujemo, kje bomo še koga vključili tako začnemo snovat nov program. Tretji pomemben moment razvite družbe je zame sodelovanje in povezovanje, ne pa več tekmovanje. To je minilo, zdi se mi, da smo vsi skupaj zrasli do nivoja, da lahko brez strahu sodelujemo drug z drugim.«

Priloga A 5: Funkcija intervjuvanca: sekretarka Medobčinske zveze prijateljev mladine Velenje

V letu 2011 je Mestna občina Velenje večini proračunskih porabnikov z rebalansom vzela 10 odstotkov v proračunu predvidenih sredstev. Se je to zgodilo tudi vam, saj vemo, da število otrok iz socialno ogroženih družin, ki jih poskušate brezplačno vključiti v čim več vaših projektov, narašča?

»Ne, nam niso vzeli. Mestna občina Velenje se dobro zaveda, kaj se dogaja na področju sociale. Vedo tudi, da bi s krčenjem sredstev za naše delo onemogočili projekte, ki jih tako izvajamo večinoma s pomočjo prostovoljcev, vsak evro dvakrat obrnemo, a nekaj sredstev vseeno potrebujemo. MO Velenje je lani za naše delovanje prispevala dobrih 125 tisoč evrov, občina Šoštanj dobrih 17 tisoč, občina Šmartno ob Paki pa skoraj 6 tisoč evrov, saj sta slednji po številu prebivalcev veliko manjši. Z vsemi tremi občinami res dobro sodelujemo, imajo tudi razumevanje za socialno šibke družine. Z donacijami za naše programe smo zbrali še dobrih 16 tisoč evrov. K temu lahko prištejemo še prihodke iz lastne dejavnosti; z njimi smo zbrali dobrih 36 tisoč evrov, tudi na državnih in mednarodnih razpisih. Tudi letos naj bi bili prispevki občin takšni kot lani, zaenkrat ne kaže, da bodo proračunska sredstva za naše delovanje kaj oklestili. Sicer pa dobro sodelujemo tudi s krovno Zvezo prijateljev mladine Slovenije, sodelujemo tudi v skupnih humanitarnih projektih.«

Leto 2011 je bilo leto prostovoljstva. V vaši zvezi se lahko pohvalite, da jih imate največ v MO Velenje in da njihovo število ne upada, ampak raste. Kako vam uspeva prostovoljce pridobiti in obdržati?

»Lani smo tudi mi posebno težo dali delu s prostovoljci. Trudili smo se, da so se ob delu v naših programih imeli dobro, da so uživali. To je popotnica za naprej, saj s svojim zadovoljstvom vplivajo tudi na otroke. Velika znanost je, kako iz leta v leto pridobiti nove prostovoljce, ki praviloma ostanejo aktivni v zvezi po več let. To so počasni koraki, recepta pa ni. Očitno so tudi naši programi za otroke za njih dobri, trudimo se, da jim omogočamo tudi dodatno izobraževanje, saj delajo z in za otroke. Moram povedati, da v številko 257 prostovoljcev nismo všteli tistih, ki sodelujejo v naših akcijah, ki jih pripravljamo skupaj z drugimi organizacijami.«

Kje, če sploh kje, pogrešate sodelovanje MO Velenje z vami?

»Sodelovanje teče dobro, znajo nam prisluhni, znajo pomagati. Ko pride do kakšnih večjih težav, so nam vrata na občini vedno odprta. Dodatno nam med letom pomagajo še s kakšnimi donacijami, če jih potrebujemo za nujno reševanje humanitarnih projektov. Letos so nam dali dodatna sredstva tudi za zdravstveno kolonijo otrok iz socialno šibkih družin, zato jih je brezplačno letovalo več kot vsa prejšnja leta. Pogovarjamo se realno in doslej smo vse probleme uspeli rešiti. Lahko rečem, da ima MO Velenje resnično posluš za socialo in sploh za otroke. Edino, kar ostaja odprto, je iskanje prostora za pregledno razstavo kiparskih del osnovnošolcev, ki že 38 let nastajajo na Mali Napotnikovi kiparski koloniji, kjer kiparijo v lesu. Prepričana sem, da bomo našli rešitev tudi zato.«

Priloga A 6: Funkcija intervjuvanca: Predsednica društva Beli obroč Slovenije

Kako je potekalo dogovarjanje z Mestno občino Velenje za odprtje vaše pisarne v Velenju?

»Ko sem decembra 2011 pisala županu Bojanu Kontiču in ga vprašala, ali je kakšna možnost, da bi nam omogočili odprtje pisarne našega društva, si niti pomisliti nisem upala, da bo pozitiven odgovor tako hiter in da nam bodo ponudili prostore kar v stavbi mestne občine Velenje. Z ozirom na to, da smo že leta 2008 z MO Velenje podpisali pogodbo o sodelovanju v projektu pilotnem projektu Celovito reševanje kaznivih dejanj, se mi zdi odprtje naše posebne sobe 102 v Mestni občini Velenje, kjer je naša prva dislocirana enota v Sloveniji, pika na i dosedanjemu sodelovanju z velenjsko občino. Izjemno pomembna je zato, ker bo podpirala ne le velenjsko, temveč tudi okoliške občine v bližini. V pisarni bomo nudili psihosocialno pomoč in sodelovanje z vsemi žrtvami v dobro reševanja nasilja. Soba bo odprta vse dneve v tednu, v času delovnega časa občine.«

Ste Velenje izbrali slučajno?

»Velenje je prva slovenska mestna občina, s katero smo podpisali poseben program sodelovanja. Velenje je mesto, kjer sem bila največkrat doslej, kjer smo velikokrat dobro sodelovali v različnih projektih. Bila sem tudi ambasadorica Pikinega festivala, dvakrat so sredstva, zbrana na VIP teniškem turnirju, katerega soorganizator je MO Velenje, podeljena prav Belemu obroču. Velikokrat sem v Velenju resnično dobro sodelovala z institucijami; tako s centrom za socialno delo, policijo, tožilstvom in sodiščem. Radi bi nudili celovito pomoč žrtvam; pravno, psihosocialno in finančno. Skupaj s Siriusom smo v Velenju izvedli tudi ankete, koliko je žrtev, koliko kaznivih dejanj, to pa je le obetaven začetek našega dela. Nadaljevanje bo nudenje pomoči v naši pisarni, torej na terenu. Opažam namreč, da mnogo ljudi nimajo denarja, da bi prišli po pomoč k nam v Ljubljano. V pisarni bo delala naša prostovoljka Darinka Kac, ki že nekaj let nudi psihosocialno pomoč in je tik pred doktoratom na FDV-ju, doma pa je iz Slovenj Gradca. Ima veliko znanja in veliko energije. Zbrala bo tudi druge prostovoljce in prostovoljke in jaz sem prepričana, da bomo tukaj naredili veliko dobrega.«

Imate v načrtu odpiranje dodatnih dislociranih enot Belega obroča?

»Po Velenju pričakujemo odprtje sobe v Kopru, verjetno v prostorih enega od notarjev ali odvetnikov, a ne tako kmalu. V Mariboru bomo prijazno sobo odprli v prostorih Zrna, to sobo pa je Beli obroč opremil s pomočjo Simobila. Gre za 120 kvadratnih prostorov. Tam bo enkrat tedensko nudil pomoč nekdo, ki je že pravnik na sodišču. A tako celovito pomoč nudi v Sloveniji trenutno samo Mestna občina Velenje. Tega sem zelo vesela in ponosna na to.«

Priloga A 7: Funkcija intervjuvanca: dolgoletna prostovoljka v humanitarni organizaciji Slovenska Karitas v Velenju

Nam lahko predstavite organizacijo Karitas v Velenju?

»Smo edina Karitas v Velenju, delujemo v župniji Blaženega Martina Slomška. Delujemo v hiši župnije v naselju Gorica, dvakrat mesečno, prvo in drugo sredo v mesecu, imamo organizirana dežurstva. Delamo lokalno, s prostovoljci iz našega okolja in za pomoči potrebne v lokalnem okolju. Pomagamo tako starostnikom kot šolarjem, družinam v stiski. Nudimo materialno pomoč, pogovor, učno pomoč šolarjem ... Plačamo tudi kakšno položnico, če so na vidiku deložacije ali odklopi elektrike. Ko družine ne morejo plačati šolske malice, šole v naravi, prav tako pogosto priskočimo na pomoč in to poravnamo mi.«

Kako pridobivate sredstva za delovanje?

»Kot sem že rekla, delujemo lokalno. Hrano za prehrabne pakete dobivamo iz škofijske Karitas in Evropskih sredstev. v določenimi trgovinami v Velenju, sploh v Mercatorju, imamo

košarice, kjer zbiramo nepokvarljivo hrano in sanitetni material. Kar se tiče denarja, tega dobimo predvsem iz skrinjic v cerkvi, poleg tega dobivamo denar prostovoljcev in denar od družin, ki dajo denar namesto cvetja na grob. Ta sredstva namenimo za plačilo položnic in finančno pomoč družinam. Že 10 let vodim finance naše Karitas in resnično lahko iz prve roke povem, da denar dobivamo le na ta način.«

Kako poteka vaše sodelovanje z MO Velenje?

»Na to vprašanje bom zelo z veseljem odgovorila zato, ker je že nekaj let to sodelovanje odlično. Delujemo tudi v odboru za pomoč občankam in občanom. Tam tudi naši prosilci pridejo na vrsto in dobijo potrebno pomoč. Pri dodeljevanju pomoči se tako usklajujemo različne humanitarne organizacije. Moram reči, da smo izredno dobre stike navezali s prostovoljci Karitasa s prostovoljci Rdečega križa, pa tudi drugih humanitarnih društev in organizacij. To je dobrina, sinergija, ki jo moramo negovati še naprej.«